

UiO : **Institutt for kriminologi og rettssosiologi**
Det juridiske fakultet

«Vi er jo opptatt av å lage gode steder for folk»

En komparativ studie av politi og arkitekters
kriminalitetsforebyggende arbeid i offentlige rom

Marina Hiller Foshaugen og Camilla Farstad Lamprecht

Masteroppgave i kriminologi

UNIVERSITETET I OSLO

Mai 2019

«Vi er jo opptatt av å lage gode steder for folk»

En komparativ studie av politi og arkitekters kriminalitetsforebyggende arbeid i offentlige rom

© Marina Hiller Foshaugen og Camilla Farstad Lamprecht

2019

«Vi er jo opptatt av å lage gode steder for folk»

Marina Hiller Foshaugen og Camilla Farstad Lamprecht

<http://www.duo.uio.no/>

Trykk: Reprosentralen, Universitetet i Oslo

Sammendrag

Tittel: «Vi er jo opptatt av å lage gode steder for folk»

En komparativ studie av politi og arkitekters kriminalitetsforebyggende arbeid i offentlige rom

Skrevet av: Marina Hiller Foshaugen og Camilla Farstad Lamprecht

Hovedveileder: Martin Nøkleberg

Biveileder: Stian Lid

Levert ved: Institutt for kriminologi og rettssosiologi, våren 2019

Temaet i denne oppgaven er kriminalitetsforebyggende arbeid i offentlige rom. Dette er et område som rommer mange strategier for forebygging, og oppgaven undersøker hvordan to ulike aktører bidrar på dette feltet, med fokus på fysisk utforming og andre situasjonelle tiltak. De siste årene har man sett en økning i polisiært arbeid utenfor politiet, særlig i forbindelse med kriminalitetsforebyggende og trygghetsskapende arbeid. Politiet har som samfunnets kanskje største trygghetsleverandør ansvar for å sikre ro og orden i det offentlige rom, men de er ikke alene om å bidra til at offentlige områder har kriminalitetsforebyggende kvaliteter ved seg.

Plan- og bygningsloven ble endret i 2010, og lovfester at kriminalitetsforebyggende hensyn skal tas ved utvikling av nye bygg og områder. I teorien vil dermed dette være noe arkitekter er nødt til å forholde seg til i planleggingsprosesser av utearealer, men som ikke nødvendigvis er en tungtveiende føring til tross for at det er implementert i denne lovgivningen. Denne lovendringen hevdes å ha påvirket politiets rolle i kommunenes utbyggingsprosesser. For politiet er forebygging satt som primærstrategi i deres mål mot 2025, hvor det skal forebygges i alle ledd, så dette er kun en av mange forebyggingsarenaer for organisasjonen i sin helhet. Allikevel er ikke dette et innsatsområde som har fått etablere seg for politiets del, og det er dermed ikke avklart hvilken rolle de skal ha i dette arbeidet.

Gjennom intervjuer av 16 informanter innenfor en forebyggende enhet i politiet og 6 ulike arkitektkontorer belyser denne oppgaven hvordan deres roller, tiltak og formål i det kriminalitetsforebyggende arbeid i offentlige rom kan forstås. Dette analyseres med utgangspunkt i teoretiske perspektiver som er sentrert rundt rolleteori, policing og

miljøkriminologi (environmental criminology). Innenfor denne rammen forstås aktørers atferd som et uttrykk for deres rolle, mens det miljøkriminologiske bidrar til å belyse denne atferden. Disse perspektivene benyttes dermed for å forklare hvordan aktørenes forståelse av egne handlinger, posisjoner og arbeidsoppgaver relatert til kriminalitetsforebyggende arbeid kan være beskrivende for deres roller, tiltak og formål. Ut ifra disse forståelsene virker aktørene å være sikre på at deres kunnskap og bidrag *kan* ha gunstige effekter på kriminalitetsnivået i offentlige områder, men dette er ikke nødvendigvis et hovedfokus for noen av dem av den grunn.

De ulike aspektene kan samtidig være et uttrykk for måten aktørene forstår sine egne omgivelser på. Forestillingene som fremkommer i oppgaven kan betegnes som ulike mentaliteter, som overordnet sett orientert rundt perspektiver på sosial kontroll, sikkerhet og trygghet i denne konteksten. Selv om forståelsene er nyanserte, har aktørene til tross for dette et felles mål i forbindelse med denne tematikken – nemlig å lage gode steder. Oppgavens funn er i hovedsak tett knyttet opp til hvordan både arkitektene og politiet ser ut til å ha et felles mål om å skape trygge, gode og kriminalitetsfrie områder. En tankegang om at design, utforming og kontrolltiltak i det offentlige rom kan påvirke både menneskelig handling eller kriminalitet har vært kjent i lang tid, men det ser likevel ut til å ha vært lite fokus på dette i Norden. Denne studien gir dermed først og fremst et bidrag til den pluraliserte policingen, samtidig som den undersøker et lite utforsket felt.

Takk!

Først og fremst må vi rette en stor takk til alle våre informanter for empirien – uten dere hadde ikke dette blitt en oppgave, så er det noe vi setter pris på så er det at dere delte deres tanker, kunnskap og erfaringer med oss.

Tusen takk til veilederne våre, Martin og Stian, for gode tips, tilbakemeldinger og innspill underveis. En ekstra takk til vår KJÆRE Martin – du har vært tidenes veileder! Takk for at du har motivert, fulgt opp og hjulpet oss gjennom hele prosessen. Om vi noensinne blir halvparten så flinke som deg så skal vi være fornøyd med det!

En stor takk til Kompetansesenter for kriminalitetsforebygging for å tildele oss studentstipend.

Vi må takke familie og venner for all støtte vi har fått dette året, både gjennom oppturer og nedturer. En spesiell takk til Yasemin, Edda, Renee og Hanne for all oppmuntring, og for at dere har vist forståelse når nok en helg har måttet bli tilbrakt på lesesalen. Tusen takk til Emilie, Ruben og mamma Trude for korrekturlesing, støtte og oppmuntring underveis. En stor takk Amanda, Tara, Annem og Silje for at dere har lyttet til klaging og frustrasjon etter (stort) behov, og likevel heia på oss. Dere er gode alle sammen!

Vi må selvfølgelig også rette en takk til våre kjære medstudenter for det gode studentmiljøet. En ekstra takk til kre(n)kekroken for alle seine kvelder, høylytte diskusjoner, latterkramper og snapchat-videoer. Livet på Nova hadde ikke vært det samme uten dere.

Til Tomas for tålmodighet og forståelse, for alle gangene du bar sekken min hjem for meg etter noen lange dager på kontoret. Denne prosessen hadde vært mye tyngre for både kropp og sjel hvis det ikke var for deg, tusen takk for at du er du!

Dette har vært en lærerik og spennende prosess, og ved veiens ende må vi takke hverandre for samarbeidet. Nå klapper vi oss selv på skulderen for at BBB endelig er ferdig stacket!
#CjuteGurlsDoneWorkingOnMasterThesis

Oslo, Mai 2019

Marina Hiller Foshaugen

Camilla Farstad Lamprecht

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	1
1.1	Problemstilling.....	3
1.2	Sentrale begreper	4
1.3	Oppgavens oppbygging	6
2	Bakgrunn	9
2.1	Arkitekter og politi som kriminalitetsforebygger	9
2.1.1	Forebygging som satsningsområde og primærstrategi.....	10
2.2	Forebyggende tiltak i fysiske omgivelser	11
2.2.1	«Eyes on the street» - Jane Jacobs 1962	11
2.2.2	«Defensible space» - Oscar Newman 1972.....	12
2.3	Trender i det kriminalitetsforebyggende arbeidet i offentlige rom	14
2.3.1	Ekskludering i offentlige rom	15
2.3.2	Regler, retningslinjer og plan- og bygningsloven	16
3	Teoretiske perspektiver	19
3.1	Rolleteori og rolleforståelse.....	19
3.1.1	Roller og yrke.....	20
3.1.2	Roller og organisasjon.....	22
3.1.3	Roller og kriminalitetsforebyggende arbeid.....	24
3.2	Miljøkriminologi	26
3.2.1	Risiko og sikkerhetslogikker i offentlige rom: rutineaktivitetsteorien	26
3.2.2	Situasjonell forebygging	28
3.2.3	Crime prevention through environmental design.....	29
3.2.4	Naturlig overvåkning, sosial kontroll og trygghet	32
3.3	Oppsummerende	33

4	Metode.....	35
4.1	Intervju som metode	35
4.1.1	Utvalg og rekruttering	36
4.1.2	Intervjuguide	38
4.2	Gjennomføring av studien	39
4.2.1	Intervju av fagpersoner.....	40
4.3	Databehandling.....	41
4.3.1	Transkribering	42
4.3.2	Analyseringsprosessen	43
4.3.3	Datakvalitet	44
4.4	Etiske refleksjoner	45
4.4.1	Forskerrollen og standpunktteori	48
5	Roller.....	51
5.1	Den komplekse rollen.....	51
5.2	Å være forebygger av kriminalitet i det offentlige rom.....	52
5.3	Fokus, etterspørsel og initiativtaking.....	58
5.4	Rådgivere.....	62
5.5	Eksperter og kompetanse.....	68
5.6	Samarbeidspartner	70
5.7	En objektiv aktør?.....	75
5.8	Kontrollører og tanker om kontroll	77
5.9	Oppsummerende betraktninger.....	80
6	Tiltak og formål.....	85
6.1	Hvorfor kriminalitetsforebygging gjennom arkitektur og fysisk utforming?.....	85
6.1.1	En jevn flyt av mennesker	86
6.1.2	Skape trygghet, avskrekke eller oppdage farer?.....	88
6.1.3	Rommets bruk og funksjon	92

6.1.4	Sikkerhet implementert i omgivelsene	99
6.1.5	Hvilken kriminalitet skal reduseres?	104
6.1.6	Å måle en effekt	107
6.1.7	Dyrt å komme i etterkant.....	109
6.1.8	Generelle råd, situasjonell tilpasning eller lovregulering?.....	111
6.1.9	Lære av internasjonale standarder	115
6.2	En løsning på kriminalitetsproblemene?	116
6.3	Oppsummerende betraktninger.....	120
7	Avslutning	125
7.1	Oppgavens bidrag og veien videre	128
	Litteraturliste	130
	Vedlegg	142

1 Innledning

Det offentlige rom er en arena hvor varierte former for aktivitet utspiller seg (Carr mfl., 1992: 3). I prinsippet skal de offentlige rommene være tilgjengelig for alle og kunne brukes av alle, og disse områdene er dermed betydningsfulle for de aktive brukerne og lokalsamfunnene generelt (ibid.; Coaffee, 2003: 5). Aktivitetene som foregår i det offentlige rom kan bestå i alt fra dagligdagse gjøremål som å gå en strekning til og fra jobb, samvær med bekjente i parken, til mer avvikende og alvorlige handlinger som kriminalitet (White & Sutton, 1995: 84-87). En konsekvens av sistnevnte er at det offentlige rom blir ansett som et mål som må beskyttes mot farer (Coaffee, 2003: 171), noe som kan ses i sammenheng med at brukerne skal kunne oppholde seg i det offentlige rom uten å bekymre seg for at kriminalitet kan forekomme (Coaffee, 2003: 5; Aas, mfl., 2010: 78). På bakgrunn av dette er det ulike strategier og tiltak som tas i bruk for å forebygge uønskede handlinger i det offentlige rom.

Siden 80-tallet har den situasjonelle forebyggingslogikken vokst frem som en anerkjent strategi for å hindre at kriminalitet forekommer (Clarke, 1980; Gundhus, 2014: 184). Dette perspektivet er med på å fremheve hvordan fysisk utforming og ulike kontrollmetoder kan ha noe å si for et potensielt kriminalitetsnivå (ibid.). Et eksempel på en slik form for arbeid som fremhever begge disse momentene er rehabiliteringen av Nygårdsparken i Bergen, som etter prosjektets igangsettelse i 2013 fikk en kraftig opprustning. Målet var å stoppe både voldsproblematikken som foregikk, i tillegg til den åpne russcenen som fant sted i parken (Lundeberg & Mjåland, 2017: 19). Dette førte til at både offentlige og private aktører gikk sammen om å iverksette en handlingsplan med sikte på å øke tryggheten i byen (Lundeberg & Mjåland, 2017: 175). Utover de helse- og sosiale tiltakene som ble iverksatt i regi av eksempelvis Helse Bergen, ble fysiske utformingsstrategier i form av rehabilitering og stenging av parken utført, i tillegg til økt patruljering av både politi og private sikkerhetselskaper (Lundeberg & Mjåland, 2017: 5; s. 64). Kombinasjonen av tverrfaglig samarbeid i form av kontroll, opprydding og oppussing har ført til at problemene i parken ikke lenger eksisterer i like stor grad, noe som har resultert i en helt ny type bruk av området (Røssland, 2017).

Innsatsen i Nygårdsparken belyser flere sentrale momenter ved det å utføre kriminalitetsforebyggende arbeid i et byrom, hvor en av de er hvordan man kan bidra til å løse et kriminalitetsproblem gjennom ulike tiltak i *omgivelsene*. Sett i sammenheng med et situasjonelt forebyggingsperspektiv, illustrerer oppgraderingen av parken blant annet hvordan ulike kontrolltiltak og fysisk utforming er elementer som kan benyttes med forebyggende

hensikter. Samtidig indikerer det at bidragsyttere som kanskje ikke assosieres med kriminalitetsforebygging likevel kan anses som essensielle i en slik forms for arbeid.

I den offentlige sfære er det gjerne politiet som først og fremst forstås som samfunnets kriminalitetsbekjempere, men de siste årene har oppgaver som tar sikte på det samme vært å finne utenfor politiet (Ericson & Haggerty, 1997: 20; Rowe, 2008: 197). Nye trender på feltet har vist at aktører som vanligvis ikke assosieres med kriminalitetsforebygging bidrar med trygghetsskapende og forebyggende virksomhet, blant annet i frivillig sektor (van Steden, 2018). At nye aktører blir objekt for studier innenfor rammen av policing kan være et resultat av at mye polisiært arbeid nettopp utføres av en rekke forskjellige aktører (Crawford, 2006: 137). Dette betegnes gjerne som plural policing, og som begrepet viser til understreker det at det finnes et mangfold av *polisiære* bidragsyttere (Crawford mfl., 2005: 4). Kriminalitetsforebygging er en av de fenomenene som har blitt studert som en del av det polisiære arbeidet – som dermed har beveget seg utenfor de tradisjonelle aktørene (ibid.). Gjennom design, planlegging og tegning er dessuten arkitektene et godt eksempel på aktører som kan ha relevant betydning på feltet (Jacobs, 1962; Newman, 1972; Lie, 2011: 286), noe man for eksempel kan se ved prosjektet i Nygårdsparken. En av arkitektenes kjerneoppgaver består av å tilrettelegge omgivelsene på en måte som gjør at de besvarer ulike sosiale behov (Hvattum, 2015: 7). Behovet for trygghet, sikkerhet og fravær av kriminalitet kan sies å være verdier som kan komme til uttrykk gjennom å oppholde seg i det offentlige rom, som arkitektene kan bidra til å tilrettelegge for. Det finnes en rekke aktører som kan sørge for at slike verdier opprettholdes, og det er svært lite forskning som undersøker arkitektenes rolle i en slik sammenheng.

Denne oppgaven fokuserer på to aktører med arbeidsoppgaver som kan knyttes til kriminalitetsforebygging i offentlige rom, henholdsvis arkitekter og politi. Som samfunnets kanskje største trygghetsleverandør regnes politiets perspektiver på kriminalitetsforebyggende arbeid som avgjørende for hva som praktiseres, og dermed anses de som sentrale på feltet. Samtidig er det også anerkjent i kriminologien at arkitektur og design av omgivelsene kan ha noe å si for om kriminalitet oppstår, og dermed er det særlig interessant å undersøke hvordan arkitektene forholder seg til problemstillinger relatert til dette. I en norsk kontekst kan dessuten plan- og bygningsloven være en faktor som gjør det interessant å inkludere arkitektene i en slik studie. Dette med tanke på at § 3-1 bokstav f legger føringer for at parter involvert i utbyggingsprosesser må ta kriminalitetsforebyggende hensyn under planleggingen. Internasjonalt har tidligere studier undersøkt arkitekter, politi, andre aktører og deres

kriminalitetsforebyggende bidrag i offentlige rom hver for seg (se for eksempel Jacobs, 1962; Newman, 1972; Unstad & Christophersen, 1999b; Wakefield, 2003; Armitage, 2013; van Steden, 2018), men det er begrenset med forskning som kombinerer akkurat disse aktørene i samme studie. Denne oppgaven vil dermed kunne bidra til å øke kunnskapen rundt denne formen for kriminalitetsforebygging, og nyansere bildet av bidragsyttere på feltet. Gjennom intervjuer av aktører innenfor disse yrkene, vil vi vise hvordan de forholder seg til begreper som offentlige rom, sikkerhet, trygghet, arkitektur, forebygging og kriminalitet. Oppgaven belyser hvilke roller arkitekter og politi har i det kriminalitetsforebyggende arbeidet i offentlige rom, i tillegg til å undersøke hvilke kriminalitetsforebyggende tiltak de anser som gunstige, samt hvilke formål tiltakene måtte ha. Målet er å få en forståelse av hvordan de ulike aktørene tenker og handler ved denne formen for arbeid, i det offentlige rom.

1.1 Problemstilling

Kriminalitetsforebygging i offentlige rom er en arena som berører den kollektive tryggheten i samfunnet (Aas mfl., 2010: 21). Å hindre at kriminalitet i det offentlige rom oppstår kan forstås som et essensielt fundament i samfunnet, med tanke på at det vil angå befolkningsgruppen i sin helhet. På denne måten vil problemstillingen ha en samfunnsmessig verdi, da den har betydning for et problemfenomen som berører fellesskapet (Thagaard, 2003: 54; Grønmo, 2004: 22). Oppgaven vil ta utgangspunkt i og belyse følgende problemstilling:

Hvordan kan man forstå arkitekter og politi sine roller, tiltak og formål i henhold til deres kriminalitetsforebyggende arbeid i offentlige rom?

Problemstillingen tar utgangspunkt i to aktører som anses som sentrale ved slike oppgaver. Det bør understrekes at det finnes mange ulike parter som kan bidra med relevant innsikt og kunnskap i forbindelse med studier av kriminalitetsforebyggende arbeid, og med tanke på oppgavens omfang har vi vært nødt til å foreta en avgrensning til disse yrkesgruppene. Som en av samfunnets største kriminalitetsbekjempere vil politiets perspektiv rundt tiltak i det offentlige rom være sentralt, med tanke på at de på et generelt grunnlag er tillagt et stort ansvar i forbindelse med kriminalitetsforebyggende arbeid (NOU, 1981; NOU; 2009; Lie, 2011: 23; Politiet, 2017; Politidirektoratet, 2018). På bakgrunn av at design og utforming er essensielt innenfor oppgavens tematikk, ble arkitektene et åpenbart studieobjekt, samtidig som det finnes lite kunnskap om arkitekters rolle i det kriminalitetsforebyggende arbeid i en norsk kontekst. Denne studien av personer innenfor disse yrkene kan bidra til å belyse forskjeller og likheter

mellom private og offentlige organisasjoner, noe som kan være verdifullt med tanke på at aktører innenfor begge sektorer forventes å bidra til forebyggende arbeid (ibid.).

Videre sentrerer problemstillingen seg rundt tre aspekter ved aktørens kriminalitetsforebyggende arbeid – henholdsvis roller, tiltak og formål. Roller henviser til hvordan blant annet atferd, normer og selvforståelse er uttrykk for en spesiell posisjon (Aubert, 1964: 65; Turner, 2001: 233; Fellows, 2013: 672). Det kan være nyttig å utforske aktørens roller fordi måten de forstår seg selv kan tenkes å påvirke handlekraft og arbeidet som skjer i praksis. Aktørens tilnærming til hvilke kriminalitetsforebyggende tiltak de iverksetter er av interesse for å øke kunnskapen om hvilke strategier som benyttes i praksis. Tiltakene kan variere ut ifra hvilke aktører man snakker med, og dermed vil det være nyttig å inkludere to forskjellige aktører som studieobjekt. Til slutt vil formål være av betydning for å undersøke hvilken hensikt de ulike kriminalitetsforebyggende tiltakene måtte ha. På denne måten henger de ulike aspektene tett sammen og bør dermed ses i sammenheng med hverandre, selv om de likevel har tydelige separate funksjoner.

1.2 Sentrale begreper

Forebygging av kriminalitet / kriminalitetsforebyggende arbeid – kriminalitetsforebyggende arbeid er et sammensatt og komplekst fenomen som inneholder en rekke ulike arbeidsmetoder og strategier (Gundhus, 2014: 179). Først og fremst henviser forebygging av kriminalitet til det å hindre at lovbrudd forekommer (Gundhus, 2014: 178). Kriminalitetsforebyggende arbeid henviser dermed til tiltak og strategier som benyttes med sikte på å hindre at kriminalitet oppstår, både de som har direkte og indirekte effekt (Gundhus, 2014: 178-179). Denne formen for arbeid kan deles opp i ulike kategorier etter ulike kriterier. En slik forebyggingskategori vil inneholde særpreg for tiltakene innenfor den avgrensede rammen, men det bør likevel understrekes at de kan overlape (Bjørge, 2011: 17). Grovt sett kan man skille mellom sosial og situasjonell forebygging, hvor den situasjonelle bygger på tanken om å hindre selve lovbruddet fremfor lovbrysterens, mens den sosiale tar utgangspunkt i samfunnsvitenskapelig og psykologisk kunnskap om kriminalitetens årsaker (Gundhus, 2014: 184-185). Bjørge (2011: 17) legger til en strafferettslig og en risikobasert forebyggingsmodell i tillegg til de to førstnevnte. Hvor den strafferettslige baserer seg på forebyggende virkninger som individualprevensjon og allmennprevensjon, mens den risikobaserte tar utgangspunkt i å tilpasse forebygging etter trusselen (Bjørge, 2011: 18-19). I forbindelse med politi og

arkitekters forebyggende arbeid i offentlige rom, vil den situasjonelle modellen være essensiell. Dette skyldes at strategiene innenfor den kategorien undersøker det *miljømessige*, hvor det siktes på å redusere kriminalitet gjennom endring eller påvirkning av omgivelsene hvor kriminelle handlinger skjer eller kan skje (ibid.). På denne måten er det likevel rom for flere forskjellige tiltak innenfor denne forebyggingsmodellen. Med tanke på at de ulike forebyggingskategoriene overlapper, vil alle disse formene for forebygging til en viss grad være sentrale i oppgaven. Hovedfokuset dreier seg snarere om aktørenes forebyggende arbeid som sikter på å redusere «fysisk kriminalitet» – altså den kriminaliteten som *kan* oppstå i offentlige rom, fremfor en enkelt forebyggingskategori. Videre i oppgaven vil vi bruke betegnelsene «forebygging av kriminalitet» og «kriminalitetsforebyggende arbeid» om de tiltakene som er ment å bidra til mindre risiko for kriminalitet, øke borgernes sikkerhet og trygghetsfølelse i offentlige rom, med vekt på arkitektoniske utforminger og fysiske tiltak i omgivelsene. Når aktørenes kriminalitetsforebyggende arbeid nevnes, henviser dette altså til de tiltakene de utfører selv eller anser som gunstige, samt oppgavene de utfører for å hindre at kriminalitet oppstår i offentlige rom, med mindre noe annet er presisert.

Offentlige rom – med utgangspunkt i det kriminalitetsforebyggende arbeidet vi belyser i denne oppgaven, blir også offentlige rom et sentralt aspekt. Ulike plattformer på internett kan anses som offentlige rom i konteksten av kriminalitetsforebygging (Runhovde & Skjevraak, 2018: 241), men i denne sammenhengen er det først og fremst offentlige rom som et fysisk område vi tar utgangspunkt i. Som nevnt innledningsvis er offentlige rom et område som alle har lik tilgang til, hvor potensiell fysisk kriminalitet kan begås. Eksempler på slike steder kan være et byrom, en vei gjennom et boligområde eller en park. Hva som avgjør at et rom er offentlig eller ikke er ikke nødvendigvis alltid like tydelig. Begrepet «offentlig» bør ses i sammenheng med motsetningen, som er «privat» (Lomell, 2006: 274; Carmona mfl., 2010: 137). Når man snakker om private *områder* så henviser begrepet til steder hvor man kan være i fred (Lomell, 2006: 275). Dette indikerer at man ikke kan ha samme forventning til steder som blir definert som offentlige, selv om det ikke utelukker at man kan oppleve «å være i fred» i et offentlig rom. Om et rom i rettslig forstand anses som offentlig eller ikke, er gjerne basert på tilgang til rommet – dersom det er tilgjengelig for allmenheten kan det betegnes som et offentlig rom (Lomell, 1999: 55).

	Tilgang for allmennheten	Lukket for allmenheten
Offentlig eid	Offentlig rom	Privat rom
Privat eid	Offentlig rom	Privat rom

Kilde: Carmona mfl. 2010: 137; Wakefield, 2003: 24.

Som tabellen illustrerer, så er både adgang og eierskap vesentlige deler for å kunne skille mellom private og offentlige rom. Det er gjerne *adgangen* som avgjør hva man omtaler som private eller offentlige rom (Carmona mfl., 2010: 138). I forbindelse med denne dimensjonen bør det også presiseres at det kan være uklare grenser mellom hva som *oppleves* som offentlig og privat (Lomell, 2006: 274). At et rom er offentlig betyr dermed ikke at det er offentlig eid (Carmona mfl., 2010: 140). Fellesområder på kjøpesentre eller privateide boligområder er eksempler på offentlige rom som har privat grunn (Lomell, 2006: 282). Antallet privateide offentlige rom har vokst i antall, og dermed er dette blitt et nevneverdig aspekt ved begrepet (Lomell, 2012: 94). Dette med tanke på at det vil kunne påvirke hvilke type kontroll som foregår på områder basert på om det er offentlig eller privateid (Coaffee, 2003: 49). Politiet har først og fremst ansvar for å opprettholde ro og orden på offentlige områder, og privateide steder er gjerne mer preget av kontroll fra private aktører (Lomell, 2006: 276). I praksis vil dermed de privateide offentlige rommene kunne reguleres av lokale normer (Lomell, 2014: 265). Disse momentene utgjør grunnlaget for bruken av begrepet videre i oppgaven.

1.3 Oppgavens oppbygging

Oppgaven er delt inn i syv kapitler. Kapittel to presenterer oppgavens bakgrunn og tidligere forskning på feltet. I den første delen av kapittelet aktualiseres arkitekter og politi som kriminalitetsforebygger i det offentlige rom, etterfulgt av en presentasjon av Jane Jacobs (1962) og Oscar Newmans (1972) sine analyser. Disse bidragene vektlegges begrunnet med at de begge har hatt stor innflytelse på tematikken som forskningsfelt (Lie, 2010: 286). Etterfulgt vil enkelte av trendene som har kommet i etterkant legges frem, med vekt på nordiske bidrag.

I kapittel tre vil oppgavens teoretiske rammeverk presenteres, som tar utgangspunkt i to perspektiver – rolleteori og miljøkriminologi (med utgangspunkt i det engelske begrepet «environmental criminology»). Fordi perspektivet fokuserer på det eksterne miljøet rundt en potensiell lovbrøyer, kalles det miljøkriminologi. Innenfor disse perspektivene vil et utvalg

relevante teorier presenteres. Kapittelets første del vil redegjøre for rolleteori, med fokus på roller i sammenheng med yrke og organisasjon da dette vektlegges videre i oppgaven. Med utgangspunkt i et fokus på kriminalitetsforebyggende *arbeidsoppgaver* vil policing også trekkes inn i kapittelet. I lys av forebyggingstanken er miljøkriminologi svært relevant, fordi hovedfokuset innenfor dette perspektivet omhandler kriminalitets*handlinger* fremfor individet som begår den, og mulighetene som eksisterer for å begå lovbrudd. Tilnærmingene innenfor miljøkriminologi vil tar utgangspunkt i ulike teorier hvor miljømessige faktorer vektlegges, med fokus på rutineaktivitetsteorien, situasjonell forebygging, crime prevention through environmental design (CPTED), samt sosial kontroll. Her vil også perspektiver på trygghet og sikkerhet trekkes inn. Disse perspektivene knyttes opp mot aktørenes *mentaliteter*, for å kunne si noe om deres forståelse av sine omgivelser.

I det fjerde kapittelet vil studiens metode legges frem. Vi har brukt intervju som metodisk verktøy for å innhente data, og dermed vil dette være førende for kapittelet. Med en kvalitativ tilnærming til dataene vil oppgavens fremgangsmetode beskrives, og de metodiske valgene vi har tatt underveis i prosjektet vil begrunnes i dette kapittelet. Etterfulgt vil analyseteknikkene vi har benyttet presenteres, i tillegg til en beskrivelse og vurdering av de etiske problemstillingene vi har stått ovenfor.

Kapittel fem og seks er oppgavens analysekapitler. I disse kapitlene vil oppgavens empiriske materiale drøftes gjennom analyse og diskusjon. I kapittel fem vil hovedvekten bestå av funn vi har gjort i lys av aktørenes *roller*. Her belyser vi hvordan informantenes utsagn er uttrykk for deres posisjoner i det kriminalitetsforebyggende arbeidet de gjør i offentlige rom. Kapittel seks presenterer funn relatert til tiltak og formål. Siden disse dimensjonene gjerne flettes inn i hverandre, har vi valgt å presentere de i et felles kapittel. Kapittelet viser til hvilken hensikt de forebyggende tiltakene er ment å ha. Felles for begge analysekapitlene er at begge vil veksle mellom utdrag fra empiri og teori, i tillegg til drøftelse av disse.

Til slutt vil oppgavens hovedfunn trekkes frem og sammenfattes i kapittel syv, hvor vi vil legge frem noen avsluttende refleksjoner. Avslutningsvis vil vi i tillegg vise til hvilket bidrag vår oppgave har gitt, samt forslag til mulige studier videre.

2 Bakgrunn

Forebygging har lenge vært en sentral strategi i forbindelse med kriminalitetshåndtering (Cohen, 1979: 342; Garland, 2001: 43). Som nevnt innledningsvis kan kriminalitetsforebygging utføres av en rekke aktører og på mange forskjellige måter, men med tanke på oppgavens fokus vil arkitekters og politiets grad av involvering i dette arbeidet være førende for kapittelet. Vi vil dermed beskrive hvordan disse aktørene kan kobles til kriminalitetsforebygging. Videre vil tidligere forskning på kriminalitetsforebygging i offentlige rom presenteres. Her vil som tidligere nevnt bidragene til Jacobs (1962) og Newman (1972) vektlegges. Til slutt vil vi beskrive noen trender som har forekommet i etterkant av disse bidragene, med vekt på endring i plan- og bygningsloven som kom i 2010. Hensikten med dette kapittelet er først og fremst å plassere oppgaven i en kontekst, samt å fremheve kunnskapsstatus på feltet da det har vært avgjørende for vårt prosjekt.

2.1 Arkitekter og politi som kriminalitetsforebygger

Politiet anses som innehaver av hovedrollen i de fleste former for kriminalitetsforebyggende arbeid, og for enkelte må politiet være involvert for at noe skal kunne betegnes som kriminalitetsforebyggende arbeid (Egge & Barland, 2007: 159; Bjørgo, 2011: 22). I Norge regnes for eksempel arbeidet til frivillige organisasjoner som natteravnene og privat sikkerhetsindustri som forebyggende (Aas, mfl., 2010: 73-75). Der hvor privat sikkerhetsindustri gjerne operer på privateide offentlige rom som eksempelvis kjøpesentre, sørger natteravnene for å være tilgjengelig i gatebildet, særlig for unge som oppholder seg ute på kveldstid (ibid.). Disse aktørenes bidrag til trygghet i offentlige rom illustrerer hvordan ulike kontekster avgjør *hvem* som kan regnes som en forebygger av kriminalitet. I sammenheng med forebygging i offentlig rom er ikke bygninger og arkitektur kun fysiske konstruksjoner, men det legger også grunnlaget for sosiale opplevelser og sosialt liv (Hvattum, 2015: 14). Når man i tråd med dette ser hvordan arkitektoniske løsninger kan være et svar på et sosialt problem som kriminalitet, kan de som jobber med arkitektur og planlegging, altså i hovedsak arkitektene, anses som bidragsytere de også. Mens arkitektene involveres på bakgrunn av at de organiserer *omgivelsene* potensiell kriminalitet kan forekomme i, blir politiet en naturlig aktør fordi de håndterer *kriminaliteten*. Til tross for at arkitektur og utforming har blitt anerkjent som verktøy til kriminalitetsforebyggende formål i lang tid, har ikke nødvendigvis arkitektene vært kjent

som bidragsytere på dette feltet. Selv om disse trendene har eksistert parallelt i flere tiår, kan politiet likevel sies å ha hatt en lengre tradisjon for å forebygge enn det arkitektene har hatt.

2.1.1 Forebygging som satsningsområde og primærstrategi

Kriminalitetsforebygging kan forstås som en av de mest sentrale arbeidsoppgavene politiet har. Dette skyldes først og fremst at det er regulert i Politiloven § 1 annet ledd – hvor det står at «politiet skal gjennom forebyggende, håndhevende og hjelpende virksomhet være et ledd i samfunnets samlede innsats for å fremme og befeste borgernes rettsikkerhet, trygghet og alminnelige velferd for øvrig». De siste årene har det forebyggende arbeidet også blitt et større satsningsområde innad i politiet. Frem mot 2025 har politiet utarbeidet en virksomhetsstrategi, hvor forebygging er satt som primærstrategien (Politidirektoratet, 2018: 3). Målet mot 2025 er blant annet at «forebygging skal gjennomsyre alt politiet gjør» (Hermansen, 2016). Til tross for at dette preger nåtidens politi, har forebygging vært et sentralt virkemiddel ved målet om å beskytte enkeltmennesker og andre verdier helt siden 1800-tallet (Finstad, 2012: 83). Forebygging er dermed ikke nytt for politiet – det er heller innholdet i forebyggingen som har endret seg (Larsson, 2005: 271). Tidligere og mer tradisjonelt har det forebyggende fokuset vært orientert rundt barn og unge (Larsson, 2005: 272). I dag er store deler rettet mot nyere trender som kriminalitet på internett, særlig i forbindelse med radikaliserings og høyreekstremisme (Politidirektoratet, 2018: 3).

Kriminalitetsforebyggende arbeid fra politiets hold har blitt kritisert for å prioriteres i varierende grad, at det mangler en definisjon på hva forebyggende arbeid er, i tillegg til at arbeidet er «lite kunnskapsstyrt og målrettet», samt at det er vanskelig å måle hvorvidt forebygging har en reell effekt (Politidirektoratet, 2018: 3-4). Dette har ført til et ønske om endringer rundt det forebyggende arbeidet, gjennom et politi som jobber *kunnskapsbasert* (Politiet, 2017: 6). I praksis er det kunnskapsbaserte arbeidet ment som en strategi for å innhente relevant og nyttig kunnskap fra kilder utenfor politiet (ibid.). Dette kan ses i sammenheng med at det er enighet både faglig og politisk at politiet ikke kan bære det kriminalitetsforebyggende arbeidet alene (Lie, 2011: 23; Gundhus, 2014: 202). Det kunnskapsbaserte arbeidet er på denne måten en arena hvor flere aktører får plass i det kriminalitetsforebyggende arbeidet, der privat sektor tar større del enn det de har gjort tidligere (Lynch, 2002: 110). Sett i sammenheng med det kunnskapsbaserte politiarbeidet er kriminalitetsforebyggende arbeid i offentlige rom et område hvor politiet ønsker å trekke inn arkitektene som bidragsytere (Klem, 2018), som dermed vil være i tråd med politiets virksomhetsstrategi.

2.2 Forebyggende tiltak i fysiske omgivelser

Til tross for at den situasjonelle forebyggingstanken ikke hadde sitt utspring før på 80-tallet, kom antydninger om en potensiell sammenhenger mellom arkitektur og menneskelig atferd tidligere på banen. Utformingen av byrom i en historisk kontekst har ofte hatt et preg av bevissthet rundt den fysiske utformingen, for eksempel gjennom «gated communities». Slike samfunn beskrives gjerne som inngjerdede områder med fysisk design og utforming som tilrettelegger for både adgangsregulering og andre kontrolltiltak (Crawford, 2006: 125). Dette har i lang tid blitt brukt som en strategi for å kontrollere flyten av eksempelvis mennesker og varer (Foucault, 1977-78: 27). Til tross for at slike strategier har blitt brukt i lang tid, har særlig arkitekturens betydning i en kriminalitetsforebyggende kontekst hatt sin opprinnelse i Jane Jacobs og Oscar Newmans forskning som kom etter 60-tallet (White & Sutton, 1995: 87). Dette skyldes at fysisk utforming og design ble fremmet som et alternativ til å hindre kriminalitet i disse bidragene (ibid.). Både Jacobs (1962) og Newmans (1972) bidrag kan sies å ha store deler av æren for at det arkitektoniske har blitt koblet til problemstillinger rundt forebygging, trygghet og sikkerhet.

2.2.1 «Eyes on the street» - Jane Jacobs 1962

Jacobs (1962) sitt bidrag var et av de første til å danne grunnlag for praksisen av det forebyggende arbeidet i offentlige rom i internasjonal sammenheng, og det har også vært førende for forskning med samme tematikk i Norge (Reynald & Elffers, 2009: 27; Lie, 2011: 286). Jacobs (1962: 13) sin studie tok utgangspunkt i ulike byer i USA, og så på byplanlegging med dels kritiske bemerkninger om prinsippene og målene som har vært frontet i moderne planlegging og nybygg i det 20. århundret. Ifølge Jacobs (1962: 16) hadde det ikke vært suksessfull gjenoppbygging i store byer på 60-tallet, fordi mange av stedene fremdeles var preget av kriminalitet, at folk følte seg utrygge og at mange levde i fattigdom. For å beskrive byen og hva som skaper gode nabolag, tar Jacobs for seg gater, enkle elementer som byer, fortau og stier, parker og nabolag.

Å tilrettelegge utformingen av omgivelsene slik at de skaper trygghet er et vesentlig formål som fremmes i denne forskningen. Studien er innom flere momenter som kan påvirke funksjonen av ulike byrom, og det vises blant annet til at gater og områder som fungerer godt har et klart skille mellom hva som er offentlig rom og hva som er privat (Jacobs, 1962: 45). Dette er imidlertid ikke kjernen i studiens bidrag til det kriminalitetsforebyggende arbeidet. Det

som kan sies å være det viktigste konseptet i en slik kontekst er «eyes on the street» - som både henviser til at noen ser og at man føler seg sett: «.. a well-used city street is apt to be a safe street. A deserted city street is apt to be unsafe» (Jacobs, 1962: 44). Som sitatet illustrerer er det ifølge denne tankegangen selve bruken av et område eller en gate som gjør at folk føler seg trygge. Det gir også en form for kontakt mellom de som bruker gata, uavhengig av om de kjenner hverandre eller ikke (Jacobs, 1962: 66). Denne kontakten blir sekundær på bakgrunn av at den foregår mellom mennesker som ikke befinner seg i hverandres omgangskrets, noe som illustrerer en side ved sosial kontroll (Ugelvik, 2019: 36). Begrepet med øyne på gaten kan sies å handle om sosial kontroll i stor grad, som vil si at det er et forsøk på å få brukerne til å opptre etter ønskede normer (Ugelvik, 2019: 14). Dess flere øyne eller dess flere som følger med på gaten vil innebære at flere passer på, i form av overvåkning og kontroll (Jacobs, 1962: 66). Dermed er det også essensielt at gatene blir hyppig brukt, da dette fører til flere øyne på gata og at det på den måten blir flere som kan se hverandre (ibid.). En slik form for kontroll skiller seg fra formell kontroll som kan bestå av overvåkningskameraer, vektere og politi (Lie, 2011: 286). Kontrollen kan dermed betegnes som en *uformell*, på bakgrunn av at formelle aktører ikke er involvert (Ugelvik, 2019: 35-37).

Fremmede er en sentral del av konseptet om øynene på gaten, de spiller en viktig rolle for å skape trygghet gjennom den uformelle sosiale kontrollen i byrom. I dag kan 'fremmede' i større grad tenkes å representere noe ukjent, og kan dermed indikere utrygghet i offentlige områder (Aas mfl., 2010: 45). I denne konteksten forstås ikke fremmede som noe uønsket, men det vektlegges i større grad at de er med på å øke den uformelle overvåkingen. På den måten er det ikke viktig at folk i en gate kjenner hverandre, fordi alle bidrar med sine «øyne» til uformell kontroll (Jacobs, 1962: 50). Med andre ord er det ikke kun de som føler en spesiell tilhørighet til en gate eller et område som utfører kontrollen, men alle brukere av et område er med på dette (Jacobs, 1962: 45). I likhet med de som bor i gata eller føler en tilhørighet til den, vil også fremmede fungere som «vakter» for å observere uønsket adferd og si fra om dette. I tråd med prinsippet om at mye folk skaper mer sosial kontroll, er det dermed også ønskelig med mange fremmede fordi de bidrar til økt kontroll (Jacobs, 1962: 50).

2.2.2 «Defensible space» - Oscar Newman 1972

Ti år etter Jacobs bidrag introduserte Newman (1972) sin teori om «defensible space». Teorien inneholder elementer av et fysisk område sine potensielle mulighet til å forsvare seg selv, samt hvordan fysisk utforming skaper symbolske barrierer og en form for sosial kontroll som følge

av designet (Newman, 1972: 3-5). Dette undersøkte han gjennom en studie av to relativt like boligområder i New York city – henholdsvis Brownsville og Van Dyke (Cullen, mfl., 2014b: 489). Beboerne i disse område hadde lignende sosiale og økonomiske forutsetninger, så de største forskjellene mellom områdene så ut til å være at Van Dyke hadde større forekomst av kriminalitet og mer vedlikeholdsproblematikk enn det Brownsville hadde (ibid.). Newman fremmet at disse forskjellene skyldtes det fysiske designet, noe som i ettertid har blitt kritisert for å være i overkant deterministisk (Brantingham & Brantingham, 1993: 13). Bidraget har likevel påvirket tanken om at et område sitt fysiske design kan ha sammenheng med om kriminelle handlinger oppstår eller ikke, og i likhet med Jacobs har teorien fremdeles betydning for kriminalitetsforebygging i offentlige rom (Lie, 2011: 286).

Newman (1972) henviste til fire prinsipper ved utformingen av rom som kunne påvirke forekomsten av kriminalitet. Det første prinsippet han viser til er «territoriality», som går ut på at et område har et klart formål for hva det brukes til, og om for eksempel bruk av gjerder og lignende gir en følelse av at det er eid av noen eller om det er privat (Newman, 1972: 51-53). Det kan være snakk om både fysiske skiller som gjerder er et eksempel på, men også mer symbolske elementer som beplantning for å vise at man beveger seg fra offentlig til privat område (Newman, 1972: 63). De symbolske barrierene kan også gi en følelse av sikkerhet (ibid.). Å tilrettelegge for å føle seg sikker eller trygg er noe som går igjen i neste prinsipp, nemlig det som kalles «natural surveillance», eller naturlig overvåkning. I likhet med konseptet til Jacobs (1962) handler dette om å skape en uformell form for overvåkning, da det henviser til «the capacity of physical design to provide surveillance opportunities for residents and their agents» (Newman, 1972: 78). Det kan være ulike ting ved utformingen av bygg og steder, for eksempel høyden på husene, antall innganger og utganger, og åpninger som gjør det mulig for naboer å overvåke hverandre og skape en form for naturlig overvåkning (Newman, 1972: 79). På samme måte som «eyes on the street» tar sikte på å inkludere brukerne av rommet til å delta i den uformelle kontrollen, så kan naturlig overvåkning fra beboere og innbyggere seg imellom kan skape en form for sosial kontroll. Forskjellen mellom Newman og Jacobs bidrag er at Newmans (1972) «naturlig surveillance» fremhever beboere som sentralt, mens Jacobs (1962) «eyes on the street» i større grad vektlegger fremmede, noe som kan skyldes ulikt fokus på boligområder versus byområder. Begge disse formene for sosial kontroll kan likevel føre til at en mulig lovbrøtters vil føle seg mer sett og dermed ikke ha samme muligheten til å begå et lovbrudd (Newman, 1972: 80).

Et tredje prinsipp ved denne teorien er knyttet til «image», som handler om at området har et design og et utseende som blir vedlikeholdt, får det frem et budskap om at området er i bruk (Newman, 1972: 102). Tanken er at det vil være mindre attraktivt for en lovbrøyer å begå kriminalitet i et vedlikeholdt område enn på et sted som ikke blir tatt vare på. Med utgangspunkt i denne forståelsen vil et område med trekk som signaliserer at det ikke er i bruk kunne være mer sårbart og utsatt mot kriminalitet (Cullen mfl., 2014a: 460). Dette er noe som kan ses i sammenheng med «broken windows»-teorien (Wilson & Kelling, 1982). Metaforen om det knuste vinduet bygger på tanken om at et lite problem kan eskalere til et større et, dersom det ikke fikses tidlig nok (Wilson & Kelling, 2014: 500) Dette er særlig relevant i offentlige rom som mange benytter seg av, da det er et av stedene hvor mulighetene for en slik type utvikling kan forekomme. Dersom ingen tar ansvar for områdene i slike tilfeller, er tanken at den uønskede atferden forsterkes (ibid.). Det fjerde prinsippet til Newman er «milieu» og er knyttet til et område sett i en større sammenheng med miljøet rundt (Newman, 1972: 109). Områder som ligger rundt «problemomgivelser» kan gjøre det vanskeligere for området å forsvare seg selv, sammenlignet med en avgrenset plass som har velkontrollerte områder rundt seg (Cullen mfl., 2014a: 460). Et sted som består av boliger, kafeer, butikker og andre sosiale fasiliteter kan skape bedre trygghet og sikkerhet i et område, da det indikerer at området er i bruk (Newman, 1972: 111; Colquhoun, 2004: 42). Innenfor denne forståelsen vil dermed både de fysiske omgivelsene og menneskene som bruker områdene ha stor betydning for et potensielt kriminalitetsnivå.

2.3 Trender i det kriminalitetsforebyggende arbeidet i offentlige rom

I kjernen av forebyggingsdreiningen ligger også et økt fokus på situasjonell kontroll, særlig i den anglosaksiske kontekst (Crowe, 2000: 8; Garland, 2001: 15-16). Dette synliggjøres blant annet i USA og Storbritannia hvor 'defensible space' har blitt brukt som en kvalitetskontroll på å designe trygge rom og redusere kriminalitet (Reynald & Elffers, 2009: 27). På bakgrunn av at dette er felt som er lite utforsket i Norge, er kunnskapsstatus i Norden særlig interessant. I tråd med den forebyggende tankegangens utvikling, beskriver Balvig (2005: 181) skandinaviske tendenser ved denne dreiningen. Han viser til at et av hovedmålene innenfor dette perspektivet er å redusere kriminalitet, og at de kriminalitetsforebyggende tiltakene begrunnes i beskyttelse og sikkerhet (ibid.). Forebyggingsbegrepet har siden 90-tallet blitt tett knyttet opp mot samfunnssikkerhet og beskyttelse av borgerne (Gundhus, 2014: 184). Fokuset

på sikkerhet har dermed blitt sentralt når man snakker om kriminalitetsforebygging, og kanskje spesielt gjennom situasjonelle tiltak i det offentlige rom. Dette baseres blant annet på en tanke om hvilke fysiske *sikringstiltak* som utføres for å forebygge kriminalitet (Bjørgero, 2011: 48). Dette er også noe arkitekter, urbanister og byplanleggere i den svenske stiftelsen og NGO-en *Tryggare Sverige* har jobbet lenge med. Der har de blant annet overtatt prosjektet «BoTryggt2030» fra politiet, hvor arbeidet handler om kriminalitetsforebyggende tiltak for en tryggere by (Tryggare Sverige, 2018). Arbeidet er basert på en utredning politiet i Stockholm gjorde i 2005, som hadde et spesifikt fokus på nabolag (BoTryggt, 2018). Prosjektet tar utgangspunkt i situasjonell kriminalitetsforebygging, hvor de situasjonelle *mulighetene* for lovbrudd skal begrenses. Tiltakene de benytter består blant annet av alarmer og overvåkningstiltak, men også konkrete byplanlegging- samt utviklingsstrategier, og dermed arkitektur for å øke formell og uformell sosial kontroll (ibid.). Dette illustrerer hvordan en kombinasjon av teknologiske, fysiske og sosiale tiltak benyttes med mål om å forebygge kriminalitet i offentlige rom. Konsekvensene av strategiene kan likevel være svært sammensatte, og det er ikke gitt at tiltakene ender med ønsket resultat.

2.3.1 Ekskludering i offentlige rom

Flere forebyggende strategier, tiltak og fenomener har både blitt studert og kritisert tidligere, noe som med stor sannsynlighet kan tenkes å ha innflytelse på hva som anses som gode strategier og ikke, i det forebyggende arbeidet. Overvåkningskameraene er et tiltak som opprinnelig ble brukt som et forebyggingstiltak, men som etter hvert har blitt tilpasset til å utføre andre oppgaver i tillegg (Lomell, 2007: 33; Kaufman, 2018: 28). Fra et forebyggingsperspektiv har målet med overvåkningskameraene blitt brukt med sikte på å redusere kriminalitet og øke trygghetsfølelsen hos brukerne av det overvåkede området (Lie, 2011: 290). I praksis har ikke dette nødvendigvis skjedd. Videoovervåkning som er ment å ha en trygghetsskapende effekt, kan i noen tilfeller ha motsatt eller ingen effekt på opplevd trygghet (Lomell, 2007; Aas, mfl. 2010: 67). En av grunnene til dette kan være at mer overvåkning oppleves som utrygt fordi det signaliserer at området har behov for å bli fulgt med på (Lie, 2011: 290). Om forebyggingen er vellykket med tanke på å hindre lovbrudd ved bruk av overvåkningskamera er også avhengig av hva slags kriminalitet det er snakk om (Lomell, 1999: 51).

Videoovervåkingspraksis kan kritiseres for å være både diskriminerende og ekskluderende overfor enkelte personer (Lomell, 2004: 358). Dette er en konsekvens av at de som overvåker blir nødt til å selektere hvem de skal følge ekstra godt med på (Lomell, 2007: 104). Det kan være flere årsaker til hvorfor den overvåkede blir selektert, og en av grunnene kan være at man *ser ut* som en som ikke passer inn – som igjen kan resultere i at man blir nektet adgang til et område (Lomell, 2007: 233-235). En slik form for regulering kan også identifiseres i skillet mellom normale og unormale brukere av et rom, som nærmere bestemt kan forstås som de som er ønsket i et område versus de som ikke er ønsket (Crowe, 2000: 51). Lignende ekskluderende praksis har også blitt identifisert i utformingen og designet av offentlige rom. Elen Midtveit (2004: 6) viser til at en konsekvens av forebygging av byrom er at det kan virke trygghetsskapende for noen, men støte ut andre som ikke passer inn. Hun fremhever «hvilke samfunnsmessige konsekvenser» forebyggingsstrategier i offentlige rom kan ha for de som er berørt av det, noe som vil være de fleste som bruker et byrom eller et område (Midtveit, 2004: 6). Kriminalitetsforebyggende planlegging kan virke inkluderende i boligområder som er planlagt i tråd med for eksempel Newmans (1972) prinsipper, mens de som ikke bor i slike områder eller benytter seg av det kan oppleve rommene som ekskluderende (Midtveit, 2004: 128). I enkelte områder er dette også noe av hensikten, noe man for eksempel har sett ved ‘gated communities’ (Lie, 2011: 291). Midtveit (2004: 127) tar derimot et mer kritisk standpunkt til slike praksiser, og konkluderer med at kriminalitetsforebyggende arbeid og planlegging av byrom kan være gode strategier ved bruk av visse prinsipper som for eksempel belysning og imøtekommende rom, men planleggingen kan virke ekskluderende når visse mennesker nektes adgang. Det oppstår dermed et ekskluderende fellesskap (Midtveit, 2004: 127-130). En potensiell konsekvens av at man utformer omgivelsene på en måte som er ment å fjerne uønsket atferd, kan resultere i at den atferden forflyttes til et annet sted. Denne typen forskyving av kriminalitet fra ett område til et annet kalles «displacement», og er en kritikk mot situasjonell forebygging (Clarke, 1980: 138). Likevel er det flere land og aktører som både tar utgangspunkt i og lar seg inspirere av den situasjonelle forebyggingsmodellen.

2.3.2 Regler, retningslinjer og plan- og bygningsloven

I Norge er det også utviklet visse retningslinjer som kan sies å bygge på prinsippene til Jane Jacobs og Oscar Newman (Lie, 2011: 289). Det kriminalitetsforebyggende rådet (KRÅD)¹

¹ KRÅD ble lagt ned i 2015 og erstattet med Kompetansesenter for kriminalitetsforebygging (Regjeringen, 2015).

utviklet en veileder kalt *Bedre planlegging - færre farer*, som angir retningslinjer for planleggingen av fysiske rom (Unstad & Christophersen, 1999a: 2). Dette dokumentet tar både hensyn til det sosiale miljøet og de fysiske strukturene, som begge muliggjør og begrenser menneskers aktivitet (Unstad & Christophersen, 1999a: 5). Veilederen bygger også på prinsipper om situasjonell forebygging og kjennetegn ved utrygge områder, da dette kan være områder med større mulighet for å begå kriminalitet (Unstad & Christophersen, 1999a: 7). Noen av kjennetegnene ved et såkalt utrygt område er lite innsyn og dårlig belysning, noe som gjør det lettere for å en potensiell lovbrøtters å begå kriminalitet uforstyrret (ibid.). Andre kjennetegn er dårlig vedlikehold av området, områder bygget av materialer som er lettere å utsette for hærverk og områder som har uklare eierforhold, såkalte randsoner, for eksempel mellom offentlig og privat (ibid.).

Ut ifra slike kjennetegn utarbeidet KRÅD en sjekkliste for tiltak som kan virke kriminalitetsforebyggende, som kan være til hjelp og benyttes som et verktøy ved planlegging av fysiske rom (Unstad & Christophersen, 1999a: 24). Tiltakene på sjekklisten varierer etter hva slags område det er snakk om, og det er dermed ulike strategier ut ifra om det eksempelvis skal benyttes i et boligområde, en skole, et senter eller et parkanlegg. Til tross for denne variasjonen er det likevel enkelte elementer som går igjen. Disse består blant annet av at områdene er tilgjengelige for bruk og ideelt sett ikke er folketomme, har god belysning, åpne fellesarealer og om adkomsten dit gjør det enkelt for en lovbrøtters å komme seg unna eller ikke (Unstad & Christophersen, 1999a: 25-29). Rådene i sjekklisten kan være veiledende for planleggere som for eksempel arkitekter, men de er ikke lovpålagt å følge dem. I praksis vil det si at det har vært opp til hver enkelt om de har ønsket å benytte seg av sjekklisten i sine planleggingsprosesser. Til tross for at aktørene ikke har vært lovpålagt å følge disse rådene, vil likevel innføringen av en slik sjekkliste indikere at involverte parter i planleggingsprosesser *kan* bidra til kriminalitetsforebyggende arbeid i offentlige rom ved å ta disse hensynene. Samtidig er det andre formelle bestemmelser som har kommet i ettertid som kan bidra til aktører involvert i planleggingsfaser får plass i denne formen for arbeid.

I tråd med at politiet ikke kan forebygge alene, kan plan- og bygningsloven som tidligere nevnt sørge for at flere parter blir ansvarlige for å hindre kriminalitet. Ifølge Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) er det flere parter som står ansvarlig for i forbindelse med å bekjempe kriminalitet. Aktørene som står oppført i en rapport fra 2016 er justis- og beredskapsdepartementet, politiet, politiets sikkerhetstjeneste (PST) og nasjonal sikkerhetsmyndighet (DSB, 2016: 47). Plan- og bygningsloven på sin side ansvarliggjør

derimot flere aktører, ved å pålegge blant annet arkitekter, utbyggere og kommuner å arbeide kriminalitetsforebyggende i sine planleggingsprosesser.

Lov om planlegging og byggesaksbehandling ble endret i 2009, og trådte i kraft fra 1. juli 2010. Dette lovverket skal blant annet gi rammer for arealplanlegging, både i det offentlige og i det private. Fellesbestemmelsene i denne lovgivningen henviser til at man skal sikre åpenhet for alle berørte interesser og myndigheter, samt at konsekvenser for miljø og samfunn skal beskrives (Lov om planlegging og byggesaksbehandling, § 1-1). Videre står det i § 3-1 bokstav f at oppgaver og hensyn i planlegging etter loven skal «fremme befolkningens helse og motvirke sosiale helseforskjeller, samt bidra til å forebygge kriminalitet». Her er det mange aktører som er involvert, hvilket betyr at det er ulike personer og interesser som kan påvirke resultatet av en slik prosess. Det hevdes dessuten at denne endringen har ført til at politiet i større grad blir involvert i kommunenes utbyggingsplaner enn det de har blitt tidligere (Lie, 2011: 284). Tar man det for gitt fører det til at politiet har blitt involvert på et felt hvor de ikke nødvendigvis har hatt ansvar tidligere, samtidig som nye aktører som ikke har vært pålagt å delta før, nå må bidra til kriminalitetsforebygging.

Til tross for at kriminalitetsforebygging inkluderes i denne paragrafen, presiseres det ikke *hva* det innebærer i praksis, og heller ikke hvilke tiltak og hensyn som skal utføres etter denne lovbestemmelsen. Det kan tenkes at prinsippene som ble utarbeidet av KRÅD får relevans for praksisen etter at denne lovendringen ble iverksatt, noe som imidlertid vil være et empirisk spørsmål. I så fall vil det være naturlig at arkitekter og byplanleggere blir tillagt en kriminalitetsforebyggende rolle, uten at det presiseres ytterligere noe konkret om hvilke aktører som er involvert. Totalt sett utgjør disse faktorene grunnlag for å undersøke hvordan et utvalg av relevante aktører ser på problemstillinger rundt kriminalitetsforebyggende arbeid i offentlige rom.

3 Teoretiske perspektiver

Oppgavens teoretiske perspektiver er i likhet med problemstillingen sentrert rundt roller, tiltak og formål i det kriminalitetsforebyggende arbeid i offentlige rom. Det finnes mange innfallsvinkler å velge mellom når man studerer denne tematikken, og vi har dermed vært nødt til å foreta avgrensninger ved det teoretiske utvalget. Vi har valgt to overordnede perspektiver som utgangspunkt for det teoretiske rammeverket – rolleteori og miljøkriminologi. For å kunne sammenligne arkitekter og politi som kriminalitetsforebygger i det offentlige rom på et så likt grunnlag som mulig, vil det være gunstig å benytte seg av et felles rammeverk som kan belyse begge aktørers posisjoner. Den første delen av kapitlet tar dermed utgangspunkt i rolleteori, hvor roller innenfor yrke og organisasjoner er vektlagt. For å fremheve aktørenes roller i konteksten av kriminalitetsforebyggende arbeid vil deretter rolleteori knyttes til et policing-perspektiv. Målet med denne tilnærmingen er å belyse rollene ut ifra arbeidet de utfører. Aktørenes posisjoner kan som nevnt innledningsvis tenkes å påvirke hvilke tiltak og formål som fremkommer i det kriminalitetsforebyggende arbeidet i offentlige rom. For å si noe om aktørenes hensikter i den sammenhengen vil vi dermed belyse ulike tankesett som tiltakene og formålene kan være forankret i, med utgangspunkt i miljøkriminologi. Miljøkriminologi belyser både strategier og hvilke ulike effekter som er ment å forekomme som et resultat av disse. På denne måten blir tiltak og formål tett knyttet sammen, og det vil dermed være naturlig å se disse aspektene i sammenheng med hverandre.

3.1 Rolleteori og rolleforståelse

I kriminologien har man brukt konseptet *roller* for å eksempelvis belyse ulike kjønnsroller, og i politivitenskapen har man gjerne identifisert ulike roller politiet er innehavere av med utgangspunkt i deres mange kontrastfylte og varierte arbeidsoppgaver (se for eksempel Larsson, 2005; Egge & Barland, 2007; Finstad, 2013; DeCoster & Heimer, 2017). Roller er et sosialt fenomen, som kan studeres empirisk, kartlegges og beskrives (Schieffloe, 2019: 208). En rolle forstås som en posisjon innenfor et sosialt system, og som aktør i et samfunn kan man dermed si at ethvert individ er innehaver av ulike roller til enhver tid (Aubert, 1964; Turner, 2001; Fellows, 2013; van der Horst, 2016). Hvilken rolle man har eller får uttrykkes gjennom ulike faktorer, og kan forstås som summen av de normene som knytter seg til en bestemt oppgave eller stilling (Aubert, 1964: 46). Disse normene er forankret i ulike elementer, som eksempelvis oppgaver, regler, egenskaper og forventninger (Aubert, 1964; Turner, 2001; Fellows, 2013; van

der Horst, 2016). Hvilken rolle arkitektene og politiet har i det kriminalitetsforebyggende arbeidet i offentlige rom vil dermed belyses med utgangspunkt i slike faktorer.

Rolleteori består ikke av en enkelt teori, men er basert på et konsept om at individets atferd i sosiale settinger er styrt av oppfatninger av vedkommende sin *rolle* – en konstruert stilling, posisjon eller kategori (Fellows, 2013: 672). Atferd kan være beskrivende for hvilken rolle man får, og på denne måten vil dermed atferd kunne påvirke rolle, og motsatt (ibid.). Dette skyldes at måten personer i bestemte posisjoner oppfører seg er et uttrykk for deres rolle (Aubert, 1964: 48). Oppførsel og atferd er dermed tett knyttet til roller. Innenfor rolleteori er det vanlig å forklare denne atferden fra et strukturorientert perspektiv, både på individ- og gruppenivå (Stryker, 2001: 217; Turner, 2001: 233). På individnivå undersøker man blant annet hvorvidt aktører opptrer annerledes i ulike situasjoner eller posisjoner, samt hvordan ulike personer opptrer relativt likt (ibid.). På gruppenivå ser man eksempelvis på hvordan partene i organisasjoner fungerer ut ifra tildelte roller versus roller en påtar seg selv (ibid.). Begge disse analysenivåene vil benyttes i denne oppgaven, med hensikt om å blant annet belyse momenter hvor arkitekter og politi deler samme syn, og hvordan arbeidsoppgavene utføres av aktører i lik posisjon. På begge disse nivåene bør man merke seg at en rolle tar utgangspunkt i en samling av atferd som antas å ha sammenheng (Turner, 2001: 233). Dette gir rom for tolkning, og kan studeres som atferdsmønstre som er karakteristisk for eksempelvis en person, et yrke eller en oppgave (Biddle, 1979: 20), som i denne konteksten vil være arkitekters og politiets arbeid med kriminalitetsforebyggende tiltak i offentlige rom.

3.1.1 Roller og yrke

Rolleteori strekker seg til alle områder i samfunnslivet, og er tilstedeværende i for eksempel familieforhold, politiske forhold og arbeidsforhold (Fellows, 2013: 672). På denne måten er roller avhengig av kontekst (Turner, 2001: 248). Arbeidsforhold vil vektlegges i vår oppgave, men det er likevel flere elementer på et mer generelt grunnlag i rolleteori som også vil være relevant. Å være arbeidstaker og utføre arbeidsoppgaver er gjerne noe man anser å være av formell karakter, men innad i organisasjonen kan rollen både bære preg av å være formell og uformell. Dette kan avhenge av lov, reglement, administrasjonsplaner, og lignende (Aubert, 1964: 46). Her kan eksempelvis politiloven være førende for hvilken rolle man får, eller andre lovverk som plan- og bygningsloven i begge aktørers tilfelle. En noe mindre formell føring for hvilken rolle man får kan være ytringer i media, hvor det eksempelvis i Arkitektnytt hevdes at både politi og arkitekter etterspør et samarbeid (Klem, 2018).

Hvordan en person havner i en rolle kan avhenge av både tilskrevne og oppnådde egenskaper (Aubert, 1964: 49; Turner, 2001: 242). Eksempler på dette kan være mann, kvinne, far, datter, politi, og lignende (Aubert, 1964: 45). Kunngjøringen av disse egenskapene kan uttrykkes på forskjellige måter, eksempelvis gjennom biologisk kjønn, en kontrakt eller en uniform (ibid.). De oppnådde egenskapene kan ha sin grobunn i utdanning, hvor man lærer å utøve en bestemt type kunnskap (Grimen, 2008: 71). Kunnskapen som utøves kan være førende for rollen. Hvilken posisjon en aktør får på bakgrunn av kunnskap avhenger i stor grad av utdanning (Schiefløe, 2019: 202-203). Kvalifikasjoner, ferdigheter og kunnskap som er innhentet gjennom utdanning og arbeid kan anses som oppnådde egenskaper (Aubert, 1964: 49).

En enkelt rolle kan også bestå av et rollesett (ibid.). Begrepet henviser til to aspekter, hvor det første omhandler hvorvidt man som aktør i et samfunn er innehaver av mange ulike roller, i likhet med beskrivelsene over (Aubert, 1964: 45). I ulike relasjoner og sammenhenger vil man også veksle, bytte på, samt tre ut av ulike roller (Turner, 2001: 248). For å illustrere dette med et eksempel vil de fleste skille mellom faktorer ved det å være mor, datter eller kollega, til tross for at man kan befinne seg i en posisjon hvor man har alle disse rollene. Det andre aspektet begrepet beskriver er de ulike rollene som tilskrives hver enkelt av disse posisjonene (Merton, 1957: 111). Man kan altså være innehaver av flere roller innenfor den samme posisjonen (Fellows, 2013: 672). I et slikt tilfelle vil rollen i tillegg være avhengig av hvilke oppgaver man har, og her kan en rolle være dominerende (Schiefløe, 2019: 203). Rollen kan endres ut ifra hvem det er man samhandler med, men det samme gjelder innenfor bestemte typer arbeid. På bakgrunn av oppgavens kontekst tas det dermed for gitt at en aktør også kan ha ulike roller innenfor det kriminalitetsforebyggende arbeidet i offentlige rom. Dette kalles gjerne multippel rolle, og her kan gjerne den ene rollen være mer dominant enn de andre (ibid.; Fellows, 2013: 672). Vi legger dermed til grunn at man kan ha ulike posisjoner innad i det kriminalitetsforebyggende arbeidet i offentlige rom og at rollene vi identifiserer er multiple roller.

At man kan ha en multippel rolle illustrer også en annen essensiell del av rolleteorien – nemlig at roller er noe som skapes i relasjon til andre. Dette skyldes at rollene er avhengig av at de kan sammenlignes med noen andre aktører sine stillinger (Aubert, 1964: 47; Turner, 2001: 235; Fellows, 2013: 673). Dette kan både handle om likheter og forskjeller mellom ulike grupper eller individer. I samspill med andre fremheves også en av rollens dimensjoner, nemlig at rollene baseres på hvilke forventninger som tilknyttes bestemte posisjoner (Merton, 1957:

110; Aubert, 1964: 58). Ulike forventninger kan resultere i frustrasjon eller konflikter i samarbeidsrelasjoner på bakgrunn av at organisasjonenes ulike interesser skal ivaretas (Crawford & L'Hoiry, 2017: 637). *Rollefrustrasjon* (vår oversettelse av «strain») oppstår derimot når ulike sett med forventninger til rollen ikke er forenelig med hverandre (Fellows, 2013: 673). Et eksempel på dette kan være patruljerende politi når de både skal beskytte og kontrollere sitt publikum, hvor de gjennom disse noe kontrastfylte oppgavene får en motstridende rolle – en tøff og en myk side (Granér, 2014: 144; Finstad, 2015: 225). Å være bevisst på egen posisjon i slike situasjoner er også et element ved rolleteori. Selvoppfatningen er en sentral faktor ved rolleforståelsen (Aubert, 1964: 65). Det forutsetter dermed en bevissthet rundt siden egen posisjon. Forventningene knyttet til andres roller kan dermed også forstås som en *tildeling* av en rolle (Aubert, 1964: 48; Turner, 2001: 242). Noen skiller mellom obligatorisk, valgfri og forbudt atferd for personer innenfor bestemte posisjoner (Turner, 2001: 233), som da kan tenkes å henge sammen med hvilke forventninger som er knyttet til aktørens rolle. Aktøren vil oppleve nøytrale eller positive reaksjoner dersom vedkommende lever opp til forventningene om rollen (Schiefløe, 2019: 203).

Når man benytter teori som bygger på at en posisjon skapes i relasjon til andre, så forutsetter det også at man må kunne sortere og skille mellom handlinger (Turner, 2001: 236). Dette kan identifiseres gjennom tre elementer – funksjonalitet, representativitet og fornuftighet (ibid.). For at en rolle skal være funksjonell kreves det at man er innehaver av et sett med ferdigheter og kunnskap (ibid.). Eksempelvis innebærer rollen som politi at man har kunnskap om kriminalitet, mens det i rollen som arkitekt forventes å ha kunnskap om sluttproduktet ved konstruksjon av bygg (Myhrer, 2014: 79; Hvattum, 2015: 8). Rollens representativitet henviser til hvilke verdier rollen representerer og er sammenlignbart med det å skape et image for seg selv eller gruppen (Turner, 2001: 238). Her kan politiet som samfunnets beskytter eller arkitektenes kreativitet forstås å være en del av deres image i yrkene. Fornuftigheten handler om hvorvidt aktøren forstår at rollen bidrar til økte fordeler og reduksjon av negative konsekvenser (Turner, 2001: 240). Å hindre kriminalitet vil potensielt sett bidra til begge deler.

3.1.2 Roller og organisasjon

Rolleteori innenfor organisasjoner er essensielt i oppgavens kontekst, først og fremst på bakgrunn av at politi og arkitekter er arbeidstakere på vegne av en organisasjon. I tillegg kan rolleteori innenfor organisasjoner være gunstig på bakgrunn av at den ikke eksisterer alene – den er kun meningsfull dersom det foreligger et nettverk av andre roller (Fellows, 2013: 673).

Innenfor organisasjoner vil man være tilknyttet et nettverk hvor dette tydeliggjøres. Videre vil rolleteori spesielt kunne være nyttig for å identifisere faktorer som gjør at aktører innenfor samme rolle opptrer relativt likt (Fellows, 2013: 672). Rollen kan utvikles gjennom relasjoner, og relasjonene kan synliggjøres gjennom medlemskap i ulike organisasjoner (Svensson, 2008: 130). En arbeidsorganisasjon, som både arkitektfirma og politivirksomhet, kan forstås som et sted hvor roller utvikles i relasjon til andre aktører (ibid.). En virksomhet består gjerne av et oppsett av normer og regler, systemer, rutiner, og så videre (Svensson, 2008: 131). Virksomhetenes oppsett av disse elementene vil dermed kunne avgjøre hvilken rolle man er innehaver av.

Virksomhetenes arbeidsoppgaver er gjerne knyttet til organisasjonens formål (Turner, 2001: 243). Hvilke interesser organisasjonen måtte ha kan eksempelvis avhenge av faktorer som hvorvidt virksomheten er offentlig eller privat (White & Gill, 2013: 82). Hvilken rolle man får innenfor virksomhetens rammer kan dermed anses som å være betinget av målsettinger. Rollene i arbeidssammenheng kan forstås som «a set of shared understandings among role incumbents about how the role is to be performed that differ in important respects from the formal role specification» (Turner, 2001: 243). Rolleatferden innenfor organisasjoner avhenger dermed av de formelle forpliktelsene yrket medfører, og ikke minst en kollektiv forståelse av dette blant yrkesutøverne.

Denne teoretiske tilnærmingen forutsetter at man tar utgangspunkt i aktørene som en del av en organisasjon. Politiet er også et eksempel på en organisasjon som prøver å tydeliggjøre sin rolle (Turner, 2001: 235). Dette kan ha sammenheng med at det nesten er grenseløst hva politiet jobber med og er ansvarliggjort for, og at de er involvert i mange ulike arbeidsoppgaver (Finstad, 2013: 49). I likhet befinner arkitektene seg også innenfor en profesjon som ikke kun jobber med en oppgave eller på en bestemt plass (Hvattum 2015: 9). Ved forskning på politiets roller er det vanlig å kategorisere eller skille mellom politiet som spesialist og generalist (NOU, 1981; Finstad, 2013: 22). Dette gjelder ikke nødvendigvis konkret forebyggende arbeid, men politiet som institusjon på et mer generelt grunnlag. Det er også overførbart til andre organisasjoner. I dag kreves det at samfunnets ulike institusjoner har spesialisert kunnskap, og at problemstillingene aktørene møter på i sin arbeidshverdag skal løses ved hjelp av denne kunnskapen (Molander & Terum, 2008: 13). For å kunne belyse aktørens roller er det dermed gunstig å bruke et perspektiv som vektlegger organisasjoner og yrkesutøvelse spesifikt. Med tanke på at begge aktører kan forstås som kriminalitetsforebyggere vil det også være fordelaktig

å benytte teori som kan belyse den bestemte formen for arbeid, noe policing-perspektivet kan bidra til.

3.1.3 Roller og kriminalitetsforebyggende arbeid

En konsekvens av det moderne politiets opprinnelse kan sies å være at fenomenet *policing* eller polisiær virksomhet har blitt ansett å være synonymt med politiet (Crawford, 2008: 147). De siste årene har man sett en endring ved dette, nemlig at polisiær praksis også foregår utenfor politiet (ibid.). På norsk bruker man gjerne betegnelsen *polisiært arbeid*, som henviser til politioppgaver uten å hen vise til *hvem* som utfører slike oppgaver (Larsson & Gundhus, 2007: 11). Policing kan komme i ulike former, men i forbindelser med policing som *arbeidsoppgaver* kan det utøves av en rekke ulike aktører – både offentlige og private, eller profesjonelle versus privatpersoner (Crawford, 2008: 148). De siste årene har man sett en økning i polisiære virksomheter utenfor politiet (Jones & Newburn, 2006: 1; Rowe, 2008: 179; Lomell, 2014; Nøkleberg, 2016; van Stokkom & Terpstra, 2018: 415). Som nevnt innledningsvis har store deler av fokuset innen policing-litteraturen orientert seg mot det offentlige politiet og den private sikkerhetsindustrien, men polisiær virksomhet kan forstås som å favne noe større enn det (Shearing & Stenning, 1981: 194; Rowe, 2008: 197). Polisiært *arbeid* har ikke alltid en konkret definisjon, men det kan forstås som:

«first, it entails intentional action or a purposeful condition; secondly, it involves the conscious exercise of power or authority by an individual or organisation; thirdly, it is directed towards rule or norm enforcement, the promotion of order or assurances of safety; and, fourthly, it seeks to govern in the present and/or the future» (Crawford, 2008: 148).

Denne definisjonen består av en rekke dimensjoner. I en forebyggingskontekst er policing først og fremst målrettet, utført av ulike aktører, rettet mot normer og regler, samt tar sikte på å kontrollere omgivelsene *nå* eller i fremtiden. Historisk sett har reaktivt arbeid hatt en større tradisjon ved polisiært arbeid, men denne definisjonen understreker hvordan et økende fokus på forebygging er fremtredende (Zedner, 2007: 264). Med andre ord kan dermed polisiært arbeid forstås å være en rekke forebyggende aktiviteter. Når *arbeidsoppgaver* blir avgjørende for om de kan regnes som polisiære, vil slike aktiviteter kunne utføres utenfor politiet. På denne måten kan man forstå både politi og arkitekter som forebyggere av kriminalitet innenfor et felles rammeverk, da det avhenger av hvilke oppgaver som utføres, fremfor aktøren.

Når disse aktørene sammenlignes bør det også tas høyde for skillet mellom politiet som statlige og arkitektene som ikke-statlige aktører. Dette vil dessuten kunne bidra til å belyse at det ikke lenger er klare skiller ved hvilke roller og arbeidsoppgaver som er fordelt mellom offentlige og private polisiære aktører (van Stokkom & Terpstra, 2018: 424). Nodal governance er et perspektiv som har blitt brukt i forbindelse med å beskrive utviklingen av den pluraliserte policingen, blant annet på bakgrunn av at governance utøves utenfor myndighetene, på samme måte som policing skjer utenfor politiet (Holley & Shearing, 2017: 165). Først og fremst skyldes dette at governance henviser til intensjonelle handlinger som er formet for å påvirke en ny rekke av handlinger – «to shape the flow of events», mens en node henviser til aktører eller organisasjoner (Wood & Shearing, 2007: 149). Samlet utgjør nodal governance et rammeverk for å forstå hvordan aktører og organisasjoner tenker og handler (ibid.). Våre informanter kan dermed forstås som noder, mens deres kriminalitetsforebyggende arbeid forstås som intensjonelle handlinger. For å forstå slike handlinger kan man hente inspirasjon fra nodal governance, der det innenfor denne retningen er viktig å undersøke aktørenes mentaliteter, samt teknologier, ressurser og institusjonell struktur. Dette har blitt brukt i studier for å undersøke hvordan ulike aktører håndterer sikkerhetspraksis (Johnston & Shearing, 2003: 8).

Mentalitetsbegrepet kan benyttes for å begrepsfeste aktørers tankesett, med utgangspunkt i at en mentalitet kan forstås som et rammeverk for hvordan aktører tenker om seg selv og omgivelsene sine (Burriss, 2004: 342). Her har gjerne en risiko- og straffementalitet vært fremtredende i studier av polisiære aktører (Johnston & Shearing 2003: 30). I tråd med rolleteori kan dette begrepet dermed bidra til å belyse aktørenes posisjoner på feltet, da en mentalitet kan påvirke atferd, som igjen vil være beskrivende for aktørens rolle. Mentaliteter er gjerne mer implisitte enn de er eksplisitte (Johnston & Shearing, 2003: 29). En mentalitet i det kriminalitetsforebyggende arbeidet kan dermed studeres empirisk gjennom de ulike arbeidsoppgavene aktørene har, og på denne måten er det tett knyttet opp til deres roller. Mentalitetsbegrepet kan på denne måten benyttes utenfor konteksten av nodal governance, da det er med på å teoretisere aktørers forståelser av egne omgivelser. I et policing-perspektiv kan mentalitetene sies å ha sammenheng med en forebyggingslogikk, da en målsetting med polisiære arbeidsoppgaver er å ha kontroll over situasjoner i fremtiden. På denne måten er det rom for å beskrive flere mentaliteter, og spørsmål om hvilke som er fremtredende kan studeres ut ifra *hvilke* kriminalitetsforebyggende tiltak aktørene fremmer som ideelle.

3.2 Miljøkriminologi

I et forebyggende øyemed fokuserer miljøkriminologi på at mulighetene for å begå kriminalitet skal begrenses. Her vil de fysiske omgivelsene være et essensielt element, da dette antas å ha sammenheng med individers utspilling av atferd i rommet. Ulike forståelser av kriminalitet er implementert i de forskjellige strategiene som benyttes for å forebygge lovbrudd (Gundhus, 2014: 180). Slike forståelser, eller mentaliteter, kan tenkes å ha hatt sin opprinnelse i eksempelvis politisk eller økonomisk ideologi (Martin, 2012: 149). Miljøkriminologi skildrer flere tilnærminger som mentalitetene kan forankres i, og de ulike perspektivene kan forstås å som ulike grunnsteiner ved aktørens forebyggingsmentaliteter. I denne konteksten vil miljøkriminologi anvendes for å undersøke hvordan de kan være med på å forklare og forstå aktørens atferd og handlinger, med hensyn til hvilke tiltak de anser som gunstige. Kollektiv atferd innad i en organisasjon kan være med på å forme ulike mentaliteter (Dupont & Wood, 2007: 108), og dermed vil flere elementer fra rolleteori kunne ses i sammenheng med mentalitetsbegrepet. Det vil si at aktørens arbeidsoppgaver kan belyses av disse perspektivene, som igjen vil være beskrivende for deres rolle på denne forebyggingsplattformen.

3.2.1 Risiko og sikkerhetslogikker i offentlige rom: rutineaktivitetsteorien

Rutineaktivitetsteorien tar utgangspunkt i ulike elementer i omgivelser som kan være avgjørende for om kriminalitet finner sted. Denne tilnærmingen til kriminalitet setter fokus på hvordan de fysiske omgivelsene og miljøet rundt de ulike omgivelser muliggjør eller begrenser mulighetene for individer til å begå ulovlige handlinger (Cullen mfl., 2014a: 454). Det betyr likevel ikke at den rasjonelle lovbrøyteren er glemt. Teorien ble først lansert av Lawrence Cohen og Marcus Felson (1979), og tar for gitt at det finnes motiverte lovbrøytere. Kriminalitet er dermed et rasjonelt valg, men det er ikke den kriminelle som er i søkelyset innenfor denne teorien – for til tross for at det finnes kriminelle, vil ikke kriminalitet forekomme dersom det ikke finnes *muligheter* som gjør det enklere å begå kriminalitet (Cohen & Felson, 1979: 589). På den måten vil alle individer utgjøre potensiell risiko for å begå kriminalitet. Teorien tar utgangspunkt i at tre kriterier må være oppfylt for at kriminalitet skal finne sted, noe Cohen og Felson (1979: 590) kaller for «the minimal elements of direct-contact predatory violations». Disse kriteriene er (1) det må finnes en motivert lovbrøyter, (2) et tilgjengelig objekt eller et passende mål/offer og (3) mangel på kontroll (Cohen & Felson, 1979: 589). Kontrollen kan

være formell i form av vakter eller overvåkning, men også mennesker som overvåker hverandre gjennom uformell sosial kontroll (ibid.).

Sannsynligheten for at kriminalitet kan finne sted er også avhengig av menneskers daglige rutiner og aktiviteter, derav rutineaktiviteter. Med utgangspunkt i en logikk hvor kriminalitet blir ansett som et rutinefenomen, kan en av konsekvensene tenkes å være at det har blitt et økt fokus på forebygging i offentlige rom (Garland, 2001: 16). Cohen og Felson (1979: 593) argumenterer for at rutineaktiviteter har endret seg i USA etter 2.verdenskrig, og kan forklare økning i kriminalitet, men også endringen i type kriminalitet. Dette er fordi rutineaktiviteter utenfor hjemmet er en større del av hverdagen, og øker sannsynligheten for at man kan møte på en motivert lovbrøyer og at det er mangel på kontroll i visse situasjoner (ibid.). Det offentlige rom vil dermed være et potensielt sted hvor rutineaktivitet i form av kriminalitet kan utspille seg. Endringen i rutineaktiviteter kan forklare en økning i kriminalitet, fordi dette endrer de strukturelle faktorene uten at det nødvendigvis trenger å være en økning i antall motiverte lovbrøyer (Cohen & Felson, 1979: 604). Ifølge teorien er det større sannsynlighet for å oppleve eller bli utsatt for kriminalitet fordi man tilbringer mye tid utenfor hjemmet, men for at det skal være sannsynlig er det også avhengig av en mangel på formell eller uformell kontroll (Cohen & Felson, 1979: 594).

Videre brukes teorien ofte i sammenheng med forebygging av kriminalitet, hvor «et tilgjengelig objekt» i praksis kan være selve utformingen av det fysiske rommet, men også et passende offer. «Et tilgjengelig objekt» kan også være et alternativ for manipulering, fordi utforming av rom kan tilrettelegges og endres slik at det blir mindre attraktivt å begå lovbrudd som for eksempel hærverk. Dette gjelder også om «et tilgjengelig objekt» er et offer, da de fysiske omgivelsene og arkitektur kan være med på å styrke den sosiale kontrollen slik at *mulighetene* for å begå lovbrudd blir mindre. Punktet som omhandler mangel på kontroll, kan bestå av fravær av kontroll som arkitektur i seg selv har mulighet til å skape. Det kan også innebære mangel på uformell kontroll i form av mennesker som ser hverandre, samtidig som det kan bety mangel på formell kontroll som politi og vektere. Motiverte lovbrøyer og kriminalitet blir ansett som et rutinefenomen, noe som betyr at de utgjør en konstant risiko i samfunnet (Garland, 1999: 18). På denne måten kan det sies at mentaliteten innenfor dette perspektivet bygger på en risikologikk, og forebyggingsstrategiene kan dermed gå ut på å hindre tilgjengelige objekter og mangel på kontroll i et område.

I sammenheng med spørsmål om risiko dukker sikkerhetsproblematikken opp, da en tilstand av sikkerhet har en tendens til å forutsette fravær av risiko (Akseth, 2015: 37). Risiko kan blant annet forstås som en «an invention based on imagined fears and on imaginative technologies for dealing with them» (Ericson & Haggerty, 1997: 39). Sikkerhet forstås dermed som et element som dukker opp implisitt i rutineaktivitetsteorien, og som et redskap for å hindre risiko. Først og fremst med tanke på teoriens forutsetning om at alle utgjør risiko, men også i forbindelse med at offentlige rom kan være arena hvor sikkerhet implementeres i fysiske utforminger (White & Sutton, 1995: 85). Sikkerhet kan både forstås som et mål, og en form for praksis (Zedner, 2009: 19). Begrepet ses ofte i sammenheng med kriminalitet fordi potensielle lovbrudd som fenomen som kan forstås å bli definert som et spørsmål om sikkerhet (Kaufman, 2018: 24). Det finnes en rekke tilnæringer og forståelser av sikkerhet som begrep, men i en forebyggingskontekst forstås det først og fremst som en mentalitet. Dette på bakgrunn av at ulike tiltak og strategier gjerne bygger på en sikkerhetslogikk (Zedner, 2009: 7).

3.2.2 Situasjonell forebygging

En annen viktig teori innenfor miljøkriminologi er teorien om situasjonell forebygging, slik den ble introdusert av Ronald Clarke (1980). Denne teorien anvender ulike virkemidler for å hindre at kriminelle handlinger oppstår (Gundhus, 2014: 185). Her er forståelsen av mennesket som rasjonell aktør essensiell, hvor en potensiell lovbrøyer vil gjøre en vurdering om å gå et lovbrudd avhengig av situasjonen vedkommende befinner seg i (Lie, 2011: 253). Clarke (1980: 136) gjør et poeng ut av at mye av tidligere kriminologisk teori har fokusert på biologiske, psykologiske og sosiale faktorer som gjør at noen har større sjanse for å bli kriminelle eller begå en kriminell handling. Derfor har mye av fokuset også vært på hvordan man skal gå frem for å begrense noen menneskers predisposisjoner eller disposisjoner for å begå kriminalitet ved å se på hovedårsaken til hvorfor noen begår kriminalitet (ibid.). Videre påpeker han at også teorier om forebygging derfor har fokusert på slike faktorer, og at disse faktorene ikke alltid nødvendigvis er lette å endre eller gjøre noe med (Clarke, 1980: 137).

I likhet med rutineaktivitetsperspektivet, hevder Clarke (1980: 138) at kriminalitet kan forklares ut fra mulighetene som er tilgjengelige. Kriminalitet kan ikke bare forklares av bakenforliggende årsaker for individet, men også av at enhver kriminell situasjon er betinget av de situasjonelle faktorene (Clarke, 1980: 139). Ifølge Clarke (1980: 140) er det lettere å arbeide forebyggende ved å manipulere de situasjonelle faktorene enn de disponible faktorene. Innenfor denne retningen er det to hovedpunkter ved de situasjonelle som man kan manipulere og

påvirke slik at sjansene for kriminalitet kan begrenses. Det er 1) redusere de fysiske mulighetene for å begå lovbrudd eller 2) øke mulighetene for at den kriminelle blir tatt (Clarke, 1980: 139). De fysiske mulighetene kan være utformingen av rom og arkitektur som gjør det mindre attraktivt å begå lovbrudd, men det kan også være gode vedlikeholdsrutiner og spesielle låser på dørene for eksempel (Clarke, 1980: 141). Han viser også til problemet med «displacement», det vil si at situasjonell forebygging av et område kan føre til at den potensielle kriminaliteten forflyttes til et annet område eller at de samme lovbrøtterne operer på en ny måte et annet sted (Clarke, 1980: 140). Han konkluderer likevel med at det ikke er slik at dette nødvendigvis vil skje, og at de situasjonelle tiltakene fører til en tryggere by eller et tryggere område (ibid.).

Det andre punktet som omhandler å øke mulighetene for at den kriminelle blir tatt, kan ses i sammenheng med kontroll. I lys av dette vil politi være en åpenbar kontrollør, men det henvises også til at en sosial kontroll mellom brukere av et rom kan øke muligheten for å «se» den kriminelle (Clarke, 1980: 142-143). I tillegg viser han til hvordan overvåkning kan være et alternativt virkemiddel for å forebygge kriminalitet, men legger vekt på at det raskt kan skape et skille mellom de som har råd til å betale for overvåkning og de som ikke har den muligheten (Clarke, 1980: 144). På denne måten vil kriminalitetsforebygging være et produkt innad i et marked. Denne teorien er essensiell fordi den fokuserer på de situasjonelle faktorene ved kriminelle handlinger, og foreslår to måter man kan manipulere disse på for å forebygge kriminalitet. Målet er å hindre personer fra å begå lovbrudd ved å se på forholdene rundt situasjonen og hvordan man kan endre disse, uten å vektlegge at aktøren må endres (Gundhus, 2014: 185). Teorien kan benyttes til å forklare både muligheter for å manipulere det fysiske rom gjennom utformingen av arkitektur, men også hvordan økt formell og uformell kontroll fra ulike aktører kan gjøre den kriminelle mer synlig. De to elementene sammen kan være med på å forebygge det situasjonelle ved kriminalitet, fremfor «root causes» eller de bakenforliggende, individualistiske forklaringene (Clarke, 1980: 136).

3.2.3 Crime prevention through environmental design

Newman (1972) var en av de første bidragsyterne til å skrive om det som senere vokste frem som en retning innen miljøkriminologi kalt «crime prevention through environmental design», forkortet CPTED. Hans arbeid har lagt grunnlaget for mye av videre forskning innenfor miljøkriminologien og CPTED fra 80- og 90-tallet av (Cozenz, 2002: 132). CPTED er en videreutvikling av 'defensible space' hvor hovedtankegangen er at de fysiske omgivelsene kan

bli manipulert for å påvirke kriminalitetsnivået (Colquhoun, 2004: 37). Det er også en anerkjent strategi som blir brukt for å sørge for forhindring av kriminalitet og frykten for kriminalitet i det offentlige rom (Coaffee, 2003: 6). I dagens kontrollkultur er CPTED en av strategiene som former kriminalitetsforebyggende handlingsplaner i fysiske omgivelser i internasjonal sammenheng (Garland, 2001: 16). Det finnes ulike definisjoner på hva CPTED er, men i denne konteksten legges det til grunn at CPTED kan forstås som:

«the design, manipulation and management of the built environment to reduce crime and the fear of crime and to enhance sustainability through the process and application of measures at the micro (individual building/structure), meso (neighborhood) and macro (national) level» (Armitage, 2013: 23).

Begrepet henviser til tre nivåer som består av selve bygningene og konstruksjonenes struktur, nabolag og områdene rundt, og til slutt det nasjonale nivået som kan ses som en by eller et land i sin helhet. I alle tre ledd er det muligheter for å manipulere de fysiske omgivelsene på en slik måte at kriminalitet kan reduseres. Dette kan også ses opp mot Newmans (1972) begreper der «territoriality» er på mikronivå, «natural surveillance» og «image» er på mesonivå og «milieu» er på en form for makronivå. Dette kan til en viss grad overføres, fordi «territoriality» henviser til områdets og bygningens mulighet til å forsvare seg selv (Newman, 1972: 53). «Natural surveillance» og «image» er muligheten designet har til å skape naturlig overvåkning av for eksempel et nabolag, samtidig som et godt opprettholdt nabolag kan føre til at en mulig lovbrøyer har mindre lyst til å begå kriminalitet (Newman, 1972: 78; s. 103). Det tredje aspektet til Armitage (2013) på nasjonalt nivå, kan til en viss grad overføres med begrepet «milieu» der Newman (1972: 109) beskriver at områdene og miljøene *rundt* et sted kan være avgjørende for hvor godt et design fungerer og for mengden kriminalitet som oppstår. Selv om dette er på et mer lokalt nivå, kan det i større sammenheng ses i et nasjonalt nivå og hvilke områder som fungerer med tanke på arkitektur og kriminalitetsforebygging. Videre er det flere som har fortsatt utvikling av teorier rundt CPTED. Konseptet er ikke utelukkende basert på at det gjennomføres tiltak som reduserer kriminalitet, men blir også utført med visse formål. CPTED kan sies å bidra til:

«the proper design and effective use of the built environment can lead to a reduction in the fear of crime and the incidence of crime, and to an improvement in the quality of life» (Colquhoun, 2004: 55).

På den måten kan man si at det er to viktige formål med CPTED i sammenheng med utformingen av omgivelsene og arkitektoniske løsninger. Det ene kan omhandle nye områder og ønsket om å skape arkitektur som kan virke kriminalitetsforebyggende. Det andre er effektiv bruk av de nye områdene og allerede eksisterende rom og bygg på en slik måte at de kan redusere kriminalitet og frykten for kriminalitet. Dette har med selve arkitekturen å gjøre ved en byggeprosess for å skape et rom som er kriminalitetsforebyggende, samtidig som opprettholdelsen slik Newman (1972) beskriver, er viktig for om området er utsatt for kriminalitet eller ikke.

Crowe (2000) beskriver vanlige strategier ved bruk av CPTED. Dette er en tredelt strategi som har sitt utspring i både naturlig adgangskontroll og naturlig overvåkning, samt territorial forsterkning (Crowe, 2000: 36). De to førstnevnte kan skape følelsen av Newman (1972) sitt konsept om «territoriality» - en følelse av eierskap over sitt område eller nabolag – som fører til at det tredje konseptet om territorial forsterkning kan finne sted (Crowe, 2000: 37). Om brukere eller «eiere» av et område vedlikeholder det og følger med, kan dette skape følelsen av at man blir sett og har mindre lyst til å begå et lovbrudd (Newman, 1972: 52; Crowe, 2000: 37). De tre konseptene er overlappende for CPTED, og naturlig adgangskontroll og naturlig overvåkning kan ofte føre til samme resultat ved gjennomføring av tiltak, og de er dermed ikke gjensidig utelukkende (Crowe, 2000: 36). Det viktigste skillet er at adgangskontroll ønsker å minimere mulighetene for å begå kriminalitet, mens overvåking ønsker å observere mulige fremmede og inntrengere (ibid.). Når det gjelder adgangskontroll og overvåkning, deler Crowe (2000: 37) begge typene inn i tre kategorier: naturlig, mekanisk og organisert. Ved adgangskontroll er naturlige strategier for eksempel rommets definisjon og arkitektur, mekaniske strategier er for eksempel lås på døren, og organiserte strategier er vakter (Crowe, 2000: 36-37). Tidligere har adgangskontroll og overvåkning fokusert mye på de mekaniske og organiserte elementene, mens nyere utforming av rom fokuserer mer på tiltakene som kan forekomme naturlig fra arkitektur og hvordan dette kan skape en form for «territoriality», men også naturlig overvåkning (ibid.).

Det er viktig å huske på at de tre kategoriene; adgangskontroll, (naturlig) overvåkning og «territoriality» henger tett sammen og opererer ofte samtidig, selv om målet muligens er forskjellige (Crowe, 2000: 38). I tillegg er territorial forsterkning et paraplybegrep som rommer alle naturlige adgangskontrollprinsipper og alle naturlige overvåkningsprinsipper (ibid.). En viktig forskjell mellom de tre underkategoriene naturlig, mekanisk og organisert, er at den naturlige delen henviser til hvordan fysiske ressurser som bygget i seg selv og menneskene som

er i og rundt omkring det blir brukt (Crowe, 2000: 51). De to andre kategoriene er derimot mer kostnadskrevende. Dette skyldes at det er tiltak som kommer i tillegg til det allerede eksisterende rommet, som for eksempel vakter og politi ved organiserte strategier og alarmer, kameraer, lyssetting og låser ved mekaniske strategier (Crowe, 2000: 50). De krever mer ressursbruk enn det som det allerede eksisterende rommet og dets brukere kan skape (ibid.).

3.2.4 Naturlig overvåkning, sosial kontroll og trygghet

Naturlig overvåkning er et prinsipp innenfor CPTED som i stor grad bygger på Newman (1972) sitt konsept. Det handler i stor grad om hvordan omgivelsene kan utformes på en slik måte at det gir mulighet for overvåkning. Denne type overvåkning foregår *naturlig* fordi utformingen av eksempelvis vinduer gir innsyn inn i et boligområde eller et kontorbygg, samtidig som det gir mulighet for de som oppholder seg i byggene til å observere hva som skjer i fellesområder og utenfor på gata (Newman, 1972: 79). En slik utforming kan også føre til at en mulig lovbrøyer har større sjanse for å bli sett, i samsvar med situasjonell forebygging (Clarke, 1980). Selv om for eksempel beplanting av et område er viktig for at det skal se vedlikeholdt ut, er det viktig at et slikt tiltak ikke minimerer mulighetene for naturlig overvåkning (Newman, 1972: 103; Colquhoun, 2004: 205).

Naturlig overvåkning gir mulighet for en form for sosial kontroll. Sosial kontroll kan defineres som alle de normer, regler og lover som har som formål å hindre uønsket atferd eller som fungerer som sanksjoner i etterkant av uønsket atferd (Balvig, 1995: 162; Ugelvik, 2019: 14). I en bred definisjon av sosial kontroll går det gjerne ut på signaler og reaksjoner på avvikende atferd med et ønske om konformitet (Cohen, 1985: 2). Man kan skille mellom en rekke forskjellige former for sosial kontroll (Ugelvik, 2019). Et vanlig skille går mellom uformell og formell sosial kontroll (Christie, 1982: 29; Balvig, 1995: 163, Ugelvik, 2019: 34). Den uformelle kontrollen kan være uskrevne regler og normer, og borgerne i et samfunns naturlige overvåkning av hverandre (ibid.). Dette er også ofte primære relasjoner som familie, skole, jobb og nabolaget og de står for primærsosialiseringen (Cohen, 1985: 78-82). Den uformelle kontrollen er ting vi tar for gitt og som er «selvfølgelig» at folk må rette seg etter i det dagligdage samværet med hverandre (Balvig, 1995: 163; Christie, 1982: 29). Formell kontroll er lover og regler som bestemmer menneskers atferd, og er en form for atferdskontroll ofte bestemt av staten (ibid.). Dette er former for sekundærkontroll, og kommer i tillegg til primærkontrollen eller den uformelle sosiale kontrollen (ibid.). Naturlig overvåkning gir først og fremst mulighet til uformell og sekundær sosial kontroll mellom de som bor eller oppholder

seg i et rom. Det gir mulighet for å fange opp avvikende atferd eller unormale brukere av et rom (Balvig, 1995; Crowe, 2000: 51).

Som med det meste av forebyggende arbeid er det vanskelig å måle i hvor stor grad den sosiale kontrollen ved naturlig overvåkning vil føre til færre lovbrudd. Likevel kan det øke mulighetene for at en potensiell lovbryster blir sett og tatt (Clarke, 1980). I tillegg kan det gi en økt følelse av trygghet blant brukere av rommet (Aas, mfl., 2010: 48). Å skape trygghet er ofte et av målene med forebyggende arbeid, og sosial kontroll er gjerne et viktig redskap i en prosess hvor å oppleve trygghet er en av målsettingene (ibid.). Her er det også et viktig skille mellom objektiv og subjektiv trygghet, som vil si faktisk versus opplevd trygghet (Aas, mfl., 2010: 84). Sosial kontroll og trygghet bør ses i sammenheng med hverandre fordi det kan tenkes at innbyggere i moderne, «løse» samfunn blir mer usynlig for hverandre, som kan resultere i at den uformelle kontrollen kan bli svekket (Christie, 1982: 26). Naturlig overvåkning er en måte å få design av fysiske omgivelser til å bidra til økt uformell sosial kontroll i et moderne samfunn. Effekten av naturlig overvåkning henger også sammen med brukernes følelse av eierskap til området (Newman, 1972: 79). Er det et område som er designet etter CPTED-prinsipper og som gir rom for naturlig overvåkning, trengs det også brukere av områdene som føler en tilhørighet til rommet (ibid.). Uten dette vil den naturlige overvåkningen og den uformelle sosiale kontrollen ikke være like sterk. På den måten kan design skape muligheter for overvåkning, men uten brukere som føler tilhørighet til design, utformingen og rommet vil ikke effekten av naturlig overvåkning være tilstede.

3.3 Oppsummerende

I dette kapitlet har vi beskrevet elementer som vi legger til grunn for å forstå aktørenes roller, tiltak og formål i det kriminalitetsforebyggende arbeidet. De valgte teoriene kan benyttes til å forklare flere ulike dimensjoner innenfor denne tematikken. Dette er da spesielt med tanke på oppgaver som er ment å ha en proaktiv funksjon. I konteksten av kriminalitetsforebygging vil mentalitetene som er fremtredende kunne være avgjørende for hvem som utfører polisiært arbeid, men det vil også kunne påvirke hvordan arbeidsoppgavene utføres. Dette skyldes en forestilling om at våre informanternes tankesett i henhold til tiltak og formål i det kriminalitetsforebyggende arbeidet har sammenheng med hva aktørene tenker om sin egen posisjon, og hvordan den formes deretter. Måten aktørene forstår seg selv og sitt arbeid på kan være avgjørende for hvordan oppgavene utføres, og dermed forstår vi det som essensielt å koble

roller og miljøkriminologi sammen. På bakgrunn av dette må også teoriene vi har plassert innenfor disse perspektivene ses i den gitte konteksten, til tross for at de også kan anvendes for å forklare andre relaterte fenomener. Med dette som utgangspunkt er det nærliggende å tenke at fenomenene som studeres henger tett sammen. Det teoretiske perspektivet utgjør dermed en fruktbar ramme for å belyse de ulike aspektene ved arkitekters og politis kriminalitetsforebyggende arbeid i offentlige rom som oppgaven vektlegger. Roller, tiltak og formål kan til dels overlape, men kan likevel skilles på denne måten for oversiktens skyld, i tillegg til at empirien har gitt grunnlag til å analysere med utgangspunkt i en slik inndeling.

4 Metode

I tråd med oppgavens tematikk og problemstilling, har dataene blitt innhentet med mål om å få materiale som sier noe om arkitekters og politi sine roller, tiltak og formål i det kriminalitetsforebyggende arbeidet i offentlige rom. Det empiriske materialet i oppgaven består av intervjudata fra personer innenfor disse yrkesgruppene. Interessen for deres kunnskap, tanker og tilnæringer rundt dette arbeidet er årsaken til at aktører innenfor disse yrkene ble aktuelle intervjupersoner i vår masteravhandling. Dette skyldes at de ble ansett som den beste kilden for å få tilgang på data for å belyse disse elementene. Med utgangspunkt i problemstillingen og det teoretiske rammeverket, er oppgavens metodiske tilnærming basert på kvalitative data. Dette kapittelet vil beskrive fremgangsmetoden som er brukt i oppgaven, og det vil redegjøres for hvilke data vi har brukt, samt hvorfor valget falt på akkurat disse. Kapittelet vil beskrive oppgavens forskningsmetode og design i den rekkefølgen det har forekommet i – fra forberedelsene rundt utvalg, rekruttering og intervjuguide, til gjennomføring av studien og behandlingen av dataen i etterkant. Til slutt følger en beskrivelse av de etiske refleksjonene som dukket opp underveis i vårt prosjekt.

4.1 Intervju som metode

Kvalitative metoder benyttes gjerne for å gi forståelse av «sosiale fenomener på bakgrunn av fylldige data om de personer og situasjoner» man studerer (Thagaard, 2003: 11-12). Dette kan utføres på flere forskjellige måter, men er som oftest basert i små utvalg og analysing av data som består av en form for tekst. Dette er beskrivende for vårt prosjekt, som er en relativt liten studie, og hvor utgangspunktet for analysen er transkribert intervjudata. Det finnes ulike former for metoder som kan karakteriseres som kvalitative, men intervju kan sies å være en av de vanligste formene for kvalitative data (Thagaard, 2003: 13). En av fordelene med dette er at det foreligger mye litteratur som omhandler prosedyrene man må gjennom før, under og etter innsamlingen. Dette har gitt oss muligheter til å utforske de beste strategiene for vårt prosjekt, samt å gjøre oss godt forberedt på hva vi hadde i vente i forkant av datainnhenting.

Intervju anses som en god fremgangsmåte når man ønsker å få informasjon om personers opplevelser, synspunkter og selvforståelse (Thagaard, 2003: 13). Ideelt sett er dette noe som bør vurderes ved all forskning – å benytte en metode som vil bidra til å finne best mulig data til å undersøke det man ønsker å si noe om (Thagaard, 2003: 51). I vårt

forskningsprosjekts tilfelle anses aktørene selv som den mest pålitelige kilden til å kunne gi oss innsikt i hvilke roller, tiltak og formål de har i det kriminalitetsforebyggende arbeidet i offentlige rom, og dermed ble intervju et naturlig metodevalg.

4.1.1 Utvalg og rekruttering

Med tanke på at vi ønsket å intervju aktører innenfor to ulike yrkesgrupper ble utvalgsprosessen todelt. Et helt grunnleggende og noe åpenbart kriterium som vi har forholdt oss til siden tematikken falt på plass, har handlet om at den ene delen av informantene var politiutdannet, mens den andre halvdelens skulle bestå av aktører utdannet som arkitekter. Oppgavens tematikk har dessuten vært konkret spisset opp mot kriminalitetsforebyggende tiltak, og for å skaffe relevante data som omhandlet samme tema så ble vi nødt til å ha noen krav til hvem vi ville forespørre om å delta i studien. Dette betegnes gjerne som et strategisk utvalg, noe utvalgsprosessen bar preg av (Thagaard, 2003: 55; Halvorsen, 2008: 164).

Hva angår utvalgskriterier måtte vi ta noen avgjørelser vedrørende hvilke kvalifikasjoner utover utdanningsbakgrunn som det var ønskelig at informantene hadde. Her var prosessen ulik mellom å skaffe informanter som var arkitekter versus informanter fra politiet. I vårt prosjekt ble arbeidsoppgaver tilknyttet kriminalitetsforebygging i offentlige rom et sentralt moment for videre kriterier. Kriminalitetsforebygging er en form for arbeid som må presiseres og spesifiseres, fordi det kan utføres på mange forskjellige måter (Gundhus, 2014: 179). Målet med å rekruttere informanter i disse yrkesgruppene har vært å skaffe data som omhandler deres roller, tiltak og formål i det kriminalitetsforebyggende arbeidet, og dermed har det vært et krav at de har erfaringer med å ta stilling til slike problemstillinger i sin arbeidshverdag. Vi har ikke hatt mulighet til å innhente slike data fra personer innenfor disse yrkene uten at de oppgir dette selv. Hvorvidt aktørene jobber kriminalitetsforebyggende opp mot denne tematikken er noe vi måtte vurdere underveis, med tanke på at en slik betegnelse kan tolkes i mange forskjellige retninger. På generell basis er det ikke mange enheter innenfor verken arkitektfirmaer eller i politiet som utelukkende jobber med kriminalitetsforebyggende arbeid i offentlige rom. Det bør presiseres at dette *ikke* betyr at er et helt ukjent fenomen for begge yrkesgrupper av den grunn, men det kan likevel føre til noen utfordringer ved rekrutteringen av informanter når man ønsker å studere tematikken.

Etter å ha undersøkt på nett, fått tips av veiledere, samt fra venner og bekjente innenfor de to fagområdene, tok vi kontakt med flere aktører innenfor ulike enheter i politiet og et par

arkitektkontorer. Vi tok litt for gitt at informantene fra politiet er kjent med å forebygge kriminalitet på et generelt grunnlag, og bestemte oss dermed for å rekruttere informanter fra politiets forebyggende enheter på distriktsnivå. Det finnes ikke en spesifikk enhet eller et særorgan i politiet som utelukkende jobber med problemstillinger relatert til oppgavens tematikk. Til tross for det er våre informanter fra politiet tilknyttet en enhet som har forebygging som primæroppgave, og det er de innenfor denne enheten som i størst grad er involvert i denne type problemstillinger. Stillingen våre informanter har er nyopprettet, noe som også må tas i betraktning for funnene. Vi valgte dermed å rekruttere fra denne enheten for å få sikre at informantene ikke bare har kjennskap til forebygging generelt, men spesifikt til forebygging i offentlige rom. På en side er dette et strategisk valg for å kunne innhente data om det vi ønsker å belyse. Samtidig kan det bety at vi går glipp av synspunkter fra andre relevante personer i politiet. Med tanke på prosjektets omfang, ble dette likevel et naturlig inklusjonskriterium da vi uansett måtte ha hatt noen grenser for hvem og hvor mange deltagere studien skulle ha. På bakgrunn av denne rekrutteringsstrategien kan utvalget vårt betegnes som et tilgjengelighetsutvalg, da vi valgte å kontakte aktører som vi hadde en felles kontakt med og som dermed ble de lettest tilgjengelige (Thagaard, 2003: 55-56). En av fordelene med tilgjengelighetsutvalget er at det kan bidra til videre rekruttering gjennom snøballmetoden, hvor flere informanter ble rekruttert gjennom de vi allerede var i kontakt med (Thagaard, 2003: 54). Her fikk vi flere tips av informantene, særlig i politiet, men det viste seg at vi allerede hadde intervjuet de personene vi fikk tips om. Dette indikerer at vi har skaffet informanter som har relevant kunnskap om oppgavens tematikk.

Når det gjelder arkitektene ble rekrutteringsprosessen noe annerledes. De første arkitektene vi forespurte om deltakelse tok vi kontakt med på bakgrunn av at de var tilknyttet firmaer hvor kriminalitetsforebygging er et spesifikt fokus. Det viste seg at dette ga oss en urealistisk forventning om at alle informantene våre skulle ha et lignende fokus i sin arbeidshverdag, da det ikke ser ut til å være et stort antall arkitektfirmaer i Norge som har kriminalitetsforebygging som en kjerneoppgave. Vi prøvde å rekruttere informanter gjennom deres kollegaer, men det var ikke alle som hadde tid eller mulighet til å stille til intervju. Det endte med at vi fikk intervjuer med fire personer, som utgjør halvparten, som var tilknyttet kriminalitetsforebyggende arbeid direkte i sitt arbeidsforhold, enten ved å være arbeidstaker på et arkitektkontor som fokuserer på dette internt eller i form av å være/ ha vært ansatt på prosjekter som fokuserer på kriminalitetsforebygging. Siden målet vårt gjennom hele prosjektet var å ha åtte informanter fra hver yrkesgruppe, ble vi nødt til å endre kriteriene og rekruttere

arkitekter fra andre firmaer enn det vi først så for oss. Strategien ble dermed å finne arkitekter som jobbet med offentlige rom, utearealer og byutvikling, for så å kontakte dem på telefon og forklare litt om prosjektet, etterfulgt av spørsmål om dette var noe de kunne tenke seg å bli intervjuet om. På bakgrunn av dette var det noen som takket nei fordi de mente de ikke hadde kompetanse eller tok stilling til dette, men vi fikk også informanter nok til å gi oss det vi har ansett som en gunstig mengde data. I tillegg opplevde vi også å ha et intervju med en person vi valgte å ekskludere fra datamaterialet, da det ikke passet eller ga oss informasjon om de dimensjonene vi har ønsket å undersøke. På denne måten har vi også foretatt et valg underveis på om intervjuet har vært relevant, og ikke utelukkende basert avgjørelsen om relevante informanter på om deltagerne selv synes de har kompetanse til å stille. Siden dette er et lite felt med få aktører som arbeider på denne måten, ble det ansett som den mest gunstige metoden for å snakke med relevante informanter.

Med dette som utgangspunkt har vårt prosjekts fremgangsmetode totalt sett resultert i intervju av 16 informanter. Det er disse intervjuene som utgjør grunnlaget for dataene og analysen, henholdsvis 8 med arkitektutdannelse fra 6 forskjellige arkitektkontorer, samt 8 med politibakgrunn innenfor forebyggende enhet. Aldersspennet på informantene er mellom 28 og 64 år, hvorav 10 er menn og 6 er kvinner. Arkitektene består av 8 informanter, med de fiktive navnene Stig, Jenny, Tone, Marcus, Isabell, Kristoffer, Stella og Erik. Politiet består av like mange informanter: Lars, Anka, Thomas, Linn, Espen, Aslak, Jonas og Pål. I oppgaven brukes 'arkitekt' eller 'politi' konsekvent foran informantenes fiktive navn både for å presisere hvilken yrkesbakgrunn sitatet kommer fra, men også for oversiktens skyld.

4.1.2 Intervjuguide

I forkant av intervjuene bør man ha utarbeidet en intervjuguide man kan benytte som verktøy underveis. Intervjuguiden i vårt prosjekt startet som en slags temaoversikt, hvor vi kom frem til ulike overordnede temaer som vi ønsket å komme innom under intervjuene. Disse var basert på det vi har ansett som mest sentralt ved problemstillingen, samtidig som de var inspirert av teoretiske perspektiver vi hadde lest oss opp på og undersøkt i forkant. Etter hvert som temaene falt på plass, formulerte vi spørsmål ut ifra disse. Intervjuguiden vår er delt opp i seks adskilte kategorier, hvor temaene blant annet har vært sentrert rundt arbeidsoppgaver, lovverk og relasjon til andre aktører. Underveis la vi merke til at det var noe overlapp mellom temaene, da vi oppdaget at flere av elementene ved spørsmålene dukket opp før vi hadde spurt eksplisitt om dem. Dette bidro til at vi fikk en naturlig overgang mellom flere av temaene, slik at intervjuene

i større grad følte som en samtale fremfor en veldig strukturert spørreundersøkelse. Dette varierte ut ifra hvem av informantene vi intervjuet, noe som kan sies å være vanlig i intervjusammenheng da det også avhenger av hvordan informantene vanligvis formulerer og presenterer egne synspunkter (Thagaard, 2003: 88). Likevel har det å støtte seg på en intervjuguide og formulere spørsmål på forhånd flere fordeler. Først og fremst bidrar det til å forsøke å holde spørsmålene så åpne som mulig, uten å være ledende, men samtidig innrettet mot ønsket tema (Kvale & Brinkmann, 2009: 48-49). Samtidig bidrar det til at en bevisstgjøring og forsøk på å få så innholdsrike data som mulig. Det er umulig å vite på forhånd, underveis eller i etterkant om vi har fått et nøyaktig bilde av informantene våre eller om vi har påvirket dataene våre selv (Thagaard, 2003: 96; s. 103). Ved å ta forhåndsregler rundt eksempelvis intervjuguide, har vi i det minste forsøkt å gjøre spørsmålene så nøytrale som mulig – med håp om at informantene har svart så fritt som mulig.

4.2 Gjennomføring av studien

Etter at forberedelsene var på plass ble intervjuene våre gjennomført med en semi-strukturert form. Vi tok utgangspunkt i den samme intervjuguiden under intervjuene av begge yrkesgrupper, med utgangspunkt i et ønske om at dataene skulle bli så like som mulig for sammenligning. Intervjuguiden ble likevel justert og tilpasset yrkesgruppen underveis. Med tanke på at formen på intervjuene vi hadde var semi-strukturert så var det heller ikke noe problem. Når man benytter seg av fagpersoner som informanter, anser vi det som gunstig å benytte seg av denne formen, da dette er et temastyrt intervju. Grunnen til at vi valgte denne formen skyldtes også at det lot intervjupersonen fortelle fritt, samtidig som vi forholdt oss til intervjuguiden vår og stilte oppfølgingsspørsmål til det informanten fortalte (Kvale & Brinkmann, 2009: 44). Dette krevde at vi var observante og engasjerte i det informantene sa, samtidig som vi beholdt en viss struktur ved hjelp av intervjuguiden (Thagaard, 2003: 91-92). Vi opplevde at dette fungerte godt, fordi vi hadde en klar tanke om hva vi ville spørre om og utforske i intervjusituasjonen, samtidig som hver enkelt informant kunne tilføye betraktninger vi ikke hadde forutsett. Tema var på forhånd fastbestemt, strukturen var delvis satt, samtidig som det var rom for variasjon. Etter avtale med informantene brukte vi lydopptak på alle intervjuene.

4.2.1 Intervju av fagpersoner

Generelt i intervjusituasjoner er det en sjanse for at det informantene sier preges av hvordan de selv ønsker å fremstille seg selv (Thagaard, 2003: 105). I tråd med dette er det tenkelig at dette er særlig relevant i forbindelse med fagpersoner, for de snakker på vegne av virksomheten og sitt yrke. Dette kan tenkes å spesielt gjelde for politiet som gjerne utsettes for vurderinger og kritikk, i tillegg til at de ofte er objekt/subjekt i samfunnsforskning.

Fagpersoner kan anses som eksperter på sitt felt. Dersom de er trygge på sitt felt kan dette gi dem makt, og når man velger å intervju personer med makt, så kan dette føre til at maktbalansen i intervjuet blir annerledes enn det man i utgangspunktet ser for seg (Kvale & Brinkmann, 2009: 175-176). Som regel vil det ikke være tvil om at intervjuer har mest makt i en intervjusituasjon, men når det er eksperter som intervjues av ikke-eksperter, så trenger ikke det å være tilfelle (ibid.). Vi måtte likevel være bevisst på vår posisjon og den makten vi hadde som forskere og intervjuere. Dette skyldes også at noen av informantene anerkjente at vi som kriminologer besitter kunnskap om kriminalitetsforebygging selv, og på denne måten også kan forstås som kunnskapshavere på feltet. I forlengelsen av dette måtte vi også tydeliggjøre hvilken type forebygging prosjektet tar utgangspunkt i, samt klargjøre hvilken forståelse både vi og informantene hadde av offentlige rom, og lignende. Dette gjorde vi før vi slo på båndopptakeren, først og fremst med tanke på at informantene har mange forskjellige oppgaver og for å dermed tydeliggjøre *hvilke* av deres arbeidsoppgaver vi var interessert i å høre om. Samtidig inneholdt intervjuguiden spørsmål hvor disse begrepene nevnes, og fordi begrepene rommer mye så forutsetter det at svarene vi fikk i intervjuene var ment innenfor den rammen vi har satt for prosjektet.

Videre måtte vi også ta stilling til hvorvidt vi skulle anerkjenne det informanten sa eller ikke, da dette var et dilemma som dukket opp underveis i vårt prosjekt. Dette var på bakgrunn av at vi opplevde at noen av informantene syntes at vi stilte vanskelige spørsmål, og sa ting som «det var kanskje feil» eller «vet ikke om det var et godt svar». Det første grepet vi gjorde i forbindelse med denne problemstilling var å forsøke å være tydelige i våre spørsmål, og omformulere dem dersom vi fikk inntrykk av at vi var uklare. Samtidig kan dette vitne om usikkerhet eller frykt for å svare feil. På bakgrunn av det tok vi da en avgjørelse på at vi ønsket å anerkjenne det informantene snakket om, med et lite «mhm» eller «ja» som en anerkjennelse på det de sa. Dette gjorde fordi vi anså det som ble sagt som verdifull informasjon i henhold til oppgavens tema, til tross for at de kan ha vært usikre på om de «svarte feil» på spørsmålene.

Dessuten ville det kanskje også få informantene til å føle seg trygge i situasjonen, og dermed er kanskje sannsynligheten også større for at informantene ville fortelle oss mer. Det å nikke, smile eller svare «mhm», «ja» og lignende når informanten snakker, var ment som å signalisere interesse for det som blir sagt, og for å få informanten til å fortelle mer, noe som er en anerkjent strategi i kvalitative intervjuer (Thagaard, 2003: 91). Ser man det fra en annen side kan det også virke som om informanten svarer «riktig» dersom man gir slike uttrykk. Vi så likevel at de nevnte argumentene for veide tyngre, og dermed ble det som nevnt til at vi anerkjente enkelte av informantenes utsagn på denne måten.

4.2.1.1 Telefonintervju

Med tanke på at vi ønsket å rekruttere politi-informanter fra en enhet på distriktsnivå, førte dette til at noen av informantene var langt unna geografisk sett. Geografisk avstand ble også en problemstilling med arkitekt-informantene, med tanke på de kriteriene vi satte. På grunn av dette valgte vi dermed av praktiske årsaker å utføre noen av intervjuene per telefon. Verken vi eller informantene hadde mulighet til å reise, og dermed ble totalt seks av våre intervjuer utført over telefon. Hovedforskjellen mellom telefon- og ansikt-til-ansikt intervjuer er at man mister fysisk tilstedeværelse ved førstnevnte (Irvine mfl., 2013: 89). I vår situasjon var dette fordelaktig, fordi vi kom i kontakt med informanter vi ikke hadde fått snakket med hvis vi måtte ha møtt dem fysisk. Samtidig kan det også i enkelte tilfeller sies å få ugunstige følger, eksempelvis med tanke på at man går glipp av kroppsspråk og lignende (Irvine mfl., 2013: 90). På grunn av at vi ikke har fokusert på ikke-verbal kommunikasjons så opplevde vi ikke dette som en ulempe. På bakgrunn av at vi også hadde tatt avgjørelsen om å anerkjenne det informantene sa, så opplevde vi at dette også hadde en positiv effekt på utgreiingene informantene hadde over telefon. Dette var noe vi anså som gunstig i disse intervjusituasjonene da informantene ikke kunne fysisk se hvorvidt vi fulgte med eller ikke. Med unntak av ett av telefonintervjuene, så ble lengden også cirka det samme som de vi gjorde ansikt til ansikt. Informanten vi hadde det korteste intervjuet med presiserte også i forkant at han ikke hadde så god tid, og på bakgrunn av det antar vi at telefonintervjuene ikke var ufordelaktig for dataene.

4.3 Databehandling

Intervjuenes lengde var mellom 40 minutter til 1 time og 20 minutter. Med en gjennomsnittlig varighet på en time, opplevde vi at informantene fikk mulighet til å svare utdypende på

spørsmålene vi stilte, samtidig som vi fikk stilt de oppfølgingsspørsmålene vi ønsket. I lys av vårt prosjekts omfang har dessuten intervjuenes lengde og innhold gitt oss rikelig med empirisk materiale. Med tanke på at dataene når et slags metningspunkt dersom respondentene forteller ting som har blitt sagt tidligere uten at det tilføres ny innsikt, har vi også ansett det som en gunstig *mengde* data (Glaser & Strauss, 2008: 61). Dette var noe vi opplevde mot slutten av intervjuprosessen, hvor de siste intervjuene ikke ga noen stor grad av nye perspektiver. Det mest omfattende arbeidet kom i etterkant av at vi hadde hatt intervjuene, men databehandlingen kan likevel sies å ha foregått gjennom hele prosessen – fra intervjuforberedelsene til prosjektets slutt.

4.3.1 Transkribering

Etter hvert som intervjuene ble gjennomført fulgte transkriberingsprosessen hvor intervjuene ble skrevet ned som tekst (Kvale & Brinkmann, 2009: 210). Siden vi har vært to om denne oppgaven, har vi transkribert halvparten av intervjuene hver, først og fremst av praktiske årsaker da det er en tidkrevende jobb. Likevel er transkribering av egne intervjuer en viktig del av det å gjennomgå materialet. En måte å kvalitetssikre at transkriberingen blir skrevet riktig er å lytte til det flere ganger, fordi man kan oppdage at man har hørt feil eller skrevet om på setningene (Kvale & Brinkmann, 2009: 211). For å unngå dette hørte vi gjennom alle intervjuene vi *ikke* transkriberte selv, mens vi så over den andres transkriberte materiale. På denne måten fikk vi hørt gjennom alle intervjuene, samtidig som vi kontrollerte for feil. I tillegg opplevde vi at vi disponerte tid og arbeidskraft på en effektiv måte. For at vi begge skulle kunne lese materialet i etterkant uten misforståelser, bestemte vi oss i forkant av transkriberingsprosessen å fastsette noen regler for hvordan vi skulle markere ulike hendelser som oppstod under intervjuene i tekstversjonen. Eksempelvis markerte vi pauser med punktum, jo flere punktum jo lenger var pausen. Stort sett var ikke en pause lenger enn at det var nødvendig med mer enn tre punktum, men dersom det var en pause som var så lang at den utmerket seg, så markerte vi med spesifikke kommentarer markert med to stjerner. Dette gjorde vi også ved eksempelvis med eksempelvis avbrytelser eller latter, som dermed ble merket på denne måten: *avbryter*, *ler*, osv. Med tanke på anonymisering av virksomheter, kollegaer og steder, har vi byttet ut disse med lignende format. Vi har brukt en beskrivende kommentar for å si noe om hvem det snakkes om, og plassert det inn i en klamme. Steder og prosjekter ble dermed for eksempel markert som [sted] eller [prosjekt]. Dersom informantene snakket om flere forskjellige steder eller nevnte en person flere ganger i løpet av intervjuet ble samme

person merket som [kollega1] konsekvent i tekstversjonen. De transkriberte intervjuene har fungert som et essensielt verktøy for resultatet av analysen som fremkommer i vår oppgave.

4.3.2 Analyseringsprosessen

Det finnes ingen standardiserte teknikker for hvordan man skal analysere kvalitative data (Halvorsen, 2008: 210). Dette åpner opp for flere alternativer til innfallsvinkel, og vi har benyttet denne muligheten til å kombinere ulike strategier for analyse. Oppgavens problemstilling har lagt føringer for hvordan vi har analysert datamaterialet. Først og fremst har det vært naturlig å inkludere komparasjon i studien, på bakgrunn av at vi har etterspurt hvilke roller, tiltak og formål som fremkommer hos to forskjellige aktører. En komparativ studie vil si at man observerer likheter og forskjeller mellom fenomener (Halvorsen, 2008: 106). Med tanke på at begge yrkesgrupper utfører arbeid som kan betegnes som kriminalitetsforebyggende, har vi fra start tatt utgangspunkt i at vi har innhentet data hvor sammenligning vil være et relevant aspekt å belyse. For at det skulle være gjennomførbart forutsatte det at vi hadde data som kan settes opp mot hverandre, noe som har blitt muliggjort siden materialet vårt fra begge yrkesgrupper har vært relativt likt. Dette lot seg gjøre fordi vi tok et bevisst valgt å ha like mange informanter i hver yrkesgruppe, i tillegg til å vurdere om innholdet i intervjuene ga cirka samme mengde informasjon. Utover det dekker materialet også så like momenter som mulig med tanke på at informantene våre har besvart spørsmål innenfor samme tematikk, fra samme intervjuguide og av de samme intervjuerne. På denne måten har dermed et fokus på likheter og motsetninger mellom de to aktørene i de to ulike yrkene vært førende for analysen, noe analysekapitlene også vil bære preg av. Til tross for at oppgaven vil gi en balansert fremstilling av begge aktører, vil det likevel være enkelte temaer i materialet som eksempelvis arkitektene har hatt et mer aktivt forhold til enn politiet, og motsatt, noe som forstås som naturlig med tanke på at aktørene har ulik yrkesbakgrunn, arbeidsoppgaver og arbeidsplasser.

På bakgrunn av den komparative vinklingen har det vært behov for å sortere materialet slik at det kan sammenlignes. Etter gjennomlesning av det ferdig transkriberte materialet ble intervjuene deretter kategorisert – først og fremst i noen overordnede deler, før vi deretter plasserte temaer innunder de største kategoriene. De overordnede kategoriene vi delte opp etter er i likhet med problemstillingen delt opp i tre – roller, formål og tiltak. I denne prosessen har vi i tråd med empiristyrte «grounded theory» gått frem og tilbake mellom intervjuene for å finne nye begreper og overordnede linjer (Glaser & Strauss, 2008: 6). Samtidig har vi tatt i bruk noen analytiske begreper og teoretiske perspektiver fra start av, som også har vært utgangspunkt for

intervjuguiden vår. Eksempler på analytiske begreper som ble plassert innunder disse kategoriene er temaer som trygghet, sikkerhet og kontroll. Oppgavens analyse kan dermed sies å være en tematisk tilnærming. Dette skyldes at den tematiske analysen går ut på å identifisere mønstre (på engelsk kalt «themes») etter ulike temaer i dataene (Braun & Clarke, 2006: 79). Hva som anses som et mønster eller tema har vært opp til hva vi har identifisert i datamaterialet (Braun & Clarke, 2006: 78). Analysestrategien vår har dermed vært å kategorisere og sammenligne informasjonen om de enkelte temaene som dukker opp underveis i intervjuet fra alle informantene (Thagaard, 2003: 171). Dette er noe som gir fleksibilitet og rom for å belyse komplekse aspekter ved dataene (Braun & Clarke, 2006: 78). I tråd med formen på intervjuene, altså at de har vært semi-strukturerte, har den tematiske analysen også åpnet for å «lese mellom linjene» ved det informantene har gitt oss av informasjon. Resultatet av analyseringsprosessen i oppgaven har et fokus bestående av en blanding av både teoristyrte og empiristyrte tilnærming til dataene. Gjennom en kombinasjon av disse ulike teknikkene har vi utført en analyse som kan forstås i sammenheng med foreliggende teoretiske forståelser av tematikken, samtidig som empirien gir rom for nye oppdagelser, temaer og mønstre som tidligere forskning ikke nødvendigvis har lagt vekt på.

4.3.3 Datakvalitet

En av fordelene med å være to om å arbeide med et slikt prosjektet som en masteroppgave er, er at dette gir muligheter for å styrke dataene. Når to personer ser på det samme materialet og får en felles forståelse av funnene styrkes reliabiliteten – da den henviser til dataenes stabilitet (Creswell, 2013: 253). For eksempel kan det med tanke på at vi begge har vært tilstede under intervjuene, samt at vi har begge transkribert og kontrollert transkriberingene heve kvaliteten. Dette er en anerkjent strategi som gjerne benyttes for å heve dataenes pålitelighet, noe vi har fått benyttet oss av i vårt prosjekt (Kvale & Brinkmann, 2009: 211). Reliabilitet handler nemlig om å komme frem til samme resultat ved bruk av samme metode (Thagaard, 2003: 198). Det innebærer et krav om pålitelige data (Halvorsen, 2008: 68). I kvalitativ forskning er dette vanskelig å oppnå, for selv om man har en intervjuguide og gjennomført rekrutteringsmetode vil likevel intervjuene variere avhengig av hvem som stiller spørsmålene og hvordan (Thagaard, 2003: 199). Dette kalles gjerne ekstern reliabilitet. Likevel fyller denne oppgaven krav til intern reliabilitet, med tanke på at vi har beskrevet den fremgangsmetoden vi har ansett som det beste alternativet til å studere de fenomenene vi har undersøkt, i tillegg til at vi har skilt mellom sitater

fra intervjuer og vår egen analyse og fortolkning av disse. På denne måten har vi gjort grep for å ivareta gjennomsiktighet (ibid.).

Validitet er også et aspekt ved datakvalitet som kan tenkes å styrkes ved at vi har skrevet sammen. Validitet er knyttet til tolkningen av data, og den omhandler «gyldighet av de tolkninger forskeren kommer frem til» (Thagaard, 2003: 201). I analyseringsprosessen vil det være rom for diskusjoner, i tillegg til at en av oss har oppdaget noe den andre ikke nødvendigvis har vært like oppmerksom på – og motsatt. Ved å være to har vi hatt muligheter til å drøfte og diskutere oss imellom, for til slutt å få en felles tolkning av funnene. I kvalitative forskningsprosjekter er det vanskelig å *kvantifisere* validiteten. Informantene vi har intervjuet kan gi verdifull informasjon for oppgavens tematikk, men de kan ikke være representanter for fagfeltet i sin helhet. Funnene kan dermed ikke generaliseres, men dette er heller ikke målet for prosjektet. Dette er svært vanlig i kvalitative metoder, og kanskje særlig med et datamateriale bestående av intervjuer, da disse går i dybden på noen få fremfor informanter fremfor å si noe generelt om et stort utvalg (Thagaard, 2003: 171; Kvale & Brinkmann, 2009: 20). Målet er derimot å si noe om utvalget, ved å gi svar på problemstillingen som etterspør roller, tiltak og motiver hos de ulike aktørene i deres kriminalitetsforebyggende arbeid. En slik tilnærming tar i større grad sikte på å oppnå en konseptuell generalisering fremfor en generell generalisering, som vil si å undersøke konsepter og teorier som vil ha relevans for andre tilfeller enn de som er studert (Tjora, 2017: 2). Målet er å utvikle innsikt knyttet til et fenomen hvor den kan testes ved utover en bestemt case (ibid.). På bakgrunn av dette er den interne validiteten høyere enn den eksterne i vårt prosjekt, og studien kan dermed anses å være valid (Thagaard, 2003: 201).

4.4 Ethiske refleksjoner

Som ved de fleste forskningsprosjekter har vi vært nødt til å ta stilling til etiske problemstillinger både på forhånd av og underveis i gjennomførelsen. På et generelt grunnlag stilles det etiske krav til informert samtykke, anonymisering og behandling av datamaterialet. Som nevnt har oppgavens hensikt blant annet vært å undersøke aspekter ved informantene i lys av deres yrkesbakgrunn, og for å kunne undersøke og belyse problemstillingen har det dermed vært nødvendig å oppgi hvilke yrker de ulike informantene har. Den eneste indirekte gjenkjennbare informasjonen om informantene vil dermed være yrke og kjønn, som også informantene har godkjent at vi kan oppgi. Informantene som enkeltpersoner er likevel anonymisert ved bruk av fiktive navn og sensur av arbeidssted (som i by, distrikt eller tettsted).

Det har verken vært behov for eller nødvendigvis forsvarlig å oppgi direkte gjenkjennerbar informasjon om informantene for å gjennomføre prosjektet. Av hensyn til informantene oppgis heller ikke hvilken forebyggende enhet de er tilknyttet, noe som heller ikke bør påvirke innholdet i analysen.

Alle våre informanter ble kontaktet via e-post eller telefon, og som vedlegg sendte vi også med informasjonsskriv (se vedlegg) om oppgaven vår etter at vi hadde avtalt deltagelse i prosjektet. Vi hadde også med oss samme informasjonsskriv på alle intervjuene hvor vi møtte informantene, som vi fikk signert som et samtykkeskjema. De fikk også en kopi signert av oss dersom de ønsket dette. Dette var først og fremst av etiske årsaker, men vi opplevde det også som praktisk. På denne måten ga vi informantene sikkerhet om at de ville forbli anonyme, samtidig som de fikk litt informasjon om hva dataene skulle brukes til. Informantene vi intervjuet over telefon mottok informasjonsskriv og samtykkeskjema over e-post, og før vi startet intervjuet gikk vi også gjennom skrevet med dem og spurte om det var greit at vi brukte båndopptaker. Deres samtykke mottok vi i form av elektronisk signatur på e-post, i tillegg til andregangsbekreftelse på telefon. Til tross for vårt forsøk på å gi informantene all nødvendig informasjon, opplevde vi underveis at det var litt uklart for noen av deltagerne hvilken studieretning vi går/har gått. Dette viste seg å skyldes at et par av informantene ikke var kjent med kriminologi som fagfelt, noe vi fikk oppklart etter å ha spurt om det var noe de lurte på før vi startet båndopptakeren.

Om vi skulle intervjuer sammen eller ikke ble også et spørsmål som måtte vurderes som en etisk problemstilling. Det handlet ikke utelukkende om det ville være praktisk for oss, med tanke på både arbeidsmengde og hvordan dette kunne styrke dataene. Dette skyldes at vi samtidig også måtte ta utgangspunkt i at en intervjusituasjon er svært asymmetrisk i forbindelse med spørsmål om makt (Kvale & Brinkmann, 2009: 52). Dette kan tenkes å forsterkes når det i tillegg er to stykker som utfører intervjuet. Samtidig er dette en problemstilling man vil møte på uavhengig av om man er en eller to intervjuere, da man ikke har noen garanti for om det vil prege informantens følelse av ubehag eller ikke (Thagaard, 2003: 105). Vi valgte likevel å intervjuer sammen fordi denne bevisstheten uansett ville være tilstede, i tillegg til at vi har intervjuet fagpersoner om deres arbeidsoppgaver som de som nevnt kan forstås som «eksperter» på. Dessuten gjorde vi alle ansikt-til-ansikt intervjuene på informantenes arbeidsplass, og på den måten befant de seg i kjente omgivelser. Forhåpentligvis ville dette styrke informantens følelse av å være i en trygg situasjon. I likhet med intervjusituasjoner ansikt-til-ansikt er det vanskelig å vite om et telefonintervjuet gjør situasjonen mer eller mindre ubehagelig for

informanten (Irvine mfl., 2013: 90). På en måte kan det bli mer avslappet fordi det er mindre formelt enn å møtes, samtidig som det kan gjøre det vanskeligere å avklare ulike elementer i situasjonen (ibid.). Ved våre telefonintervjuer presiserte vi at vi var to som ville stille spørsmål i det vi introdusere oss selv for dem, i tillegg til at vi var ekstra påpasselige med å understreke at vi ville bruke båndopptaker. Dette gjorde vi for å forsikre oss om at informanten var klar over slike momenter som vedkommende ikke kunne sett uten fysisk tilstedeværelse. Ved å være bevisste på forhånd om at intervjusituasjonen kunne være ubehagelig for informantene, kombinert med å ta grep for å skape en så trygg situasjon som mulig, så har vi vært sikre på et å intervju sammen var rett valg.

På bakgrunn av at oppgaven i stor grad omhandler informantenes arbeidsoppgaver, har vi ikke betraktet vårt materiale som sensitivt. Dette var noe NSD bekreftet etter at de godkjente vårt prosjekt med en forenklet vurdering, på bakgrunn av lite sensitive temaer og spørsmål (se vedlegg 1). Til tross for at oppgavens tema ikke nødvendigvis er sensitiv, kan opplysninger som dukker opp underveis være det. I enkelte av intervjuene dukket det opp utsagn som eksempelvis inneholdt informasjon om tredjepersoner, og dette var stort sett noe som omhandler kollegaer. Som NSD fremmer, må slike opplysninger behandles på samme måte som alle andre personopplysninger, og dermed merkes det som tidligere nevnt med [kollega]. Dersom vi har hatt behov for å sjekke ut noen av disse prosjektene, har vi skrevet det ned på et separat ark som vi har oppbevart i et låst skap på mastersalen, som også krever adgangskort. Den sensurerte informasjonen står ikke oppført noen andre steder, hva angår kollegaer, steder eller de prosjektene som ble nevnt under intervjuene. De etiske årsakene til sensur av prosjekter begrunnes i at prosjektene kunne virke avslørende for hvilken virksomhet informantene representerte, i tillegg til at det ikke har vært behov for å vise til noen av de i oppgaven. Opplysningene som kan avsløre våre informanternes identitet har blitt slettet etter ferdigstilling av oppgaven. Både lydfilene og de transkriberte intervjuene er slettet, og dokumentene som inneholdt prosjektnavn eller andre opplysninger er makulert.

Noen av informantene ville gjerne godkjenne sine egne sitater, og de dette gjaldt fikk tilsendt e-post med de sitatene vi ønsket å bruke i oppgaven. Språk er spontant, og enkelte kan bli overrasket av å lese over sine egne intervjuer, da de kan fremstå usammenhengende og forvirrende når muntlig tale har blitt omgjort til tekst (Kvale & Brinkmann, 2009: 213). De fikk dermed tilsendt sitatene renskrevet, med en kort beskrivelse av den konteksten vi ønsker å bruke de i. Informantene det gjaldt bekreftet at vi kunne bruke sitatene deres i oppgaven. Bruk av sitater har også et etisk aspekt i forbindelse med tolkning. Her har vi forsøkt å beholde mening

uten å ta sitatene ut av kontekst, og for å belyse det vi tolker at de henviser til. Å beholde sitatene i sin opprinnelige sammenheng kan også styrke dataene, da det vil bidra til å ivareta et helhetlig perspektiv (Thagaard, 2003: 171). Vi har likevel vært nødt til å utelate enkelte deler av materialet, noe vi har gjort for å unngå å gjengi sensitiv informasjon, eksempelvis hvis tredjepersoner eller avslørende detaljer om informantene har blitt nevnt. Utelatelser merkes det med (...) i sitatene. Vi har dermed forsøkt å beholde sitatene i sin opprinnelige form så mye som mulig, til tross for at noe renskrivning og utelatelser av enkelte detaljer har vært nødvendig for å sikre informantenes konfidensialitet (Kvale & Brinkmann, 2009: 213).

Flere av teamene som dukket opp i vårt materiale er overlappende, og på grunn av dette vil det være tilfeller av at flere sitater og funn passer inn under flere kategorier. Vi har likevel etter beste evne forsøkt å plassere de hvor de er mest hensiktsmessig. Dette har vi gjort både for å styrke funnene, samtidig som vi har forøkt å ivareta hensyn til de etiske aspektene ved tolkning av data.

4.4.1 Forskerrollen og standpunktteori

Gjennom flere år med kriminologistudier er det ikke vanskelig å tenke seg til at vi i forkant av prosjektet har opparbeidet oss meninger om og forståelse av kriminalitetsforebyggende arbeid. Å ha en viss førforståelse og kunnskap om temaet har dessuten vært en forutsetning for at prosjektet vårt skulle realiseres. I praksis har det dermed ført til at vi har vært i intervju situasjoner hvor vi har stilt fagpersoner spørsmål om et tema som vi allerede har holdninger til, som kanskje skiller seg fra informantenes forståelser. Dette er en problemstilling vi har vært nødt til å forholde oss til, og som vi har måttet ta stilling til på forhånd, underveis og i etterkant av intervju prosessen. I forsøket på å forholde oss så nøytrale og objektive som mulig, er det likevel sannsynlig at kriminologibakgrunnen skinner gjennom. Fullstendig objektivitet er et urealistisk ideale som man antageligvis aldri vil oppnå i noen form for forskning. Derfor vil det heller være en fordel at vi i forkant innser at dette prosjektet vil bære preg av at det er gjennomført av kriminologistudenter. «All kunnskap gjenspeiler kunnskapsprodusentens sosiale posisjon» fremhever standpunktteorien (Aakvaag, 2008: 201). Det bør understrekes at det samme gjelder våre informanter, og leseren av oppgaven. Vi legger en slik forståelse til grunn for både informantenes uttalelser og vår tolkning av deres utsagn, og tar høyde for at leseren vil kunne sitte igjen med sin egen forståelse. Innenfor denne forståelsesrammen er det også naturlig at det er flere faktorer som påvirker samfunnets aktører på generell basis. Det vil dermed ikke være mulig å dekke alle sider, men det fjerner ikke

viktigheten av å studere et fenomen innenfor visse rammer og kontekster av den grunn. Med dette som utgangspunkt vil vi i de neste kapitlene belyse arkitekters og politi sine roller, tiltak og formål i det kriminalitetsforebyggende arbeidet i offentlige rom.

5 Roller

Dette kapittelet er den første delen av denne oppgavens analyse, og vil ta for seg de ulike *rollene* vi har identifisert i informantenes fremstilling av deres kriminalitetsforebyggende arbeid i det offentlige rom. For å gi kontekst vil vi gi en introduksjon til rollene i første delkapittel, som vi har valgt å kalle 'den komplekse rollen'. Dette skyldes at informantenes arbeid ikke er begrenset til forebyggende arbeid i offentlige rom, noe som er av betydning for funnene videre i oppgaven. Videre vil de mest sentrale funnene beskrives og diskuteres. I denne delen av oppgaven vil den tilnærmingen ta utgangspunkt i elementene ved rolleteori som ble presentert i kapittel 3. Informantenes roller vil dermed legges frem i lys av aktørenes posisjoner innenfor organisasjonen med policing som ramme. Det empiriske materialet for dette analysekapittelet består av informantenes omtale av seg selv, hvordan de snakker om andre aktører, hvordan de snakker om arbeidsoppgavene sine og ut ifra hvordan de forholder seg til eksempelvis normer, reglement og lovverk.

5.1 Den komplekse rollen

Innenfor yrkesorganisasjoner blir arbeidstakerne okkuperer av mange forskjellige roller, sett i sammenheng med hvilke arbeidsoppgaver de måtte ha (Roberts mfl., 2005: 88). Dette er forenelig med yrker hvor arbeidsoppgavene er alt annet enn ensformige, slik som både arkitekt- og politiyrket kan sies å være (Holmberg, 2014: 153; Hvattum, 2015: 9). Dette er beskrivende for flere av våre informanternes opplevelse av egen arbeidshverdag. Dersom man legger til grunn at de arbeidsoppgavene man har vil være avgjørende for hvilken rolle man får, vil begge yrkesgruppene fra vårt materiale være sammensatte av multiple roller (Merton, 1957: 111). Arkitekt Jenny beskriver arbeidsdagene sine som varierte, hvor hun gjør alt fra å tegne til å evaluere andre virksomheters arkitekturprosjekter. Arkitekt Marcus sier også at han utfører mange forskjellige arbeidsoppgaver, og viser for eksempel til at han gjør «alt for mye administrativt arbeid, flytte papir og sitte i møter og sånt noe», mens arkitekt Stig sier at han «tegner mye mindre enn folk kanskje tror at arkitekter gjør». De to sistnevnte henviser på hver sin måte til at det arbeidet de utfører ikke nødvendigvis er forenelig med de forventningene som er til dem i deres posisjon. Ut ifra disse beskrivelsene ser arkitekt Marcus ut til å henvise til at han burde bruke tiden annerledes, mens arkitekt Stig viser til hva andre tenker om hva han som arkitekt burde gjøre. Å tegne tolkes dermed som et beskrivende virkemiddel for posisjonen som arkitekt (Aubert, 1964: 48). Innenfor denne forståelsesrammen blir dermed administrativt

arbeid *ikke* et uttrykk for rollen. På denne måten samsvarer ikke nødvendigvis forventning og atferden som praktiseres (ibid.). At arkitektene gjør mer enn å tegne kommer ikke nødvendigvis som en overraskelse, men slike beskrivelser illustrerer likevel hvor lite som skal til for at en forventning kan brytes.

Politiets arbeidsoppgaver er et fenomen som har blitt studert i lang tid. Gjennom ulike virksomheter og enheter, spesialiserte aktører og posisjoner hvor generalist-kunnskap er fremtredende, har det vært liten tvil om at politiets oppgaver er mangfoldige (NOU, 1981: 28; Finstad, 2013: 22, s. 50; Holmberg, 2014: 153; Finstad, 2018: 24). Denne oppfatningen deler også politi Lars, som sier at «politiet spenner veldig bredt i alle slags arbeidsoppgaver, vi har liksom en finger i alt mulig». Våre informanter tilhører som nevnt en forebyggende enhet ute i distriktene, men det bør likevel presiseres at det ikke betyr at de i praksis utelukkende jobber med *denne* typen forebyggende arbeid. De er i likhet med andre enheter i politiet involvert på ulike plattformer, og forebyggingen de bedriver foregår på mange ulike måter. Begge yrkesgrupper bør derfor anerkjennes for sitt varierte arbeid. Til tross for komplekse arbeidshverdager, og at det kriminalitetsforebyggende arbeidet i offentlige rom kun er en brøkdel av arbeidet våre informanter er involvert i, er det oppgavene som omfatter kriminalitetsforebyggende arbeid i offentlige rom som er utgangspunkt for rollene som beskrives videre. At deres posisjoner som arkitekter og politi er komplekse vil ha betydning for rollene i det kriminalitetsforebyggende arbeidet i offentlige rom, og er ment som en introduksjon for å øke forståelsen for de rollene som presenteres videre.

5.2 Å være forebygger av kriminalitet i det offentlige rom

Når man snakker om kriminalitetsforebygging på et generelt grunnlag er det lett å trekke frem politiet som en sentral aktør, og noen hevder til og med at politiet *må* være involvert for at man skal kunne kalle noe for 'kriminalitetsforebyggende arbeid' (Egge & Barland, 2007: 159). Hvilke aktører som faktisk får en rolle i det forebyggende arbeidet kan derfor være et åpent empirisk spørsmål, da det også kan påstås at det er flere ulike aktører som tar del i slikt arbeid (Bjørgero, 2011: 22). De kriminalitetsforebyggende rådene i Skandinavia ble opprettet for å kunne gi råd om hvilke aktører som burde ta del i forebyggende arbeid, og i en periode forsøkte KRÅD å rette dette mot eiendom og fysisk planlegging (Gundhus, 2014: 186). At arkitektenes arbeid kan plasseres innenfor denne kategorien vil likevel kunne føre til at forventninger brytes, med tanke på at dette ikke er en oppgave majoriteten av arkitekter forholder seg til. Dette kan

også gjenspeiles i forståelsen arkitektene har av sin egen posisjon, eksempelvis hos arkitekt Isabell som blant annet sier at hun anser «ikke først og fremst arkitekter» som en sentral aktør i denne formen for arbeid. Sett bort ifra dette er det likevel enighet blant alle våre informanter om at deres arbeidsoppgaver som arkitekter kan ha noe å si for kriminalitetsrelaterte fenomener. Arkitekt Erik sier at «vi kan lage byrom som kanskje reduserer kriminalitet akkurat der. Så vi har på en måte en, absolutt en rolle innenfor kriminalitetsforebyggende arbeid». Dette er et eksempel på hvordan en arbeidsoppgave knyttes direkte opp til egen rolle. En rolle i dette arbeidet kan også komme mer implisitt til uttrykk, der arkitekt Stella for eksempel sier at kriminalitetsforebyggende arbeid er «en del av det å skape gode nabolagsmiljøer, og at folk skal føle seg trygge», mens arkitekt Tone mener at hun kan bidra til å redusere kriminalitet blant annet ved å «tilrettelegge for flere, for at flere mennesker skal oppholde seg der». I motsetning til arkitekt Erik fremkommer det ikke eksplisitt i disse uttalelsene noe om forståelse av egen posisjon. Når de likevel beskriver arbeid som utføres i praksis kan de forstås som en bestemt form for handling, som igjen vil være beskrivende for deres posisjon (Aubert, 1964: 47). Siden handlingene igjen kan knyttes til kriminalitetsforebyggende arbeid vil det dermed kunne beskrive deres rolle som forebygger. Et fellestrekk for alle arkitektene i vårt materiale er at de mener at deres arbeid kan være kriminalitetsforebyggende, men det betyr ikke at de ser på seg selv som *forebygger* av den grunn. Dette er noe som skildres i det arkitekt Jenny sier om at:

«vi har aldri snakket om at 'nå skal vi gå inn i et prosjekt og senke kriminaliteten', vi bare prøver å lage gode steder også er det tilfeldigvis, ja det er mye gjengproblematikk der eller det er salg av narkotika. Vi går ikke inn og sier sånn 'hva skal vi gjøre for at det ikke skal være salg av narkotika her', men vi bare snakker generelt om 'hvordan kan vi gjøre det her til et bedre sted'».

Å fremstille eget arbeid på denne måten indikerer at hun ikke identifiserer seg som en aktiv forebygger av kriminalitet, men i lys av arbeidsoppgavene hun utfører kan det likevel tenkes å være tilfellet. Samtidig bidrar sitatet til å illustrere hvordan arkitektene *indirekte* forebygger kriminalitet som en del av andre arbeidsoppgaver de har, samtidig som det viser til at et fokus på kriminalitetsforebygging ikke nødvendigvis er tilstede. Det finnes flere tilfeller av at aktører ikke kaller arbeidet sitt for forebyggende til tross for at det kan ha en forebyggende effekt. Alternativt kan begreper som 'community safety' eller 'urban regeneration' brukes om slike oppgaver (Crawford, 1997: 99). Tar man utgangspunkt i policing-definisjonen, vil man som tidligere nevnt kunne betegne aktivitet som tar sikte på å forhindre kriminalitet som polisiært arbeid (Crawford, 2008: 148). Dermed vil man ikke være avhengig av aktørens selvforståelse

for at deres handlinger skal kunne regnes som kriminalitetsforebyggende. Det policing-definisjonen derimot viser til er hvordan slike forebyggende handlinger gjerne er intensjonelle (ibid.). I arkitekt Jenny sitt sitat over, illustrerer dette et essensielt poeng, nemlig hvordan forståelsen av egen posisjon i det kriminalitetsforebyggende arbeidet ikke nødvendigvis er forenelig med oppgavene man utfører. Dette med tanke på at hun viser til at kriminalitetsforebygging i seg selv ikke er noe hun gjør intensjonelt. Handlingen kan likevel forstås å være intensjonelt forebyggende om man tar utgangspunkt i at området blir til et bedre sted om man forsøker å hindre uønsket atferd som lovbrudd. På denne måten trenger hun ikke å anse seg selv som en kriminalitetsforebygger for å ha en rolle i dette arbeidet. En slik oppfatning bør dessuten ses i sammenheng med hvordan flere aktører utover politi og privat sikkerhetsindustri er på vei inn på det kriminalitetsforebyggende feltet. Nevnte virksomheter og organisasjoner *oppfattes* gjerne å ha monopol på kriminalitetshåndtering, selv om det ikke er tilfellet i praksis (Rowe, 2008: 197). Dette er dessuten en faktor som potensielt sett kan påvirke arkitektenes oppfattelse av egen posisjon, med tanke på at man gjerne sammenligner sin egen posisjon for å kunne inneha en rolle (Turner, 2001: 235). Dersom det er andre etablerte aktører på feltet, utgjør dette et potensielt sammenligningsgrunnlag som kan føre til at man ikke blir bevisst på sin egen posisjon (ibid.). Det indikerer at feltet allerede har aktører som håndterer oppgaver rettet mot kriminalitetsforebygging, og på denne måten ser man ikke nødvendigvis et behov for å ta plass i arbeidet selv (ibid.). I et slikt scenario vil det dermed ikke være unaturlig at slike virksomheter ikke har etablert intensjonelle handlinger som er ment å rettes direkte mot kriminalitetsforebygging (Rowe, 2008: 197). På denne måten kan selvbevissthet rundt en posisjon i det kriminalitetsforebyggende arbeidet påvirkes av hvilke aktører som er synlige på feltet fra før av.

Norsk politi kan sies å ha lang tradisjon for å forebygge, og det har lenge vært en sentral del av politiet sine arbeidsoppgaver (jf. Politiloven; Larsson, 2005: 271; Gundhus, 2014: 178). På et generelt grunnlag skal forebygging fungere som primærstrategi i politiet frem mot målene i 2025. Til tross for dette ser det ikke nødvendigvis ut til at alle informantene i vårt materiale forstår forebyggingsidealet som en implementert del av politiets praksis. Politi Thomas sier for eksempel at «man har ikke hatt tradisjoner i forhold til å forebygge, det vil si, tenke og være i forkant av, av utviklinga for å bruke et litt sånt klisjéuttrykk. Det, forsøker å hindre kriminalitet, på et tidlig tidspunkt». At politiet er gjennomsyret av et reaktivt fokus kan også sies å være forventet som en konsekvens av overgangen fra en reaktiv til en proaktiv tilnærming hvor forebyggingsdreiningen ikke enda er helt etablert (Zedner, 2007: 264). Tradisjonen om å

forebygge er ikke nødvendigvis like fremtredende, og havner i skyggen av tidligere praksis. Det resultatstyrte politiet kan dessuten også være en viktig faktor som gjør at forebygging mer generelt ikke har etablert seg på ønsket måte. Dermed forblir man gjerne i det reaktive sporet, og det proaktive arbeidet havner i skyggen av dette (ibid.). Selv om forebygging ikke er nytt, har man identifisert tendenser av at *innholdet* i hva man anser som forebyggende har endret seg (Larsson, 2005: 271). Dette kan tenkes å være tilfellet i denne konteksten også, da denne forebyggingsformen som nevnt ikke er et etablert felt for norsk politi.

Til tross for at informantene er tilknyttet en forebyggende enhet, så betyr ikke det at forebygging i offentlige rom er et hovedfokus. Politi Aslak sier at «egentlig så er politiets rolle når det har skjedd noe, ikke sant, å gjenopprette tilstanden. Det er alle aktørene i forkant som gjør det ekstremt viktige arbeidet, fordi de hindrer at noe oppstår». Man kan likevel si at politiet generelt er ansvarlige for å beskytte borgere og eiendom i det offentlige rom i sin helhet (Ericson, 2005: 219). Å forsøke å være i forkant av at farer oppstår kan dermed være en strategi for å oppfylle dette ansvaret. Dette er ikke noe informantene i vårt utvalg ser ut til å vektlegge i denne sammenhengen. Ser man dette i lys av utviklingen rundt polisierens virksomheter, er trenden at polisieret arbeid blir mer og mer knyttet til det å generelt iverksette strategier og tiltak som tar sikte på å skape tryggere samfunn – noe også andre aktører utenfor politiet er ansvarlige for (Bayley & Shearing, 2001: 1). Det politi Aslak sier om at andre aktører gjør et ekstremt viktig arbeid kan også vise til hvordan flere aktører også *har* ansvar. En slik forståelse kan identifiseres hos politi Jonas, som forteller at «det er ikke politiets oppgave primært, det er jo enten utbygger eller plankontoret i den enkelte kommunen som må gripe tak i akkurat det. Og her påhviler det også arkitektene og byutviklerne en stor oppgave da». Denne forståelsen henviser til et hovedprinsipp ved situasjonell forebygging, som går ut på at de som eier området er ansvarlige for å sikre området sitt mot kriminalitet (Bjørge, 2007: 97). I praksis vil det si at kriminalitetsforebyggende tiltak i offentlig eide rom blir kommunenes ansvarsområde, mens privateide offentlige rom faller utenfor. Dette kan føre til at tiltakene blir forskjellige ut ifra om rommet er offentlig eller privateid, da man ikke kan se bort ifra at offentlige og private aktører kan ha ulike interesser (White & Gill, 2013). Uavhengig av disse interessene illustrerer dette samtidig hvordan arkitektene ansvarliggjøres når de planlegger rommets utforming, selv om det i første ledd er ansvar for eieren. Sitatet til politi Jonas over viser ikke bare måten ansvarliggjøring av andre aktører kommer frem, men samtidig hvordan politiet potensielt sett da *ikke* har et like stort ansvar. Samtidig kan det også vise til at politiet ikke er den største aktøren i denne typen forebyggende arbeid, noe som kan bryte med forventninger i lys av at

mange vil trekke frem politiet som sentrale aktører i arbeid relatert til kriminalitetsforebygging (Egge & Barland, 2007: 159).

Arkitekter kan i motsetning til politiet sies å komme unna definisjonen som forebygger av kriminalitet, dersom man tar utgangspunkt i de formelle forpliktelsene politiet får gjennom lovverk. Dette med tanke på at det er eksplisitt definert i Politiloven, og dermed pålegges politiet å arbeide forebyggende (jf. Politiloven §§ 1 & 2). På grunn av dette kan det også skape en forventning fra publikum og andre aktører om at dette er politiets domene. Til tross for dette kan man formelt sett betegne arkitektene som forebygger i lys av for eksempel plan- og bygningsloven (jf. Plan- og bygningsloven § 3-1 bokstav f). Denne lovgivningen kan dermed bidra til at aktørene som politi Jonas nevner overfor ansvarliggjøres, noe som kan ha konsekvenser for en potensiell rolle i dette arbeidet. Dette på bakgrunn av at lover og regler kan være et av de elementene som fører til at man tilskrives en bestemt rolle (Aubert, 1967: 46). I likhet med policing-definisjonen vil det forutsette at oppgavene de utfører kan ha en forebyggende effekt, selv om ikke arkitekter per lov defineres som en kriminalitetsforebyggende organisasjon slik som politiet. Oppfatningen om at plan- og bygningsloven peker informantene i retning av å utføre kriminalitetsforebyggende oppgaver er ikke nødvendigvis et syn de deler. I forbindelse med plan- og bygningsloven viser arkitekt Kristoffer til at «mitt inntrykk er at ikke, det er ikke sånn at det har vært et tema som har vært tungt vektlagt». Her presiserer han også at dette er *hans* inntrykk, noe som kan henvise til at han ikke snakker på vegne av den kollektive oppfatningen innenfor sin virksomhet. Dette kan ha sammenheng med et ønske om å følge reglene, i tillegg til å holde seg innenfor rammen av hva organisasjonen i sin helhet står for (Aubert, 1964: 46; Turner, 2001: 233). I likhet med den tolkningen kan politi Espen også forstås som en som ønsker å følge reglene: «altså lovverket forholder jeg meg jo til da, men altså plan- og bygningsloven akkurat angående forebygging, den har vi ikke jobbet så mye opp mot». Begge disse informantene tar avstand fra plan- og bygningsloven som et førende element i deres arbeidshverdag, men understreker at de ikke har tråkket over en forbudt grense av den grunn.

Det ser ikke ut til at verken politiet eller arkitektene anser plan- og bygningsloven som førende for det kriminalitetsforebyggende arbeidet de utfører i offentlige rom, og dermed er det ikke gitt at endringen i lovverket nødvendigvis har bidratt til en større involvering av politiet. Dette til tross for at det kan hevdes at endringen har inkludert politiets rolle i planleggingsprosesser, noe de ikke nødvendigvis har vært en del av tidligere. For politiet sin del vil dette kunne avhenge av i hvor stor grad de blir involvert i disse planleggingsprosessene.

I lys av policing-utviklingen kan man forstå dette som et tegn på at det ikke lenger er veldig tydelig hvilken plass politiet skal ha på ulike forebyggingsfelt, ettersom at flere aktører både har kommet på banen og overtatt en del av deres oppgaver (Bayley & Shearing, 2005: 715). Kriminalitetsforebygging i offentlige rom er ikke nødvendigvis en oppgave som har blitt overtatt av andre *fra* politiet – det ser heller ut til å nylig ha kommet *til* politiet. Dette er noe som kjennetegner flere av våre informanternes oppfatning, noe som kan identifiseres i det politi Anka sier at dette er «en jobb som er litt sånn underveis (...) og jeg venter på litt mer opplæring». Med andre ord er det ikke gitt at forebyggingsoppgaver beveger seg vekk fra politiet, men heller at det oppstår nye områder å implementere forebygging i. En slik utvikling må dermed i denne konteksten forstås som en generell trend – med tanke på at kriminalitetsforebyggende oppgaver generelt overtas av andre aktører utenfor politiet, og at aktører, som eksempelvis arkitekter i dette tilfellet, ikke kommer på banen for å avlaste politiets tidligere oppgaver.

Sitatet til politi Anka illustrerer også hvordan det er tiltenkt at politiet skal motta opplæring på dette feltet, som dermed indikerer at de skal ha en posisjon i denne formen for forebygging. En slik involvering i denne forebyggingsformen kan reise spørsmål ved hva politiets rolle vil fylle. Ut ifra informantenes beskrivelser ser det ikke nødvendigvis ut til å være en form for arbeid hvor politiet er direkte involvert eller tilknyttet til det fysiske arbeidet. Politiet Jonas sier for eksempel at man kan «beskjære planter sånn at det [gir] større åpenhet, planlegge større belysning og gjøre det mer offentlig tilgjengelig for annen aktivitet» som et forebyggende tiltak i offentlige rom. I praksis er ikke dette nødvendigvis noe politiet er direkte involvert i. Samtidig som dette utfordrer innholdet i rollen, kan det også stilles spørsmål ved om det kan påvirke prioriteringen av dette arbeidet. Sett i sammenheng med forestillingen om hva «ordentlig» politiarbeid består av vil dette kunne spille inn på hvordan slike arbeidsoppgaver prioriteres. Tar man utgangspunkt i at det ordentlige politiarbeidet skal inneholde dramatikk eller en form for jakt, havner dette i kontrast til arbeidsoppgaver som vektlegger forebygging (Granér, 2014: 142). Dersom politiet i tillegg ikke er direkte involvert i tiltakene som utføres, kan det tenkes å resultere i en liten grad av fokus på slike oppgaver om man tar for gitt at et dramatisk preg på arbeidet er å foretrekke (ibid.). At de likevel har en posisjon i dette arbeidet kan ses i lys av tradisjonen om å delta i forebyggende aktiviteter. Dette kan legge press på organisasjonens fokus i sin helhet, men en annen årsak til et fokus på denne forebyggingsformen kan være påvirket av enkeltaktører innenfor organisasjonen fremfor på kollektivt nivå.

5.3 Fokus, etterspørsel og initiativtaging

På individnivå kan man identifisere ulike synspunkter fra aktører i lik posisjon, noe som er beskrivende for flere av våre informanter innenfor samme enhet i politiet. Det er som nevnt ingen enhet i Norge som utelukkende jobber med denne formen for kriminalitetsforebyggende arbeid i offentlige rom, men våre politiinformanter er blant de som har politiets del av ansvar på dette feltet. At denne enheten er politiets representanter på dette området tilsier at dette gjelder på kollektivt nivå. Det varierer derimot i stor grad hvilket fokus hver enkelt aktør har på forebygging i offentlige rom. Politi Thomas sier i forbindelse med sin arbeidsfordeling at han bruker en relativt liten andel av tiden sin på forebygging i offentlige rom: «også blir det sånn, 10% igjen som blir sånn fordelt over alle mulige områder. Og hvor offentlige rom kommer inn i bildet». Dette illustrerer først og fremst hvordan denne oppgaven kun er en av mange arbeidsoppgaver innad i en forebygger-rolle, samtidig som det også indikerer at denne formen for forebygging havner i skyggen av andre arbeidsoppgaver. Til tross for at politiet kan sies å være mer inkludert i forebyggende arbeid i offentlige rom enn det de har vært tidligere, så ser det likevel ikke ut til å være et stort fokusområde i arbeidshverdagen deres. Politi Jonas sier at «hvor koordinert og systematisk politiet jobber med dette fagområdet, det har jeg egentlig ikke de rette forutsetningene for å uttale meg noe om» og henviser til at dette er en oppgave som har vært tillagt lensmann i de ulike politidistriktene. Utsagnet indikerer at dette ansvaret har vært tillagt noen andre tidligere. I lys av at politiinformantene som nevnt har relativt nyopprettede stillinger, er det ikke gitt at alle oppgaver er etablert enda. Dersom dette hadde vært et etablert felt for politiet er det sannsynlig at arbeidsfordelingen hadde vært avklart, og dermed vitner dette om et manglende fokus. Politi Linn forteller om politiets rolle på dette området at:

«dette er jo egentlig et område hvor vi også driver og snuser litt på vår rolle, hva skal vår rolle være i forbindelse med for eksempel byplanlegging. Plan- og bygningsloven sier noe om dette, men vi skal nå lage en egen veileder som skal tydeliggjøre politiets rolle i byggeprosesser i kommunene».

Denne uttalelsen underbygger først og fremst at det er uklareheter rundt politiets rolle i dette arbeidet, samtidig som den illustrerer at politiet *ønsker* å ha en rolle. Selv om informantens beskrivelser henviser til at dette ikke er et stort fokus per nå, ser det likevel ut til at det er et mål å ende opp med et systematisk arbeid på feltet dersom man tar utgangspunkt i at de ønsker å gi ut en egen veileder som gjelder politiet. En veileder som skal tydeliggjøre politiets rolle i byggeprosesser kan være førende for organisasjonen på kollektivt nivå, noe som dermed kan

tenkes å få konsekvenser i praksis for politiets rolle generelt i *kommunenes* utbyggingsplaner (Lie, 2011: 284). Dette ser da først og fremst ut til å gjelde de offentlige rommene. I dette sitatet kommer plan- og bygningsloven inn som en potensiell føring for politiets rolle, til tross for at det som tidligere poengtert ikke er noe majoriteten av våre politiinformanter forholder seg til. I lys av dette sitatet kan dermed en slik lovgivning forstås å påvirke etableringen av *hvilken* rolle de skal ha på feltet, fremfor å påvirke den rollen de har. Dette med tanke på at plan- og bygningsloven ikke nødvendigvis sier nok om politiets involvering, selv om den sier noe om kriminalitetsforebygging (jf. Plan- og bygningsloven § 3-1 bokstav f). Samtidig er det ikke sikkert at politiet vil få en sentral rolle – da det også kan være tilfellet at en slik veileder kun sier noe om hvorvidt de skal være tilknyttet feltet i det hele tatt. I lys av at aktører utenfor politiet overtar forebyggende oppgaver kan det dessuten tenkes at andre får en mer sentral rolle. Som tidligere nevnt kan dette blant annet ses i sammenheng med at det påhviler eierne av rommene å ta grep for slike tiltak. Om man kombinerer dette ansvaret med at noen av arkitektene i vårt materiale mener de kan være gunstige bidragsyttere på feltet, så er det ikke gitt at politiets posisjon i dette arbeidet tillegges et stort ansvar.

Flere av arkitektene er sikre på at deres arbeid kan ha betydning for kriminalitetsnivået, noe arkitekt Stig er inne på når han sier: «den fysiske planleggingen kan også helt klart påvirke selve brottshandlingene holdt jeg på å si, kriminalitetshandlingene opp til et visst nivå, det er helt, helt sikkert». Som nevnt i forrige delkapittel, så deler arkitektene oppfatningen om at deres arbeid på mange måter kan være forebyggende. Dette alene kan forstås som en årsak til at man fokuserer på kriminalitetsforebyggende tiltak i design av rom og fysisk planlegging, noe som kan være basert på at tanken om at omgivelsene kan påvirke atferden som fremkommer i rommet (Jacobs, 1962; Newman, 1972; Crowe, 2000; Lie, 2011: 262; Armitage, 2013). I praksis ser årsakene til et slikt fokus ut til å være mer komplekst enn som så. Arkitektinformantene som er direkte tilknyttet forebyggende arbeid sier blant annet at dette er gjort til et fokus internt i arbeidsgrupper, på prosjekter eller i virksomheten generelt. Arkitekt Tone fremhever at et fokus på kriminalitetsforebyggende arbeid avhenger av et behov i det offentlige rommet: «hvis det ikke er et problem, så vet jeg ikke hvor mye man må ta stilling til den type ting». Sitatet illustrerer at det potensielt sett kan *bli* en arbeidsoppgave, men at det vil avhenge av aktiviteten som foregår på området fra før av. I likhet med dette mener også politi Anka at «det kommer litt an på etterspørselen hva vi har mest fokus på», noe som indikerer at man på kollektivt nivå innad i politiet ikke har sett et behov for å fokusere på akkurat denne formen for forebygging.

Etterspørsel og behov er gjerne noe som blir særlig relevant for private virksomheter, da de i større grad sies å jobbe på *bestilling* i motsetning til offentlige (White & Gill, 2013: 82). Dette vil gjerne arkitektene kunne være avhengige av, med tanke på de må konkurrere mot andre virksomheter i samme bransje (Torsvik, 2008; Hvattum, 2015: 61). Kriminalitetsforebyggende tiltak kan dermed forstås som et produkt, en tjeneste eller en vare. Dette belyser en vesentlig forskjell mellom våre informanter, da politiet som offentlige tjenestepersoner ikke konkurrerer om å levere tjenester på samme måte mot andre enheter i politiet. Med utgangspunkt i at et premiss for politiets fokus kan avhenge av etterspørsel kan dette illustrere hvordan begge aktører jobber på bestilling, til tross for at de motsetningsvis tilhører hver sine private og offentlige virksomheter. Når kriminalitetsforebygging blir en vare kan dette være et eksempel på hvordan skillet mellom offentlig og privat blir mer og mer uklart (Garland, 2001: 18), da det reiser spørsmål ved hvem som skal ha nytte av tiltakene i det offentlige rom (Crawford, 2006: 115-116). Kombinert med det faktum at deler av politiet ofte jobber etter publikums bestillinger (Finstad, 2013: 46), så kan det vise hvordan et behovsspørsmål ikke bare har en pådriverkraft for private virksomheter, men også for politiet.

Det fremkommer i empirien at etterspørsel ikke er eneste alternativ for å få denne typen arbeid på dagsorden – å ta initiativ selv kan nemlig være en løsning. Dette er noe som kan gjenkjennes når politi Thomas snakker om at det er en rolle de er ment å ha, når han sier at «vi distribuerer informasjon, eller kunnskap og tar en pådriverrolle, mens kommunen selv og andre må finne ut hvilke konkrete tiltak de skal iverksette». Selv om andre har ansvar for å håndtere *hva* som skal gjøres, vil det å *oppmuntre* til å finne ut av hvilke tiltak som skal iverksettes være en oppgave i deres posisjon. Sitatet henviser samtidig til at de faktiske tiltakene som iverksettes foregår utenfor politiets direkte involvering. Hva som kan være årsaken til at man får en pådriverrolle kan ha vært basert på at enkeltpersoner tar initiativ, i motsetning til overordnede føringer som endringen i plan- og bygningsloven kan sies å være. Dette kommer politi Lars inn på, han sier blant annet at:

«Vi, altså politiet, dette er nytt for politiet å jobbe på, altså politiet har jobba på den måten før, men det har vært veldig basert på, skal jeg si, egeninteresse fra noen politifolk i noen regioner eller i byer, mens andre steder så har det vært helt fraværende. Og.. det at dette har kommet inn i lovverket [plan- og bygningsloven] gjorde for så vidt ikke noen forskjell på det, men med deriblant den stillingen som jeg har, har gjort at det har blitt mer fokus på det. Ikke bare lokalt og på et eget initiativ hos noen, men over hele landet. Og i hvert

politidistrikt så er det en som har min stilling, og vår oppgave er nettopp da å.. på en måte følge opp intensjonen da av den lovteksten som du viser til. Og det er vår hjemmel til å på en måte, se på disse tingene».

Det er mange viktige momenter i det politi Lars beskriver her. Først og fremst at initiativet for denne typen arbeid kan ha vært basert på egeninteresse tidligere, og det er dermed ikke nødvendigvis en kollektiv oppfatning i enheten at man skal utføre kriminalitetsforebyggende arbeid i offentlige rom. Det kan være en indikasjon på at ildsjeler er viktig for om politiet får en pådriverrolle i dette arbeidet, noe forebyggende politiarbeid som felt også har vært preget av (Lie, 2011: 20). I lys av poengene som har blitt gjort tidligere kan det tenkes at dette er i ferd med å endre seg, dersom politiets rolle vokser frem og forankres mer i det organisatoriske. Til tross for denne oppfatningen viser andre informanter som sitert tidligere at de *ikke* har ansvar for dette. Dermed kan potensielt sett et initiativ være noe som foregår på individuelt- fremfor kollektivt nivå. I et slikt tilfelle vil *ikke* initiativtagning kunne sies å være beskrivende for atferden for personer i samme stilling, men det kan likevel forstås som en *potensiell* rolle som muliggjøres gjennom informantens posisjon (Turner, 2001: 248). Dette bør ses i sammenheng med det at politiet ikke har en fullstendig etablert rolle på dette feltet, da det kan bli vanskelig å ta initiativ dersom man er usikker på sin egen posisjon (ibid.). For det andre viser sitatet til at det ikke er plan- og bygningsloven som har utgjort forskjell – men at det heller er det faktum at politiet har fått ansvar som har gjort at fokuset på denne forebyggingsstrategien har vokst frem. Som tidligere poengtert kan dette underbygge hvordan plan- og bygningsloven kan ha fått et fokus på tematikken, uten at dette har hatt en direkte påvirkning på politiets rolle.

Arkitekt Stig viser i likhet til at han tar initiativ gjennom å forsøke å få trygghetsskapende arkitektur på dagsorden. Han sier at de «satser utad, og viser at dette er noe vi bryr oss om og ønsker å jobbe med, så får vi da også kontakt med oppdragsgivere som er opptatt av dette her». *Utad* kan her forstås som «på markedet», i lys av at trygghetsskapende tjenester er noe man kan få kjøpt fra private aktører (Wakefield, 2003: 58). Å satse utad kan dermed være et virkemiddel for å engasjere andre aktører, samtidig som det kan være en måte å ivareta organisasjonens interesser på. Sammenlagt med å utføre kriminalitetsforebyggende arbeid på bestilling, kan forsøket på å skape fokus gi et inntrykk av at profitt er et mål. Dette er ikke svært ulogisk med tanke på arkitektene som private aktører, da de i større grad er styrt av et marked enn de offentlige (White & Gill, 2013: 82). Hvis oppdragsgivere vil kjøpe det de selger vil de på denne måten beskytte organisasjonens interesser med tanke på økonomisk profitt. Samtidig kan dette være et resultat av eller eventuelt kamoufleres av trygghet og sikkerhet

som viktige verdier i samfunnet (White & Gill, 2013: 89). I et slikt tilfelle forstås produktet de selger som et offentlig gode (ibid.). Når arkitekt Stella snakker om begrunnelser for å fokusere på forebygging kan det se ut til at trygghet som tjeneste tas for gitt: «føler at det er litt opplagt, at ja, vil man ikke ha det trygt og godt, og leve et godt liv?». På den ene siden kan dermed forebygging for arkitektene både være et fokus på bakgrunn av profitt, mens det på den andre siden også kan være en verdimeisig mentalitet. Dette med tanke på at det henviser til en forståelse av trygghet som et gode de fleste vil ønske.

Det fremkommer altså at personlig versus virksomhetens initiativ kan utgjøre forskjell for om forebygging forblir et fokus. For politiet kan fokus på kriminalitetsforebyggende arbeid i offentlige rom se ut til å bli noe tilsidesatt i lys av at forebygging skal være fokusert på andre arenaer samtidig. På denne måten kan de ulike arenaene konkurrere om oppmerksomhet fra politiet, noe som illustreres når politi Linn sier at:

«vi tenker forebygging gjennom hele linja. Vi opparbeider kunnskap gjennom informasjon, etterretning og, etterforskninger og benytter denne til å kunne beslutte hvilke forebyggende tiltak vi bør iverksette og hvem vi bør involvere i dette arbeidet. Hvem er de primære problemeierne?».

Politiet får på denne måten forebyggende arbeid hengende over seg i større grad enn arkitektene, da det følger dem uansett hvilken arbeidsoppgave de er involvert i. Dette er i tråd med de formelle føringene politiet er pålagt (jf. Politiloven § 1; Hermansen, 2016; Politidirektoratet, 2018). Politiet befinner seg i en situasjon hvor forebygging skal være deres primærstrategi i organisasjonen i sin helhet, og forebyggende enhet ytrer at de er i oppstartsfasen når det gjelder kriminalitetsforebyggende arbeid i offentlige rom. Våre informanter er likevel inne på at de gjerne ønsker å ta del i denne typen arbeid, men hvilken rolle de skal ha ser ut til å være noe uklart.

5.4 Rådgivere

Blant informantene fra politiet er den rådgivende rollen fremtredende i vårt materiale. En posisjon hvor en rådgivende funksjon er sentral forutsetter at det er noen som trenger råd, samtidig som det kan indikere et behov for samarbeid. På den måten avhenger rollen av andre for at den skal eksistere. Politi Aslak sier for eksempel at «vi ønsker liksom å være den hubben i samfunnet hvor man spør oss om råd eller hvor vi kan videreformidle spørsmål til noen som kan mer enn oss, for det er veldig mange som kan mye mer enn oss». En slik tankegang er i

tråd med flere av informantenes oppfatning, hvor det kommer tydelig frem at politiet ønsker å være en aktør man kan komme til dersom man trenger råd hva angår kriminalitetsforebygging i offentlige rom. En slik posisjon kan tenkes å være tett knyttet opp til kunnskap, på bakgrunn av at politiet har en bestemt type kunnskap som kan være av relevans for andre. Dette kan ses i sammenheng med politi Aslak sitt ønske om at aktører skal komme til dem for å få råd, og videre når han sier at politiet gjør en god rolle som rådgivere: «vi er best til å finne de som kan gi gode svar og sette grupperinger sammen slik at man finner gode løsninger». Denne beskrivelsen kan forstås som en skildring av en knowledge-broker, som henviser til et mellomledd i prosesser hvor målet er å innhente aktører med best mulig kunnskap om et fenomen (Ericson & Haggerty, 1997; Meyer, 2010: 119). Hvorfor politiet vil være en sentral aktør som rådgivere i det kriminalitetsforebyggende arbeidet kan enkelt handle om deres kunnskap om og innsyn på data ved kriminaliteten, selv om de ikke har hatt monopol på kunnskap om kriminalitetsforebygging de siste årene (Bayley & Shearing, 2005: 716). I tillegg til dette ser det ofte ut til å være tendenser av at politiet forventes å ha en slik posisjon, da kunnskap sjeldent beveger seg *forbi* politiet, men heller til dem (Ericson & Haggerty, 2005: 552). Det kan skyldes at politiets kunnskapsproduksjon gjerne er mye mer synlig enn det at andre aktører besitter samme kunnskap (ibid.). At politiet ikke besitter all relevant informasjon er noe som tydeliggjøres med målet om å jobbe kunnskapsbasert, der tanken er å innhente andre aktører med kunnskap som ikke politiet nødvendigvis har fått gjennom utdanning og praksis (Grimen, 2008: 71; Finstad, 2013: 24). Dette er politi Anka inne på når hun sier at «vi kan si noe om kriminalitetsutfordringer vi og påminne om det, ikke sant, så det er klart at de som er utdannet og har fagkompetanse, det er jo de som bør kunne uttale seg med vekt, så kan vi si noe om kriminaliteten». Det er altså ikke nødvendigvis slik at politiet har så mye å si om *hva* som burde gjøres i de fysiske omgivelsene, men at de bør involveres fordi de har tilgang på informasjon og data knyttet til kriminaliteten (Egge & Barland, 2007: 159). Dersom man har forventninger til politiet i bakgrunn og kombinerer det med kunnskapen om kriminalitet, så kan det gi forståelse til hvorfor en rådgivende stilling er fremtredende.

Man kan skille mellom teoretisk og praktisk kunnskap på to ulike måter (Grimen, 2008: 75). Den første tilnærmingen betrakter praksis som en anvendelse av teori, mens den andre forstår det teoretiske som et utspring fra praksisen (ibid.). Dersom politiet ønsker å ha en rådgivende stilling i dette arbeidet vil det potensielt sett bety at de ikke er involvert i den forebyggende prosessen i praksis. Politii Aslak er inne på dette når han sier at: «vi setter heller kanskje pekepippen, eller pekefingeren på et problemområde og kan være med på innspill, men

det er ikke vi som utøver noe». Dette utsagnet henviser til politiets kunnskap om kriminalitet og eventuelt problemområder, og at politiet kan veilede om dette slik at noen andre skal *anvende* det i praksis. Med tanke på at politiet kan sies å være en organisasjon som i stor grad har vektlagt erfaringsbasert kunnskap så kan dette tenkes å være en ny måte å arbeide på (Benan & Kjenn, 2013: 18). Dette vil forutsette at politiet faktisk har kunnskap om hvilke aktører som er sentrale, samt at de besitter en form for kunnskap som andre *ikke* har. På spørsmål om hva politiet ønsker å gi råd om, er svarene i stor grad rettet inn mot det som kan betegnes som *problemområder* og *kriminelle elementer*. Etter erfaringer har politi Espen opplevd å ha gitt råd ved utforming angående det som skal «bygges, belysning, beplantning, ansamling av kriminelle elementer og sånn, hvordan det skal se ut for å sikre publikum blant annet. Sikring av sentrum i forbindelse med terror». I likhet sier politi Anka at hun kan gi råd i henhold til:

«å kunne si at her er det viktig at, altså å gjøre noe grep, kanskje enkelte områder da, tenker jeg. Men det, som sagt, nå skal vi ha en runde på det i slutten av året (...) og da skal vi også diskutere hvilken rolle vi skal ha, hvordan og hva vi ønsker og hva vi tenker rundt det, så den har vi, den er ikke landet».

Dersom politiet ikke er direkte involvert i praksisen, men kun gir råd, kan dette være med på å forsterke en usikkerhet i deres rolle på bakgrunn av at det er ukjent arbeid for politiet. Til tross for denne usikkerheten kommer det likevel frem at politiet ser for seg å ha en rådgivende rolle. Å befinne seg i en posisjon hvor man gir råd kan både forstås som en måte å være hjelpende på, samtidig som det kan være en dominerende tilnærming (Turner, 2001: 239). En alternativ løsning til å gripe inn i praksis kan være å gjøre andre aktører ansvarlig, noe som kan forstås som en dominerende måte å utøve rådgivning på. Dette er noe som kan gjenkjennes i det politi Jonas beskriver at: «vi kan ansvarliggjøre kommunen sin planavdeling til å ivareta de hensynene som går på kriminalitetsforebyggende tiltak og at de henvender seg til politiet hvis man trenger rådgivning». I motsetning til dette fremmer politi Linn politiets rolle som rådgivere på en annen måte, hvor hun blant annet sier at: «jeg tenker at politiets rolle vil være som en rådgiver og sparringspartner. Vi vil aldri kunne pålegge noe i forhold til utbygging, men vi vil kunne gi råd og veilede ut ifra det vi har kunnskap om, nemlig kriminalitetsbildet». Kontrastene mellom å «ansvarliggjøre» og «å ikke kunne pålegge» illustrerer dermed en forskjellig logikk rundt rådgivningsposisjonen. Sitatet viser dessuten hvordan politiets utøvende makt er begrenset, og at utbyggere og arkitekter likevel kan gå sine egne veier. Dette er ikke nødvendigvis så veldig uvanlig, da de gjerne følger sine egne planverk uten å være forpliktet til å kontakte politiet for råd (Monchuk, 2011: 34). At politiet er behjelpelige er forenelig med

politirollen på et generelt grunnlag (jf. Politiloven § 1), men det kan også være en måte å indirekte implementere egne ønsker i det forebyggende arbeidet. Dette kan tenkes å ha sammenheng med at de offentlige rommene er kommunenes ansvarsområde. Det er et moment som kommer frem når politi Lars sier at «vi kommer med råd og ikke pålegg, så det er opp til kommunene selv å følge de rådene som vi kommer med». Den rådgivende rollen kan likevel forstås som en indirekte måte å delta i det forebyggende arbeidet i offentlige rom, spesielt med tanke på at råd og veiledning synes å være noe som er valgfritt.

I lys av det våre informanter forteller ser det ut til at arkitektene i større grad deltar i selve planleggingene enn det politiet gjør. Sett i sammenheng med en rådgivende rolle kan det tyde på at politiet ønsker å fungere som en som *kan* kontaktes, mens arkitektene i større grad blir ansatt av oppdragsgivere på disse prosjektene. Dette er noe politi Espen uttrykker misnøye ved, når han sier at:

«nei, altså problemet er vel det at politiet er vel ikke så mye med i, for eksempel når det planlegges nye områder, nye bydeler eller større bygninger, så er politiet lite med. Blant annet når det bygges en skatepark, hvordan er det med, er det plasser der man kan samles som, bør være bedre belysning, eller kan man få ansamlinger av sånt som ikke er bra eller hvordan bygges dette i forhold til skoler og andre ting. Altså der er ikke politiet nok inne, rett og slett, med å diskutere forebyggende tiltak».

Sitatet kan belyse en kontrast til det å rådgi om *kriminalitet*, da politi Espen er mer eksplisitt på at politiet ikke er nok inne for å diskutere *tiltak*. At politiet får en slik plass forutsetter at de blir kontaktet eller inkludert, mens arkitektene derimot er mer direkte involvert i planleggingsprosessen uten å være avhengige av å bli inkludert. Arkitekt Kristoffer viser til at «stort sett er vi rådgivere for oppdragsgiveren, men noen ganger så forsvarer vi oppdragsgivers interesser overfor myndigheter som stiller høye krav i en del saker». Dette er en dimensjon som kan gjenspeile hvordan rollefordelingen mellom offentlig og privat sektor særlig innenfor planlegging har endret seg (NOU, 2003). Når kriminalitetsforebygging blir en del av planleggingen og politiet ikke er direkte tilknyttet planleggingsarbeidet, vil det være andre aktører som stepper inn. Rådgivningen kan på denne måten bli et objekt for markedet, noe som kan ses i sammenheng med at befolkningen nå i større grad ansvarliggjøres for å ta ansvar for egen trygghet (Lomell, 2014: 259). Interessen for å være rådgiver for oppdragsgiver kan dermed

forstås som at virksomhetens økonomiske behov ivaretas, hvor profitt er målet og rådgivning er en tjeneste på markedet.

Lignende kan arkitektene ønske å komme med råd fordi andre involverte aktører ikke tar gode avgjørelser ut ifra deres syn, som arkitekt Jenny uttrykker: «de som bygger kan gjerne ta litt sånn hurtige valg og litt billige valg, som kanskje ikke vi synes er de beste, som kanskje ikke gir den finish vi vil, men det kan kanskje være litt jålete av oss og». Rådgivningen arkitektene kan bidra med kan dermed være styrt av ønsket resultat, og på grunnlag av det vil de gi råd om hvordan det kan oppnås. Denne uttalelsen kan dessuten fremheve at hun ikke kun tar et kritisk standpunkt til andre aktørers valg, men at hun gjør samme vurderinger om eget arbeid i lys av organisasjonens målsettinger (Turner, 2001: 243). I forbindelse med politiets uttalelse om at de gjerne vil dele kunnskap med arkitekter, er det flere av arkitektinformantene som er inne på at de gjerne bistår politiet med råd dersom det er ønskelig. Arkitekt Marcus sier at:

«det er masse kunnskap og masse tverrfaglighet som må inn der, og det er masse aktører som, som faktisk bør inn med kunnskapen sin. Og det tror jeg, der er jeg en av de som sier veldig velkommen til det utspillet fra politiet [om samarbeid]. Det er kjempeviktig at de kommer til oss før de går til sikkerhetsindustrien».

På den ene siden kan dette ses i sammenheng med forestillingen om at privat sikkerhetsindustri kun tenker på profitt (Bayley & Shearing, 2005: 716). Dette kan forstås som paradoksalt med tanke på at arkitektene også er private aktører, men dersom man ser det i sammenheng med at privat sikkerhetsindustri har fått negativ oppmerksomhet som polisiær aktør kan det være en måte å ta avstand fra dette på (Rowe, 2008: 191). På den andre siden kan det tenkes å omhandle at arkitektene vil besitte *bedre* kunnskap enn de i sikkerhetsindustrien. Tar man for gitt at det er tilfellet, kan det være med på å illustrere hvordan enkelte aktører legger størst vekt på egen kompetanse som den viktigste (Bjørøgo, 2011: 22). En slik forståelse indikerer dessuten at sikkerhetstiltak levert av en sikkerhetsindustri kan ha negative følger, noe vi kommer tilbake til i kapittel 6.

At informantene *ønsker* å ha en rådgivende rolle vil som nevnt innebære at de besitter en form for kompetanse som vil være gunstig i arbeidet, som da andre aktører *ikke* har eller som andre aktører potensielt sett vil ha bruk for. Arkitekt Stig kan sies å ha fått en tydelig rådgivende rolle på grunn av sin kompetanse, da han blant annet har vært med på å organisere foredrag om forebygging i fysisk planlegging. Slike formelle arbeidsoppgaver kan ha en forsterkende effekt

på en posisjon som rådgiver (Schieffloe, 2019: 201). En slik etablert arbeidsoppgave kan være en motsetning til usikkerheten rundt politiets posisjon på feltet. Til tross for at politiet gjerne *ønsker* å bidra med veiledning, kan det også være litt uklart hva de *ønsker* å gi råd om, noe politi Linn viser til:

«jeg tenker at vi kan bli bedre på det og det er det vi ruster oss for nå da med kunnskap om ja, hva er det som er de riktige og rette tiltakene? Hvilke råd skal vi gi? Hvor tett skal vi være på? Hva skal vi mene noe om? Det har vi for så vidt gjort lenge, å gi råd og veiledning, men ikke nødvendigvis på en strukturert og god nok måte da. Så jeg tenker at dette, dette rigger vi oss nå for å bli bedre på. Og det er et område som vi tenker at ja, vi skal ha en rolle, vi har en viktig rolle, men da må vi også ha kunnskap som gjør at, ja, vi har kunnskap om kriminalitetsbildet, men vi må også få kunnskap om hva er det som fungerer. Bedre kunnskap om effekter av ulike tiltak enn det vi har i dag da».

Dette støtter forståelsen om at politiet befinner seg i en oppstartsfase, samt at de ikke er helt sikre på hvilken rolle de skal ha, noe som fører til usikkerhet rundt deres posisjon. I denne fremstillingen kan dette se ut til å henge sammen med innholdet av rådgivningen, da den som nevnt kan være preget av ambivalens (Turner, 2001: 239). Politii Linn stiller også krav til hvordan veiledning og rådgivning bør foregå, hvor hun fremmer en strukturert form som ideell. Til tross for at rådgivning synes å være et tegn på at politiet strekker ut sin hjelpende hånd, betyr ikke det at innholdet utelukkende er preget av å være behjelpelig. På denne måten vil den rådgivende rollen kunne se lik ut, men innholdet er ikke nødvendigvis det samme (ibid.). Man kan stille spørsmål ved hvorfor politiet *skal* eller *ønsker* å ha en rolle i dette arbeidet hvis det heller er andre aktører som kan komme med den kunnskapen som måtte være nødvendig. Til tross for at det fra et historisk perspektiv har sett ut til at politiet nærmest har vært *eiere* av kriminalitetsfeltet (Crawford, 2008: 147), illustrerer dette hvordan en slik posisjon blir utfordret av at det finnes en rekke nye aktører som kan bidra i dette arbeidet. En mulig forklaring på dette kan ses i sammenheng med forventninger, hvis man tar for gitt at politiet skal kobles opp til fenomener som er relatert til kriminalitet, men også de som har noe med forebygging å gjøre. I likhet med dette berører arkitektur mange parter (Hvattum, 2015: 7), og dermed er verken arkitektur eller kriminalitetsforebygging kun forbeholdt arkitekter og politi. Når arkitektur og kriminalitet knyttes sammen kan det dermed tenkes at politiet får en plass som rådgivere. På

denne måten vil en assosiasjon til politiet kunne være avgjørende for hvilken posisjon de får (Turner, 2001: 236).

5.5 Ekspert og kompetanse

Hvilke oppnådde egenskaper aktørene har er avgjørende for hvilken rolle de får i det kriminalitetsforebyggende arbeidet (Aubert, 1964: 49). Egenskapene man tilegnes gjennom utdanning er som regel særlig funksjonelle innenfor det yrket man utdannes til å jobbe innenfor (Grimen, 2008: 71). Til tross for dette kan forskjellige egenskaper fra utdanning likevel benyttes i lignende sammenhenger (Turner, 2001: 239), noe arkitektens og politiets oppnådde egenskaper er et eksempel på. I oppgavens kontekst vil det si at arkitektene og politiet vektlegger forskjellige egenskaper som essensielle i det kriminalitetsforebyggende arbeidet. Deres oppnådde egenskaper kan sies å kvalifisere de til å være i en ekspertposisjon, med utgangspunkt i at de besitter en form for kunnskap som kun de med samme utdanningsbakgrunn har (Grimen, 2008: 71). I vårt materiale er de to yrkesgruppene eksperter på ulike områder, hvert sitt felt, med to forskjellige utdanningsbakgrunner. Arkitekt Erik viser til at man som arkitekt kan bruke kunnskap rundt «hva det faktisk er man kan gjøre med rom og hva man ikke kan gjøre» for å redusere kriminalitet, samtidig som han understreker at han er mer ekspert på *rom* enn kriminalitet. På samme måte kan man se for seg at politiet vil være mer ekspert på *kriminalitet*, heller enn på utforming av rom. Likt for begge yrkene er likevel at de kan si noe om mulighetene og begrensningene for kriminalitet i gitte rom. Disse kunnskapsområdene kan dessuten styrke aktørens posisjon som rådgivere, da en som gir råd gjerne besitter informasjon som andre trenger (Turner, 2001: 239).

Kunnskap om fysiske omgivelser og arkitektoniske konstruksjoner forstås som et av arkitektens ekspertområder, noe som kan anses som en oppnådd egenskap gjennom utdanning. Til tross for anerkjennelsen om at arkitektur har en rekke sosiale funksjoner, er det ikke unaturlig at kunnskapen rundt planleggingen av fysiske, konkrete sluttprodukter også er beskrivende for deres ekspertise (Hvattum, 2015: 8). Dette er noe informantene i politiet understreker at arkitektene er gode på, og at det bør være plass til arkitekter i det forebyggende arbeidet i offentlige rom på grunnlag av den kunnskapen. Politiet Espen er en av de som vil trekke kunnskapsrike aktører inn i dette arbeidet, noe han gir uttrykk for ved å si at «mitt ønske er helt klart at arkitekter og andre som kan ha kunnskap og ideer om mulig utforming av byrom må inn». En slik rolle kan dessuten tenkes å forstås som verdiladet, da det gjerne er en ekspert man

kontakter for råd (Turner, 2001: 234). På denne måten kan arkitektene se ut til å være en av de politiet har behov for å trekke inn, for at de skal kunne utvikle kompetanse selv. Å være i posisjon som ekspert er noe som i stor grad skapes i relasjon til andre aktører, på bakgrunn av at det forutsetter at noen andre *ikke* er det (Schiefløe, 2019: 201). Dette er også noe som fremkommer når arkitekt Stig sier at hans arbeidsnivå «er et helt annet nivå enn det skolen, eller politiet kan jobbe på». Her tolkes det som om han sitter på unik og verdifull kunnskap, hvor han vil utfylle et essensielt kunnskapshull, sammenlignet med andre.

Et annet moment som kommer frem i forbindelse med at aktørene på feltet har kunnskap på forskjellige områder, er at målet tilsynelatende er å beskytte de som har kunnskap i større grad enn det som gjøres i dag. Dette er i tråd med politiets mål om å jobbe kunnskapsbasert (NOU, 2009: 185). Dette kan gjøres både ved å trekke inn andre kunnskapskilder- og aktører, men også å heve kompetansen innad i politiet på bakgrunn av erfaringer (ibid.). Politi Linn viser for eksempel til at «arkitektene er helt klart en samarbeidspartner som er viktig for oss fordi de har kunnskap om gode forebyggende tiltak og erfaringer fordi dette er noe de har hatt fokus på over tid». Utover det å trekke inn andre aktører så fremmer hun at politiet som organisasjon må heve kunnskapen innad. Hun sier at «politiet har kunnskap om svært mye. Men det er nok erkjennelsen av at vi må jobbe mer kunnskapsbasert, og når vi da jobber mer kunnskapsbasert, ja da har vi en unik mulighet til å se hvor det er vi kan forebygge». På denne måten kan det også tenkes å være lettere for politiet å få en mer etablert rolle i dette arbeidet. Arkitekt Jenny kommer inn på at det er viktig å trekke inn annen kunnskap til tross for at egen kompetanse er viktig, hun sier at «det er litt alfa-omega å ikke tro at du kan alt selv, men tørre å hente inn og bruke ressurser på å hente inn folk som er gode på andre ting. Også må vi stole på at vi er gode på de tingene vi er gode på». Kunnskapen kan dermed bidra til å utvikle kompetansen på feltet videre, som dermed kan ha effekt på hvordan det kriminalitetsforebyggende arbeidet i offentlige rom vil foregå i årene fremover.

Informantene kan også se ut til å være opptatt av å øke eller heve kompetansen på feltet. Arkitekt Stig mener at dette kan være gunstig for hans egen bransje, og at den kompetansen kan benyttes for å utvikle arkitektbransjen i ønsket retning. Han sier at «ved å sette fokus på dette, og begynne å utforske hvordan vi kan gjøre det rent konkret og fysisk, det tror jeg vil ha stor påvirkning på bransjen tror jeg, og kompetansen i bransjen». Dette kan ses i sammenheng med poenget tidligere om at profittbaserte verdier i kan være førende i private virksomheters arbeid, noe som også kan tenkes å være motiv for å øke kompetansen (White & Gill, 2013: 83). Arkitekt

Jenny understreker også viktigheten av å styrke kompetansen i sitt eget konsern, og henviser til at dette kan gjøres gjennom å hente inn «de som vi synes er best» på ulike områder. Felles for disse to er at de ønsker å samarbeide med folk som har kunnskap de ikke er innehaver av selv. Dette er også noe politiet viser til, politi Lars sier for eksempel at «jeg er veldig opptatt av å lytte til andre og dra inn folk som jeg vet har kunnskap om ting», mens politi Thomas sier at «så ser jeg at offentlige rom blir kanskje viktigere og viktigere drevet frem av terrortrusselen, drevet frem av forskning, kanskje ikke så mye i Norge, men hvert fall andre steder. Og noe som er relativt greit å gripe fatt i, som kanskje ikke er så komplisert egentlig». Sitatet henviser til at det ikke nødvendigvis skal mye til for å heve kompetansen og tilegne seg kunnskap om denne formen for forebygging, noe som kan skyldes at det allerede er andre aktører som har tatt ansvar for å tilegne seg denne type kunnskap. At motivasjonen for dette er drevet av terrortrusselen kommer vi tilbake til i neste kapittel. Senere sier han at de har blitt lovet «et sånn tre-dagers opplæringskurs i designing out crime, men foreløpig så er det ikke noe», som igjen illustrerer hvordan denne formen for forebygging er i en oppstartsfase, hvor ikke alt enda har blitt etablert.

Når arkitektene i tillegg anerkjennes som kunnskapsbesittere i dette arbeidet, kan dette påvirke politiets rolle på feltet. Utsagnet fra politi Thomas kan dessuten se ut til å preges av den oppfatning at *noen* besitter kunnskapen, men at politiet ikke enda har mottatt den. Dette underbygger igjen poenget om at «knowledge is rarely seen as moving beyond the police institution, only into it, across it and up it» (Ericson & Haggerty, 2005: 552). Sett i sammenheng med initiativtagning kan dette forstås som et motstridende hensyn, om man tar for gitt at slik kunnskap forventes å komme til politiet. Dette blir dog mer på kollektivnivå fordi det gjelder politiet som institusjon generelt (ibid.), mens initiativtagning som nevnt har sett ut til å forekomme på individnivå. Uavhengig av dette understreker kunnskapsinnhenting igjen at politiet ikke lenger har monopol på all kunnskap som er relatert til kriminalitetsfenomener (Bayley & Shearing, 1996: 586). På denne måten ser relevansen av andre aktørers kunnskap ut til å spille en sentral rolle for både arkitektenes og politiets posisjoner, noe som også gjør samarbeidsrelasjoner svært aktuelt.

5.6 Samarbeidspartner

Rollen som samarbeidspartner tydeliggjør eksplisitt hvordan relasjoner individene imellom påvirker en aktørs posisjon, med tanke på at samarbeidsrelasjoner er avhengige av at man forholder seg til andre. På denne måten kan dermed samarbeid både påvirke og synliggjøre flere

faktorer som kan ha betydning for aktørenes roller (Turner, 2001: 235). Samarbeid er en viktig del av både politiets og arkitektenes oppgaver på generell basis, men det er også beskrivende for posisjonene de har i det forebyggende arbeidet i offentlige rom. Blant arkitektene i vårt materiale ser det ut til å variere i stor grad hvordan deres rolle som samarbeidspartner foregår i det forebyggende arbeidet. På generell basis jobber arkitektene sjeldent alene, og de er tilknyttet et stort nettverk av ulike aktører med andre arbeidsoppgaver enn det de har (Hvattum, 2015: 52). Ideelt sett vil dette også gjelde politiet – i lys av det kunnskapsbaserte fokuset de har innad i organisasjonen søker de dermed å innhente kunnskap fra andre aktører. Å samarbeide kan dermed bli et resultat av dette. Politi Linn sier om samarbeid at:

«Samarbeid er jo helt essensielt. Det står som en del av vår strategi at dersom vi skal klare å forebygge så er vi helt avhengig av å gjøre det. Vi skal sette andre bedre i stand til å forebygge. Det er ett av de tolv prioriterte tiltakene våre som bygger opp under våre strategiske mål. Vi samarbeider med andre. Forebygging og i samarbeid med andre. Så vi klarer oss ikke uten».

Dette kan først og fremst forstås som et tiltak for forebygging, men det bør også forstås som en rolle, da det å være samarbeidspartner er en posisjon som både har sammenheng med relasjoner og interesser innad i virksomhetene. Som både tiltak og rolle viser dette at det anerkjennes at forebygging ikke er en oppgave for politiet alene, men at det er et behov for å søke etter andre aktører sine bidrag i tillegg. Samarbeid som strategi blir her formalisert gjennom forpliktelsene politiet som organisasjon har, og det blir et redskap for å nå målet om forebyggingsidealet. Når man snakker om å bygge og utvikle relasjoner må det finnes en forutsetning om at politiet er villige til å være samarbeidspartner. Å være samarbeidspartner kan dessuten kreve at man er nødt til å handle på andres premisser, og inngå kompromisser på vegne av organisasjonens interesser. Dette med bakgrunn i at organisasjonens interesser også skal ivaretas i en slik relasjon, noe som kan påvirke hvem man ønsker å samarbeide med, samt hvordan et potensielt samarbeid foregår (Wakefield, 2003: 200).

Et samarbeid med aktører utenfor politiet fremmes som et avgjørende element for å gjennomføre et ideelt forebyggende arbeid, som politi Aslak sier: «det tverrfaglige samarbeidet er helt nødvendig for å lykkes i det forebyggende arbeidet». Dette kan det være flere grunner til. Politi Jonas omtaler dette som en av sine sentrale oppgaver: «hovedoppgaven vår er først og fremst å være en motor for å bygge og videreutvikle relasjoner til eksterne samarbeidspartnere». Å være denne motoren kan underbygge forståelsen av politiet som en knowledge-broker

(Meyer, 2010: 119), som igjen knytter samarbeid opp mot kunnskap. Wakefield (2003: 200) viser til at samarbeidsplattformen mellom private sikkerhetsaktører og politi kan danne grunnlag for kunnskapsutveikling på to måter, henholdsvis 'intelligence sharing' og knowledge sharing'. Førstnevnte går ut på mer faktabasert informasjon om for eksempel et lovbrudd, mens sistnevnte handler om ekspertise i form av rådgivning og håndtering av det potensielle lovbruddet (ibid.).

I det forebyggende arbeidet kan det være behov for begge overnevnte, men knowledge sharing ser ut til å være det mest tungtveiende ut ifra informantenes beskrivelser. I lys av dette kan det å trekke inn andre aktører i et samarbeidsprosjekt illustrere hvordan man ser egne begrensninger. Arkitekt Isabell sier at «vi har jo ganske stor kompetanse internt her på kontoret og, som dekker ganske mye. Men alt det som vi ikke føler oss trygge på, så, så samarbeid med andre, jeg tror det er veldig få prosjekter hvor vi er helt aleine». På denne måten vil samarbeid være nødvendig for å supplere sine egne prosjekter. Arkitekt Stella derimot trekker frem politiet som en potensiell samarbeidspartner, og henviser til at «det hadde vært viktig å høre politiets perspektiv på ting», fordi det kunne bidratt til å gjøre arkitektene oppmerksomme på momenter de ikke har tenkt over. Dette vil dermed kunne forstås som en måte å utføre knowledge sharing på. Å samarbeide med aktører utenfor egen virksomhet som har andre kompetanseområder kan i lys av kunnskapsaspektet også ha en mer praktisk-rettet funksjon som også kan være å foretrekke. Dette fremkommer blant annet i det arkitekt Marcus sier om at:

«for å få til det så må de klare å etablere samarbeid mellom alle (...) mellom kommunen og mellom de forskjellige etatene i kommunen, altså alt fra det som lå nedi bakken av avløp og el og energi og sånn, trikkeskinner, overflater som brostein, altså ikke sant. Masse forskjellige etater som må inn i bildet».

Relevansen av disse etatenes kunnskap fjernes ikke, men deres kunnskap blir ikke nødvendigvis fremstilt som det mest tungtveiende elementet (Grimen, 2008: 71). Dette kommer arkitekt Stig også inn på når han sammenligner sin egen kompetanse med andre:

«i en by så har, så er det så mange mennesker, eller så er det så mange aktører, så er det så mange som har ansvar for ulike rom og, som er aktive i byen på ulike måter. Ja, det er hundre prosent avhengig av samarbeid da. Vi kan jo ikke begynne å gå inn og være politi liksom, og omvendt».

Totalt sett illustrerer disse to forståelsene hvordan man er avhengig av flere parter for å lykkes, men det henviser i større grad til en praktisk funksjon enn som innhenting av kunnskap.

Fremstillingen av kunnskapsinnhenting versus praktiske bidrag gjennom samarbeid kan dermed se ut til å fremstilles forskjellig av arkitektene og politiet.

Et annet aspekt ved samarbeid i det kriminalitetsforebyggende arbeidet i lys av våre informanternes beskrivelser er hvorvidt samarbeid foregår innad eller utenfor egen virksomhet. Arkitekt Tone sier for eksempel at «vi samarbeider innad i kontoret, for innad i kontoret har man også veldig ulike både erfaringer og synspunkter og, vi er veldig flinke til å jobbe på tvers innad i kontoret også». Politi Anka derimot snakker om «vi ønsker å samarbeide med alle, vi. Da er det jo selvfølgelig arkitekter og landskapsarkitekter, det er jo en viktig gruppe, men også kommunen, fylkeskommunen og så store, private entreprenørselskaper, utbyggere». Politiet ser dessuten i stor grad ut til å ha et ønske om å samarbeide med «alle», mens arkitektene deler ikke nødvendigvis den oppfatningen. Forskjellen mellom politiet og arkitektene her kan være styrt av at flere av arkitektene befinner seg på en arbeidsplass hvor det er ulike kombinasjoner av utdanningsbakgrunn på de som jobber der, mens politiet som organ i større grad kan forstås som en homogen gruppe (Filstad mfl., 2016). Dette vil kunne gi forståelse til at politiet ønsker å innhente kunnskap utenfor egen organisasjon, mens arkitektene ikke nødvendigvis ser et behov for dette i sin virksomhet. Hvem aktørene ønsker å samarbeide med kan dessuten være beskrivende for i hvor stor grad man fokuserer på kriminalitetsforebygging. Arkitekt Erik trekker for eksempel frem at «i sikringsprosjekter så er det jo naturlig at man samarbeider med politiet», mens arkitekt Kristoffer stusser litt ved spørsmål om samarbeid med politiet, og sier at «det er ikke noe ønske om at vi *ikke* vil ha det i alle fall». Disse sitatene skildrer to ytterpunkter i dette materialet, da arkitektenes forståelse av politiet som relevant samarbeidspartner kan ses i sammenheng med om deres arbeidsoppgaver er direkte relatert til kriminalitetsforebygging. Dette beskrives også i det arkitekt Stig sier om at «vi er glad for å få politiet på lag liksom, om det som er vanligvis vår agenda, det er å skape gode byer. Det er alltid veldig fint å finne allierte som vil det samme, og som har andre nettverk og sånn som gjør at dette kan skje da». Dette styrker poenget om at kriminalitetsforebygging fremkommer implisitt som en del av å skape gode byer. Denne forståelsen indikerer også at et samarbeid mellom politi og arkitekter er basert på en felles oppfatning. Dette er noe politi Lars også kommer inn på, i forbindelse med at han har lagt merke til et økende samarbeid mellom politi og arkitekter. Han mener at dette er et initiativ som går begge veier: «jeg merker at arkitektkontorene prøver å dra politiet med. Så de er veldig opptatt av å ha oss med og at vi snakker det samme språket». Å snakke samme språk kan ses i sammenheng med kollektive oppfattelser på tvers av organisasjoner, og det kan tolkes at deres fellesnevner i dette tilfellet er

en mentalitet. Tar man for gitt at de faktisk ‘snakker samme språk’, vil det indikere hvordan personer i ulike yrker opptrer relativt likt (Fellows, 2013: 672).

Sett bort ifra arkitekt Stig og politi Lars, er det få av våre informanter som kjenner til et pågående samarbeid mellom politi og arkitekter. Politi Pål sier i den forbindelse at «vi har aldri hatt noe direkte kontakt med noen arkitekter. Vi har ikke tatt initiativet eller jobbet spesifikt politietaten opp mot arkitekter, det har vi ikke gjort». Til tross for at begge aktører fremhever at et samarbeid med *alle* er ideelt, ser realiteten ut til å være en annen. En mulig årsak til dette kan være at det finnes mange arkitektfirmaer, hvor cirka 80% er private (Hvattum 2015: 55). Dermed kan det bli problematisk å etablere et systematisk samarbeid med et eller noen få arkitektfirmaer, da det kan oppfattes å være preget av marked og konkurranse. Politi Espen mener lite samarbeid med arkitekter skyldes at ansvaret er mer lagt til kommuner, samtidig som at det også er et spørsmål om kostnader. I tråd med tanken om knowledge-brokers er det å være pådriver for samarbeid noe de fleste i politiet omtaler som et ideale. Dette tydeliggjøres gjennom at informantene snakker om å få på plass samarbeidsavtaler, uten at de nødvendigvis er med på å samarbeide selv. På denne måten omtales samarbeid som en viktig del av deres arbeid, uten at de er samarbeidspartnere selv i praksis. Dette kan også tenkes å handle om hvilke ressurser og kapasitet man har til rådighet. Politi Jonas sier at:

«jeg har jo egentlig inntrykk av at man har åpnet opp for samarbeid i alle relasjoner. Det er mer et spørsmål om klarer vi å nå over alle de samarbeidspartnerne som vi burde ha samarbeidet med. For det er, vi har, altså politietaten, vi har veldig mange oppgaver og er i stor grad hendelsesstyrt».

På denne måten er det ikke gitt at idealet angående samarbeidsrelasjonene fungerer i praksis, og det ser ikke ut til at det finnes et formalisert samarbeid mellom disse to yrkesgruppene. Når to av informantene likevel viser til at det finnes noe, indikerer dette likevel at det kan forstås å være av mer uformell karakter. Dermed kan det være forskjell på den posisjonen de faktisk befinner seg i når det gjelder denne formen for arbeid, og den rollen de ønsker å ha. Ut ifra fremstillingene om samarbeid som ideelt sett i sammenheng med begrensninger, kan man få inntrykk av at teori og praksis ikke stemmer overens i dette tilfellet (Grimen, 2008: 74). I teorien ønsker politiet å tilrettelegge for samarbeid, men dette er ikke nødvendigvis noe de får til. Dette kan skyldes at politiets samarbeidsrelasjoner gjerne bærer preg av et hierarkisk syn på samarbeid, noe som dermed vil prege deres posisjon i slike relasjoner (Nøkleberg, 2019: 10). Flere av arkitektene fremmer at det er nok av samarbeidspartnere å velge i, og i likhet er politi

Aslak også inne på dette når han sier at «det kan bli krevende, for det er veldig mange som vil samarbeide med oss, også er det mange vi også vil samarbeide med som vi ikke får til». På denne måten fremstiller de sin posisjon som en attraktiv aktør å samarbeide med. Til tross for oppfatningen om at de kan velge og vrake, nevner politi Lars at andre aktører også må bidra, da han mener at dette «er et veldig omfattende område og mye å sette seg inn i» for politiet alene. Dermed fremstilles det som like viktig at aktører utenfor også tar initiativ for å sette samarbeid på agendaen – dette til tross for at å etablere disse samarbeidsavtalene fremmes som en av de viktigste arbeidsoppgaver politiet har i det forebyggende arbeidet.

5.7 En objektiv aktør?

Et tydelig eksempel på rollens representativitet er de *verdiladede* rollene (Turner, 2001: 238). En slik rolle er tett knyttet til forventinger, da de gjerne assosieres med noen bestemte egenskaper (ibid.). Her handler det dermed om hva rollen representerer. Objektivitet og nøytralitet kan forstås som verdiladede egenskaper, da det vil forutsette at noen andre er subjektive eller ikke-nøytrale. Begrepene «objektiv» og «nøytral» dukker opp i datamaterialet som viktige dimensjoner ved informantenes kriminalitetsforebyggende arbeid. I Politiloven § 6 henvises det også til at politiet skal opptre upartisk. Dette er noe som kan identifiseres i skillet mellom aktørene som offentlige tjenestemenn og private virksomheter, noe som kan sies å være en vesentlig forskjell mellom arkitektene og politiet i dette materialet. Politiet er pålagt offentlige oppgaver, og det offentlige arbeidet er ment for alle som et offentlig gode (Larsson & Gundhus, 2007: 19). Det samme kan man dermed si om deres kriminalitetsforebyggende arbeid. Private aktører *kan* derimot kun ha organisasjonens formål som eneste motiv (ibid.). Politi Lars er inne på dette når han snakker om politiets nøytralitet:

«først og fremst, vi er ikke styrt av penger. Det vil si at vi kan komme inn med nøytrale øyne på ting uten å tenke på hva ting koster egentlig. Det andre er at våre råd, er gratis. Det vi.. De kan godt hyre inn konsulenter og.. betale tusenvis av kroner for råd om hvordan en utforming skal være, men vi kan si noe om det uten at det koster noe. Det gjør at, bare understreke liksom nøytralitetene vår da i dette her at vi kommer inn. Kommer inn med et objektivt blick på dette her. Og ser liksom, med det vi har av informasjon om hvor kriminalitet skjer. Hva slags område er det der det skjer. Hvordan ser det ut i de områdene hvor denne

*type kriminalitet skjer. Så kan vi gå inn konkret og si at dette bør dere unngå.
For å unngå at dere får den type kriminalitet inn i dette området».*

Her knyttes nøytralitet og objektivitet opp til økonomi, og det økonomiske aspektet forstås som avgjørende for om publikum mottar objektive råd og tips. Denne tankegangen kan ses i lys av at private aktører potensielt sett kan tenkes å kun ha virksomhetens *økonomiske* interesser som motiv. På den måten vil man ikke nødvendigvis motta de beste rådene, men heller motta råd på bakgrunn av at noen andre tjener på det. Dette kan ses i sammenheng med den økende trenden om at man må kjøpe sin egen sikkerhet (Bayley & Shearing, 2001: 1). På denne måten blir politiets kompetanse om dette også en tjeneste, men uten at det koster penger eller på bakgrunn av økonomisk gevinst innad i virksomheten. Hvorvidt man skal forstå politisære arbeidsoppgaver generelt som et offentlig gode, til tross for at de blir levert av private aktører, er et spørsmål som har blitt reist tidligere (Lomell, 2014: 271). Dersom man ser bort ifra et potensielt profittmotiv, vil kriminalitetsforebyggende arbeid i offentlige rom utført av private aktører tenkes å være gunstig for offentligheten på bakgrunn av at det vil være tilgjengelig for alle. Tiltak i det offentlige rom er ikke lenger utelukkende en oppgave for offentlige aktører, i lys av at det blir flere og flere privat-eide offentlige områder (Crawford, 2006: 115-116). Innenfor organisasjoner er målsetting gjerne styrt av hva som er gunstig for virksomheten i seg selv (Turner, 2001: 243), men kriminalitetsforebyggende arbeid kan forstås som en verdi som angår flere enn organisasjonene i seg selv.

At politiet har målsettinger som angår flere enn organisasjonen i sin helhet gjør dem ikke til nøytrale aktører av den grunn. I dette tilfellet er det dermed ikke nødvendigvis slik at selvforståelse er forenelig med faktisk funksjon (Turner, 2001: 239). Politiets rolle som en objektiv aktør i en større sammenheng er et omdiskutert tema, for eksempel hvis man ser på stopp-og-sjekk blant minoriteter (Sollund, 2006). På generell basis kan politiet sies å ha en dobbeltrolle, noe som i grunn heller ikke er forenelig med at de også skal være objektive og ikke partiske (Lomell, 2014: 264). I denne typen arbeid derimot sitter politiet litt mer på siden, og i den posisjonen kan nøytraliteten i større grad knyttes opp mot deres posisjon som offentlige tjenestemenn fremfor at de er preget av et politiblikk (Finstad, 2013). Bayley & Shearing (2005: 716) viser dessuten til at politiet tidligere gjerne så på den private sikkerhetsindustrien som uegnet til å overta deres arbeidsoppgaver, da de bare var ute etter profitt. Sitatet over er også et eksempel på hvordan rolleforståelsen innad i politiet forstås som nøytral på bakgrunn av at andre aktører *ikke* er nøytrale når man ser på kostnadsaspektet. Koblingen mellom objektivitet og et økonomisk aspekt kan også indikere at det er et marked for kriminalitetsforebyggende

tjenester i offentlige rom, hvor arkitektene som private aktører potensielt sett i større grad enn politiet kan la seg påvirke av hva som vil gi deres virksomhet profitt. En annen nyanse av nøytralitetsbegrepet kan gjenspeiles i det arkitekt Jenny forteller, da hun trekker frem at hun ikke er en nøytral aktør som en positiv egenskap ved hennes virksomhet:

«vi er jo kvalitetsbevisste da, og vi er ikke, vi forholder oss ikke nøytralt til omgivelsene våre og vi har en holdning om at.. vi må ha tro på menneskene og, som skal bruke stedet og. Ikke bare komme inn og prakke noe på, prakke noe over de og hvordan man skal være».

Her kan man sette et skille mellom det å være nøytral versus det å ikke forholde seg nøytralt til noe. Å ikke være nøytral kan tolkes som en måte å engasjere seg på – da subjektive oppfatninger gjerne innebærer at man investerer i noe på et personlig plan (Nordbø, 2018). På denne måten brukes begrepet nøytral i en positiv forstand av politi Lars, mens det kan virke mer negativt ladet ut ifra arkitekt Jenny sin beskrivelse. Begge disse perspektivene kan uavhengig av dette forstås å eksistere på grunn av at man sammenligner seg selv med andre. Nøytralitetsforståelsen slik den fremstilles av informantene her trekker også frem publikum som sentrale. Dette på bakgrunn av at det er befolkningen som potensielt sett vil ha behov for tjenestene eller som vil være brukerne av områdene.

5.8 Kontrollører og tanker om kontroll

Kontroll har lenge vært en sentral del av polisært arbeid, og rollen som kontrollør gjennom for eksempel stopp-og-sjekk, patruljering og lignende har lenge vært objekt for forskning og studier (Sollund, 2006; Finstad, 2013; Holmberg, 2014: 157). Hos våre informanter i politiet er ikke verken patruljering eller stopp-og-sjekk en hovedoppgave de har i sin enhet, men det kan likevel være et tiltak for forebygging i et offentlig rom (Cohen & Felson, 1979: 589). Dersom kontrollstrategier benyttes som forebyggende tiltak blir en potensiell *rolle* som kontrollør sentral. Hvilke tanker aktørene gjør seg i forbindelse med en posisjon som kontrollør kan påvirke hvorvidt det blir brukt som virkemiddel i det forebyggende arbeidet i det offentlige rom. Når man snakker om sosial kontroll kan man sette flere skiller, hvorav to av disse skillene går mellom primær- og sekundær kontroll, samt formell og uformell (Ugelvik, 2019: 17). Den primære kontrollen er den som kommer først, mens den sekundære er de som er utenfor eget nettverk (Christie, 1982: 29). Det betyr at politikontroll vil befinne seg innenfor *sekundærkontrollen*. Den uformelle kontrollen består eksempelvis av fremmede på gata, mens

den formelle gjerne består av aktører som har kontroll som arbeidsoppgave (ibid.). Politiet anses dermed som en formell aktør når man på et generelt grunnlag snakker om sosial kontroll (ibid.).

Som forebyggende strategi i det offentlige rom er det naturlig at politiet generelt har en rolle som kontrollør. Dette er noe som fremkommer ved politi Espen sitt utsagn hvor han understreker viktigheten av politiets tilstedeværelse: «tilstedeværelse er alltid viktig, uansett hva slags kriminalitet det er, at det er politifolk som er tilgjengelig og som er synlige, så forebygger du nesten uansett hva slags kriminalitet det er snakk om». I lys av sosial kontroll henviser sitatet til at politiet som *sekundærkontrollør* kan utføre dette arbeidet på en uformell måte. En slik forståelse av kontroll anerkjenner både den formelle siden og den uformelle siden av politiets kontrollørrolle. Dette med tanke på at synlig politi i gatene kan forstås å ha et uformelt preg over seg enn hvis de aktivt går inn med formelle tiltak som for eksempel stopp-og-sjekk (Christie, 1996). I tråd med et uformelt preg snakker politi Pål i likhet med politi Espen om at tilstedeværelse og synlig politi er den beste måten å kontrollere et område på, noe som også understreker oppfatningen om at politiets rolle som kontrollør vil være sentral. Han viser også til at dette ikke er en oppgave utelukkende for formelle aktører, og begrunner dette med at:

«jo flere par øyne som ser og har oversikt over hva som rører seg på rådhusplassen eller utenfor utestedene, jo flere som har fokus på at 'her kan det skje noe galt'. Eller det virker mer avskrekkende å prøve å gjøre noen ting, flere personer som er tilstede eller som har syn med et område eller innsyn eller kontroll på et område».

Her skildrer han et av kjernemomentene ved sosial kontroll, men også naturlig overvåkning – nemlig at det også er plass til mindre formelle kontrollører i et offentlig område. Politiets fysiske tilstedeværelse gjennom økt kontroll kan forstås som et forebyggende tiltak i offentlige rom, og er i tillegg en vanlig strategi i lys av situasjonell forebygging (Gundhus, 2014: 185). Dette utelukker ikke at aktører utenfor politiet kan delta som kontrollører. Kontroll er tilstedeværende i alle sosiale relasjoner, og er på denne måten ikke bare en oppgave for politiet (Christie, 1982: 28; Christie, 1996: 6). Ved å henvise til at jo flere som ser, jo bedre er det, så vil det i praksis bety at brukerne av rommet blir sentrale i problemstillingene rundt kontroll. En slik type forståelse av kontroll innebærer ikke nødvendigvis at politiets rolle som kontrollør forsvinner, men at det vil være mer forebyggende dersom flere deltar som kontrollører. Sett i sammenheng kan både politi Pål og politi Espen sine tanker om kontroll vise til hvordan primærkontrollen

faller vekk når fokuset er på offentlige rom. Dette er noe arkitektene i større grad vektlegger, da et av momentene de trekker frem som essensielt for kriminalitetsforebygging er tilretteleggingen for eierskap og sosial kontroll. Arkitekt Isabell henviser for eksempel til at det verken er politi eller arkitekter som spiller en sentral rolle ved kontroll, men at det er brukerne:

«det jeg prøver å få frem, på det med sosial kontroll og mangfold også blanding. Det er viktig at polene ikke blir for store, det er viktig at skoleveien ikke blir for lang fordi da kjenner folk de elevene som går forbi. Altså du kan, som du hørte, det ene er at alle er anonyme og hvis det skjer noe, roper du på onkel politi eller sier du at alle er ansvarlige? Det fungerer best hvis du lager et samfunn med fellesskap som ikke har et utenforskap, hvor folk føler seg ansvarlige og tør å vise at de tar ansvar».

Her trekker hun frem at arkitekturen er med på å tilrettelegge for sosial kontroll, som kan ha konsekvens av at man knytter bånd til de man deler det offentlige rommet med. På denne måten er dette en skildring av primærkontroll (Christie, 1996), med tanke på at hun henviser til det å ha kjennskap til de man oppholder seg sammen med. Arkitektene viser på denne måten andre refleksjoner rundt kontroll, som på enkelte områder kan forstås som en kontrast til politiets forståelser. Samtidig fremkommer det også at de tar større avstand til kontroll, og kanskje i større grad ser på det som noe negativt. Arkitekt Erik sier om kontroll at:

«man lager en type tankegang at alle må ha kontroll over alle, mens jeg tror at på den gode arkitekturen gir mer åpenhet til at man faktisk kan, altså, operere selv i et rom og at man kan på en måte gi et ansvar (...) til byens innbyggere for å ta ansvar for seg selv og for sitt rom og for hva man gjør i det, enn at det på en måte handler om kontroll».

På bakgrunn av at sosial kontroll forstås å være tilstedeværende i alle sosiale sammenhenger kan dette sitatet tolkes som en skildring av formell kontroll, og at en slik form ikke forstås som ideell. Arkitekt Tone sier i likhet med dette i forbindelse med formell kontroll at «jeg tror det er veldig ikke bra å ha en holdning om at man skal kontrollere et rom». Strategier og kontroll av formell og høyteknologisk karakter anses på denne måten ikke som gunstig i lys av kriminalitetsforebyggende arkitektur. Disse forståelsene henviser uavhengig til at man i stor grad tilrettelegger for at mennesker skal kontrollere rommet selv, og at «kontroll» i en formell forstand ikke nødvendigvis er ønskelig. Som kontrollører vil arkitektene kunne bidra til å tilrettelegge for sosial kontroll i et område, og det fremmes at det er ideelt med en mer uformell

karakter. Om det er formell eller uformell kontroll som er fremtredende vil kunne utgjøre en forskjell i både politiets rolle og hvilken rolle menneskene som bruker stedet får, samtidig som det også fra arkitektenes side vil kunne avgjøre hvordan utformingen av området tilrettelegges. På denne måten kan aktørens forståelse av kontrollører være en avgjørende faktor for hva som utføres av forebyggende tiltak i et område. I lys av kontrollørrollen blir det særlig relevant å se på logikkene rundt uformell og formell kontroll, men forestillingen om å kontrollere et område inneholder flere aspekter. Flere perspektiver rundt sosial kontroll vil presenteres i neste kapittel.

5.9 Oppsummerende betraktninger

Rollene som har fremkommet i dette kapittelet er et resultat av en rekke faktorer. Først og fremst har denne fremstillingen tatt utgangspunkt i aktørens presentasjon av seg selv og sitt arbeid, og på denne måten lagt det empiriske grunnlaget for å kunne si noe om deres posisjoner i det kriminalitetsforebyggende arbeidet i offentlige rom. Begge gruppene med informanter, arkitekter og politi, opplever at arbeidshverdagen består av varierte oppgaver som danner grunnlag for flere forskjellige roller. En vesentlig forskjell mellom aktørene i denne konteksten er at for politiet er denne arenaen kun en av mange plattformer de forebygger på, mens for arkitektene ser det ut til å være den eneste plattformen hvor de jobber med kriminalitetsforebygging. Sett i sammenheng med aktørens arbeidsoppgaver vil det være naturlig at noen av rollene er mer dominerende enn andre. En *hovedposisjon* kan sies å være den rollen aktøren selv mener er den viktigste (Schiefløe, 2019: 203). Selv om informantens posisjoner vil variere, er det ut ifra politiets fremstillinger gjerne den rådgivende rollen den som ser ut til å veie tyngst. Dette med tanke på at de fremhever dette eksplisitt som en rolle politiet bør ha i dette arbeidet. Det kommer ikke like direkte til uttrykk i det arkitektinformantene forteller, men de ser likevel ut til å vektlegge sin egen ekspertkompetanse som sentral i denne konteksten.

Rollehåndtering kan være en vanskelig balansekunst, nettopp fordi man gjerne veksler mellom ulike posisjoner (Schiefløe, 2019: 207). Vi har identifisert flere roller aktørene kan sies å ha i dette arbeidet. I organisasjoner finner man ofte at både formelle og uformelle strukturerer eksisterer ved siden av hverandre (Schiefløe, 2019: 200), noe som kan identifiseres blant aktørene i vårt materiale. De formelle trekkene gjerne styres etter faste regler, mens uformelle for eksempel utvikles over tid uten at det er formelt vedtatt (ibid.). Dette er noe som synliggjøres gjennom informantens idealer og syn på forebygging. Et godt eksempel er måten det

kunnskapsbaserte politiarbeidet gir forpliktende føringer til at politiinformantene på dette feltet ønsker å bringe inn arkitektene som samarbeidspartnere, mens ildsjel-arbeidet kan det tas initiativ til på individnivå fordi det ikke er styrt av et reglement. I empirien fremkommer det at et fokus på denne formen for forebygging både kan bero på initiativ fra enkeltpersoner eller et helhetlig fokus innad i organisasjonene. Dette belyser en likhet mellom aktørene, da det ser ut til å være tilfeller av dette hos begge yrkesgrupper. Et ulikt fokus kan få konsekvenser for hvem som vil besitte kunnskap på dette feltet, noe som igjen kan være avgjørende for hvilken rolle de ulike aktørene får. Kunnskap ser ut til å være et gjennomgående kriterium i de ulike posisjonene vi har identifisert basert på informantens fremstillinger. Arkitektenes forståelse av sin egen kunnskap om rom kan se ut til å være av betydning for posisjonen i dette arbeidet. Et viktig moment ved dette er at rollen som ekspert ofte synliggjøres i samarbeid med andre, fordi andre kan være avhengig av en aktørs ekspertise og fordi de selv ikke sitter på den kunnskapen.

Hvor stort fokus informantene har på kriminalitetsforebyggende arbeid i offentlige rom ser ut til å avhenge av mange faktorer for begge aktører. Både arkitektene og politiet viser til at fokus kan avhenge av etterspørsel, noe som bidrar til å illustrere forskjellene mellom disse yrkesgruppene som offentlige og private aktører. På den ene siden illustrerer dette hvordan politiet betjener samfunnet og publikum, mens arkitektene besvarer en etterspørsel styrt av et marked. Profitt kan dermed være en avgjørende faktor for fokus, med tanke på at arkitektene i utvalget er tilknyttet privat sektor, som da blir en motsetning til politiet. Dette utelukker ikke arkitektene fra å svare et offentlig behov, til tross for at deres firmaer som private virksomheter vil være avhengig av et marked for å fungere. Mye av fokuset i policing-litteraturen har fokusert på hvilke aktører som gjør hva, men det har ikke blitt viet mye oppmerksomhet til hvem sine interesser polisiært arbeid er fordelaktig for (Crawford, 2006: 117). Et offentlig gode er noe som på den ene siden hevdes å være vanskelig å produsere for privat profitt (Loader & Walker, 2007: 146). Dette er en faktor som kan bidra til å forklare hvorfor politiet som tidligere nevnt gjerne anses som den største aktøren ved kriminalitetsforebyggende arenaer. Politiet som en potensiell dominant aktør kan dessuten ses i lys av at de fremmer sin rolle på feltet, noe som kan forekomme på bakgrunn av at deres tjenester skal være et offentlig gode. Med en slik tankegang vil det være logisk at 'alle' er tjent med at politiet får den største rollen fremfor de private som kun ivaretar noens interesser. Dette kan underbygge forståelsen ved at politiets mest tungtveiende rolle er den rådgivende, da arkitektene gjerne er rådgiver for oppdragsgiver, som igjen kan indikere at de er partiske. Dette kan være en motsetning til politiet, som til enhver tid skal være rettferdige og upartiske (Lomell, 2014: 264). Som en konsekvens av dette er det

heller ikke gitt at arkitektene verken krever eller får plass i dette arbeidet, til tross for at de tilsynelatende kan ha flere gunstige bidrag på dette feltet. Hvorvidt dette er reelt eller ikke er et komplekst spørsmål, men når et gode implementeres i et fysisk avgrenset område er det ikke nødvendigvis tilfelle at det er til alles fortjeneste, men kun for de som oppholder seg i det avgrensede området – uavhengig av *hvem* som tilbyr slike tjenester (Crawford, 2006: 119). Polisiære arbeidsoppgaver blir ofte beskrevet som et offentlig gode som skal være tilgjengelig for alle, og kanskje spesielt når det blir utført av offentlige aktører som politiet (Crawford, 2006: 115). Dersom polisiært arbeid blir tilbudt på et marked for å kjøpe sin egen sikkerhet vil en slik tjeneste være eksklusiv for kjøperen (Crawford, 2006: 115). Dette vil dermed kunne være utslagsgivende for hvilke aktører som skal ha en rolle på dette feltet.

Til tross for en selvbevissthet rundt en potensiell rådgivende eller ekspertrolle, så følger ikke nødvendigvis disse arbeidet som faktisk foregår. Hvorfor politiet vektlegger den rådgivende rollen kan variere. I tråd med den rådgivende rollen får politiet dessuten gjerne en fremtredende rolle som kunnskapsbesitter på grunn av at de både deler kunnskapen med andre, i tillegg til at de gjerne gjør egen kunnskapsproduksjon svært synlig (Ericson & Haggerty, 2005: 553). Det ser ikke nødvendigvis ut til at noen av informantene ser sin egen rolle som stor og dominerende, men det betyr ikke at de anser den som uviktig av den grunn. I denne konteksten vil dette kunne være et moment som fører til uklarheter og rollefrustrasjon, da det å ha en sentral rolle uten at aktøren krever en posisjon selv ikke nødvendigvis er forenelig med hverandre (Turner, 2001: 244). At politiet ytrer at de ikke har nok kunnskap om dette og tillegger andre aktører ansvar kan potensielt forstås som en kontrast til å være rådgiver. På den ene siden er det tydelig at politiet ønsker å gi råd om det de har kunnskap om – nemlig kriminalitetsbildet. Samtidig kan dette utfordres i lys av at de mangler kunnskap på området angående hvilke tiltak som bør iverksettes i det offentlige rom, noe som ikke nødvendigvis vil være forenelig med ønsket om å være rådgiver. Dette kan forstås i lys av at det vil være ulogisk å få råd av noen som ikke har tilstrekkelig med kompetanse til å veilede andre om hva de burde eller ikke burde gjøre. En rådgivende funksjon har ofte en positiv assosiasjon over seg, da det gjerne ses i sammenheng med å hjelpe andre, i dette tilfellet organisasjoner, til å utføre arbeidet på en bedre måte gjennom veiledning. Et spørsmål som kan reises er hvor gode er politiet på å innta en slik funksjon, særlig med tanke på at det ikke ser ut til å være etablert enda, noe som understreker at rollene er preget av en slags usikkerhet. Dette gjelder begge aktørene, som dessuten er i tråd med at flere av informantene viser til at dette er noe de nylig har begynt å jobbe med.

Flere av rollene aktørene påtar seg kan også forstås som tiltak, i den forstand at de blir en strategi for forebygging. Samarbeid er et eksempel på en strategi som fremstilles som et tiltak for forebygging i offentlige rom. Man kan skille mellom ulike faktorer som påvirker forståelsen aktørene har av samarbeid, versus faktorer som påvirker posisjon som samarbeidspartner. Et samarbeid kan føre til et ansvarsskifte (Crawford, 1997: 116), som kan tenkes å gi utslag for hvilke aktører som vil dominere dette forebyggingsfeltet, kanskje spesielt om man tar i betraktning at det ikke er noen dominante aktører på denne plattformen. Politiet kan dessuten sies å ha en symbolsk rolle i slikt arbeid (Crawford, 1997: 97), så det er ikke nødvendigvis slik at ansvaret skifter i retning vekk fra dem. Dette kan være et resultat av at det bygger på *forventninger* om politiet som bidragsyter, til tross for at de anerkjenner at de ikke besitter all den relevante kunnskapen som skal til for å håndtere dette kriminalitetsforebyggende feltet. Dette kan forekomme på bakgrunn av at de antas å ha kunnskap om kriminalitetsbildet, og kan forsterkes gjennom bekreftelser fra andre aktører (Schieffloe, 2019: 203). På denne måten blir rollene preget av hva personer rundt tenker og forventer av aktørene, og ikke kun sin egen selvforståelse (ibid.).

Politiets symbolske rolle kan dessuten kobles opp til rollen det patruljerende politi gjerne har i forbindelse med kontroll på offentlige plasser. Dette kapitlet har sett på kontrollørrollen for å illustrere hvordan aktørene er av ulik oppfatning når det kommer til forståelse av *kontroll* som fenomen, med særlig vekt på formelle kontrollører. Neste kapittel vil vise flere nyanser av informantenes forståelser rundt sosial kontroll.

6 Tiltak og formål

Ulike strategier og tiltak gjennom arkitektur og den fysiske utformingen kan ha en rekke effekter på aktiviteten i området (Carr mfl., 1992: 301). Dette kapittelet tar for seg aktørens tiltak og hensikter i det kriminalitetsforebyggende arbeidet i offentlige rom. Med tanke på viktigheten av offentlige rom er det av interesse å utforske både hensikter og tiltak, da man vet lite om hvilke tiltak aktørene faktisk iverksetter. Utgangspunktet er dermed de tilsiktede hensiktene tiltakene er ment å ha. Både tiltak og formål er fenomener som ikke nødvendigvis er spesielt håndfaste, og de kan komme implisitt og eksplisitt til uttrykk gjennom aktørens arbeid. I lys av rollekapittelet bør det også presiseres at verken politiet eller arkitektene alltid er *direkte* involvert i prosessene hvor slike tiltak og formål kommer til syne. Med utgangspunkt i miljøkriminologi og mentalitetsbegrepet, er funnene i dette kapittelet basert på aktørens oppfatning av hva de anser som gunstige tiltak, hvilke formål som måtte ligge i bakgrunn av dette og hva de tillegger betydning. Hensikten er å identifisere hvilke redskap, verktøy og virkemidler som de anser å foretrekke i det kriminalitetsforebyggende arbeidet i offentlige rom, da dette vil kunne si noe om hva aktørene tenker om omgivelsene sine (Burriss, 2004: 342). Tiltak forstås her som de potensielle strategiene, mens hensikten med dem er formålet.

6.1 Hvorfor kriminalitetsforebygging gjennom arkitektur og fysisk utforming?

CPTED er som nevnt et anerkjent konsept for å hindre kriminalitet, hvor arkitektur og fysiske omgivelser kan være et sentralt redskap. Når for eksempel politi Linn sier at «med et design som er kriminalitetsforebyggende minsker du risikoen for å bli utsatt for kriminalitet eller hever terskelen for å begå kriminalitet», så indikerer dette at offentlige rom kan være en gunstig arena å iverksette forebyggende tiltak på, på bakgrunn av at designet vil kunne være avgjørende. Dette illustrerer også en forestilling om at et kriminalitetsforebyggende design kan ha flere effekter – både redusere risiko, men også heve terskelen for å begå kriminalitet. Dette indikerer dessuten at det kan finnes flere underliggende logikker ved aktørens formål, hvor ønsket om å redusere risiko kan skyldes andre ideer enn hva ønsket om å redusere kriminalitet gjør. Dette ønsker vi å belyse i dette kapittelet. Politi Thomas sier at «vi har fokus på begrepet *designing out crime*, og tar innover seg, de ofte enkle virkemidlene man kan bruke for å redusere kriminalitet». De enkle virkemidlene han henviser til kan bestå av ulike strategier. At de i det hele tatt benyttes som forebyggende tiltak i det offentlige rom gjennom arkitektoniske eller situasjonelle

løsninger, impliserer at det ligger noen føringer i bakgrunn om at det vil ha en eller annen positiv effekt i praksis. Dette kan ha sammenheng med hvilke tiltak aktørene har kapasitet til å iverksette (Bjørgero, 2011: 22), men det kan også være basert på ulike logikker og mentaliteter. Hvorfor de ulike tiltakene og strategiene potensielt sett vil være gunstig vil dermed få et komplekst svar, og løsningene på kriminalitetsproblemene kan dermed forekomme på ulike måter. Forrige analysekapittel viste hvordan fokuset på denne formen for kriminalitetsforebyggende arbeid blant våre informanter ikke ser ut til å være helt etablert. Til tross for dette ble det likevel omtalt som en arena som bør undersøkes, arbeides med og videreutvikles. Det er flere årsaker til dette ifølge informantene, og de sentrerer særlig rundt sosial kontroll, trygghet og sikkerhet.

6.1.1 En jevn flyt av mennesker

Målet om at offentlige rom skal bestå av en jevn flyt av mennesker er et ønske som alle informantene i vårt materiale fremmer. Utformingen av rommet forstås som en av de avgjørende faktorene for om dette realiseres, hvilket innebærer at planleggingsprosessen i stor grad handler om hvordan man organiserer rommet på en slik måte. Dette kan i likhet med kontrollørrollen forstås som en måte å tilrettelegge for sosial kontroll på. Sosial kontroll dekker flere dimensjoner ved sosialt samvær, hvor det å bli sett er essensielt (Jacobs, 1962; Newman, 1972; Crowe, 2000; Ugelvik, 2019). På denne måten kan tilrettelegging for sosial kontroll være en tilrettelegging for overvåkning, og den jevne flyten av mennesker kan dermed fungere som en form for overvåkningsstrategi. Crowe (2000: 37) viser som nevnt til en tredeling av ulike nivåer som blant annet overvåkning forekommer på, hvor det å skape en jevn flyt av mennesker i offentlige rom kan forstås som et *naturlig* aspekt. Dette skyldes at det ikke krever teknologiske (mekaniske) eller organiserte gruppers bidrag (ibid.). Fokus på å benytte det naturlige aspektet for å skape trygge rom har økt ifølge Crowe (ibid.). Dette er noe som kan gjenspeiles i det arkitekt Stig sier, da han fremhever dette som den delen av sitt arbeid som omhandler kriminalitetsforebygging:

«i den grad vi jobber med kriminalitetsforebygging så er det i forhold til for eksempel å organisere et gatenett, sånn at det er en jevn.. flyt av mennesker for eksempel. At det ikke oppstår, på en måte blindgater og tomme rom, og.. steder der folk kan være helt sånn.. i fred, på en negativ måte. Så dette er mer sånn som ligger i bakhodet når vi tegner og.. jobber».

Her ligger det implisitt at tilgangen til å være i fred, slik at en negativ hendelse potensielt sett kan oppstå, er det som forsøkes å hindres. Når det fremlegges på denne måten viser det også til hvordan arkitektene kan tilrettelegge for dette som et sosialt behov (Hvattum, 2015: 14). Hvorfor man tar sikte på en slik tilrettelegging av offentlige rom kan ses i sammenheng med hvilken forståelse som ligger til grunn for at dette skal være et tiltak som bør iverksettes. I lys av sosial kontroll kan dette tolkes i tråd med at det er mennesker i seg selv som er den foretrukne kontrolløren i det offentlige rom. På denne måten blir det naturlige aspektet forsterket, da mennesker i tillegg kan forstås som uformelle aktører (Christie, 1982: 29).

At menneskene som bruker rommet skal være foretrukken kontrollør forutsetter også at det er andre strategier som *ikke* er ønskelig. Politi Lars sier eksempelvis at: «å forebygge kriminalitet er rett og slett det at politiets tilstedeværelse ikke er nødvendig». Dette illustrerer først og fremst hvordan fokuset på det naturlige aspektet kan identifiseres i informantenes preferanser, samtidig som det viser til at det organiserte fokuset potensielt sett faller vekk. Våre informanternes fremstillinger kan tyde på at det ikke vil være et behov for den organiserte delen – hvis det naturlige (og potensielt sett det mekaniske) tar hånd om det vil behovet for en organisert del bortfalle. Dette er forenelig med mentalitet om at naturlige elementer er å foretrekke, i tråd med det Crowe beskriver (2000: 37). Til tross for det blir likevel politiets tilstedeværelse fremmet som en gunstig strategi for kriminalitetsforebygging av andre informanter, som poengtert tidligere i kapittel 5. Det er viktig å understreke at våre informanter fremmer at det er rom for alle de tre strategiene for overvåkning i offentlig områder, selv om uformell sosial kontroll presenteres som idealet. Både mekaniske og organiserte tiltak for kontroll kan skisseres i politi Thomas sitt utsagn når han snakker om politiets deltakelse i en slik form for sosial kontroll:

«jeg tenker fra politiets sin side så er det åpenbart det med kameraovervåkning veldig, veldig nærliggende, en annen måte å overvåke eller styre på er for eksempel å bruke, patruljere området på en effektiv måte, det vil si, ikke nødvendigvis at man er der kontinuerlig, men man setter inn større ressurser og har stor synlighet innenfor korte tidsrom, det er ofte mer hensiktsmessig måte å overvåke et område på, enn for eksempel det å ha to personer kontinuerlig i et område».

Ved overvåkning vil de teknologiske elementene som kameraovervåkning forstås som mekaniske, mens politiets tilstedeværelse er et godt eksempel på en organisert strategi (Crowe,

2000: 37). Den mekaniske delen av kontrollaspektet i det offentlige rom ser ikke ut å bli glemte på bakgrunn av fokuset på de naturlige bidragsyterne og et synlig politi. Overvåkning er dessuten et element som fra politiets hold har blitt hevdet å ha en kriminalitetsreducerende effekt (Lomell, 1999: 51; Lie, 2011: 276). I lys av empirien kan synet på slike strategier se ut til å være preget av større uenighet blant informantene. Noen av arkitektene anerkjenner også både overvåkning og synlig politi som kriminalitetsforebyggende strategier, men de stiller seg i større grad kritiske til hvor stor vekt spesielt de mekaniske midlene *bør* ha. Dette gir indikasjoner på at aktørene påvirkes av ulike logikker. I lys av en risikoorientert mentalitet gir bruk av teknologiske virkemidler indikasjoner på at faren for trusler er så høy at det er verdt å bruke en slik strategi (Zedner, 2009). Samtidig fremmes synlig politi som et bedre alternativ hvis man vektlegger ønsket om å ha *kontroll*, som kan ligge implisitt i det politi Thomas sier om å 'styre'. Denne oppfatningen står som en kontrast til det arkitektene fremmer som ideelt, og belyser dermed en vesentlig forskjell mellom de to yrkesgruppens logikker. Arkitekt Marcus sier for eksempel at «det er ikke sikkert det er dumt å ha noen sånne overvåkningskameraer av og til, man må bare gjøre det med forstand og innen liksom. Være veldig oppmerksom på når det begynner å ødelegge. Når de tiltakene begynner å ødelegge tillitsbyggingen». I slike tilfeller kan mentaliteten bygge på en forestilling om uformell kontroll er den mest gunstige formen for overvåkning, på bakgrunn av at de andre formene får større negative konsekvenser (Christie, 1982: 30; Lie, 2011: 293). Videre sier arkitekt Marcus at «det er simpelthen mer ålreit å kunne stole på hverandre, for da kan vi arbeide sammen og da kan vi som samfunn klare å utvikle.. et mye bedre liv sammen». Disse forståelsene skisserer et av hovedpoengene med primærkontroll som foretrukne metode for å kontrollere (Christie, 1982: 30). Denne foretrekkes fordi man i større grad føler en nærhet til hverandre dersom kontrollen er av uformell karakter, noe som kan skape tillit menneskene imellom og dermed øke tryggheten i område (ibid.). På denne måten blir en jevn flyt av mennesker en måte å bli naturlig overvåkere overfor hverandre på (Lie, 2011: 286), og utover dette er det flere tilsiktede effekter en slik tilstrømming kan være ment å ha.

6.1.2 Skape trygghet, avskrekke eller oppdage farer?

Sosial kontroll og den jevne flyten av mennesker kan sies å gå hånd i hånd. Likevel varierer det hvilken hensikt dette er ment å ha. Å tilrettelegge for sosial kontroll kan på mange måter sies å være synonymt med å tilrettelegge for folks trygghet. Først og fremst kan dette skyldes at folketomme steder gjerne oppfattes som utrygge (Aas mfl., 2010: 76). Dette kommer implisitt

frem i det arkitekt Marcus sier om at: «den beste tryggheten du har er andre folk». Med dette utsagnet fremheves trygghetsaspektet som et mål med å skape en tilstrømming av mennesker i offentlige rom. Arkitekt Stella er inne på det samme hvor hun sier at «at man får gjennomstrømming av folk, så tror jeg det hadde vært litt tryggere». Som det fremmes i CPTED, så er et formål med tiltak i fysiske omgivelser ikke utelukkende basert på resultatet om mindre kriminalitet – men også mindre *frykt* for kriminalitet (Aas mfl., 2010: 51; Armitage, 2013: 23). Dette er noe informantenes fokus på trygghet illustrer. At folk skal føle seg trygge er noe som kommer frem eksplisitt i det arkitekt Tone beskriver gode steder, som sier at «gode steder er på en måte der man føler seg trygg». Trygghet er en viktig verdi i det norske samfunn, og for å forstå hva det innebærer kan man se på motsetningene til begrepet, som gjerne er preget av usikkerhet, risiko og sårbarhet (Eriksen, 2006: 13). Et av formålene med at arkitekturen skal tilrettelegge for bruk slik at mennesker tiltrekkes og oppholder seg i rommene, har gjerne en felles forankring i tanken om at det vil skape følelser av trygghet hos brukerne. En tilstand av trygghet handler i stor grad om å kunne ta tilværelsen for gitt (Aas mfl., 2010: 21). Tilværelsen *uten* kriminalitet kan dermed forstås som en trygghetstilværelse, da det vil indikere at man unngår usikkerhet eller en mulig fare (Aas mfl., 2010: 28). Tar man for gitt at man kan tilrettelegge de fysiske omgivelsene på en måte som vil påvirke folks trygghetsfølelse, vil dermed arkitekturen spille en betydningsfull rolle for hvordan kontroll praktiseres i offentlige rom.

En jevn flyt av mennesker vil oppfylle et av kriteriene for å hindre at kriminalitet finner sted, da med tanke på at mangel på kontroll vil bortfalle (Cohen & Felson, 1979: 589). Når en slik kontroll som informantene beskriver er tilstede vil det være lettere å oppdage en potensiell lovbrøyer. På denne måten tilrettelegger den sosiale kontrollen også for at oppdagelsesrisikoen skal bli større, noe politi Pål kommer inn på: «det må være gjennomstrømming av folk, sånn at oppdagelsesrisikoen, hvis noen har tenkt til å gjøre noe galt, så blir oppdagelsesrisikoen så stor at de avstår fra å gjøre det». Eksistensen av denne oppdagelsesrisikoen impliserer altså at dette vil kunne ha en avskrekkende effekt på individer som har tenkt til å begå kriminell handling. Dersom det er stor sannsynlighet for å bli oppdaget kan det tenkes at vedkommende avstår fra å begå et lovbrudd (Clarke, 1980: 141). Det kan tenkes at dette vil realiseres i praksis dersom det er mange øyne på området, noe som er en oppfatning arkitekt Stig har: «det at noen ser deg gjør at du skjerper deg på en måte». For den potensielle kriminelle kan det å begå et lovbrudd sies å bli mindre attraktivt dersom det er større sannsynlighet for at man blir oppdaget (Grönlund & Schock, 1999: 33). I tråd med en slik tankegang sier politi Lars at:

«det vi er opptatt av nå, og spesielt i forbindelse hvor man skal drive med nybygg, der er at man har utsyn i alle retninger. At det skal være transparent. Altså, at man lett skal kunne observere avvik da, og på den måten har man sin egen, holdt jeg på å si.. vern da over området der man bor».

I motsetning til det politi Pål sier fremhever politi Lars her et annet aspektet ved den sosiale kontrollen. I tillegg til hensikten om at en potensiell kriminell skal oppdages, illustrerer dette sitatet også hvordan menneskene er ment å delta i rommene som kontrollører, og ikke bare bli observert eller avskrekket selv. «Jo høyere opplevd trygghet det mindre kriminalitet er det. Men dette kan folk skape selv» understreker også politi Lars. På denne måten ansvarliggjøres aktører utenfor politiet, 'folk' forstås som brukere av rommet, rett og slett de alminnelige borgerne. En slik logikk bygger på at det ikke utelukkende er politiets ansvar å sørge for en tilstand av trygghet. I lys av policing kan dette minne om en strategi hvor vanlige borgere blir oppfordret til å ta del i polisier virksomhet (Bayley & Shearing, 1996: 588). Dessuten kan det også forstås som et resultat av at befolkningen i stor grad blir bedt om å ta ansvar for sin egen trygghet (Lomell, 2014: 259). Dette underbygger forståelsen om at politiets tilstedeværelse ikke trenger å være nødvendig, som poengtert tidligere. Hvorvidt politiets tilstedeværelse er nødvendig kan også avhenge av hvilken form for kriminalitet det er snakk om. Tilknyttet uteliv i helgene er det for eksempel større grad av vold mot menn i det offentlige rom enn det det er ellers (Aas mfl., 2010: 31), noe som kan tenkes å få konsekvenser for politiets synlighet i de aktuelle tidsrommene.

Å iverksette flere organiserte tiltak i et område kan føre til opplevelser av utrygghet (Aas mfl., 2010: 68). Dette er også noe politi Linn understreker at hun er klar over: «dessverre så er det ikke sånn at nødvendigvis synlig politi alltid skaper trygghet, noen vil si: 'åh, hva har skjedd nå, det er synlig politi', fordi vi ikke har vært så, eller er så synlig tilstede da med uniformer der folk ferdes». Dette kan ses i sammenheng med en av politiets dobbeltroller, hvor de på den ene siden skal beskytte sitt publikum samtidig som de skal kontrollere dem (Finstad, 2015). Når det er usikkert om politiet har rett til å gripe inn, kan dette skape en følelse av utrygghet for borgerne (Aas mfl, 2010: 12). Det samme kan dessuten gjelde mekaniske tiltak, noe arkitekt Stella gir uttrykk for at hun ikke er særlig begeistret over:

«jeg er imot det derre sette opp videoovervåkningskamera og gjerde inn ting og sette opp vakter og. Jeg tror vel dem, det oppfattes veldig, da oppfatter man at her er det muligheter for at noe fælt kan skje da, at det får en motsatt effekt, hvis

man ser masse kamera og sånn så tenker man 'oi, her er det sketchy' eller sørge for at det er folk der hele tiden som følger med».

Både mekaniske og organiserte tiltak kan begge forstås som et signal på fare. Hva som faktisk vil ha en reell effekt på publikum vil uansett være individuelt – for noen er synlig politi forbundet med trygghet, for andre oppfattes det som et tegn på at området er utrygt. Synlig politi har styrket opplevelsen av trygghet i områder hvor det er forventet at politiet oppholder seg, men det har derimot hatt en motsatt effekt når deres tilstedeværelse er uforventet (Aas, mfl., 2010: 72). Dette betyr ikke at man ikke bør ha noe synlig politi eller kutte ut kameraovervåkning helt fullstendig. En kombinasjon av naturlige, organiserte og mekaniske tiltak kan også være gunstig alternativ, noe politi Aslak fremmer:

«Jeg tror det er viktig kombinasjon med at det er folk der, at det er sammensatt befolkningsgruppe, ikke bare gamle eller bare unge eller.. Jeg tror det er viktig å kombinere alder, kjønn, etnisitet, klasse. Og det er jo ikke lett, du ser jo store forskjeller. Og så tror jeg det er viktig å kombinere det med synlig politi. Jeg tror det er viktig på kveldstid med natteravner, at voksne er ute og ser og lytter. Jeg tror det er viktig å kombinere det med god belysning eller ikke belysning».

På denne måten kan flere behov dekkes, men informantene ser i stor grad ut til å vektlegge ønsket om at publikums bidrag skal være av størst betydning i konteksten av sosial kontroll. På denne måten er det brukerne av rommet som blir hovedaktør i selve kontrollen. «En trygg by er jo en by folk bruker» sier arkitekt Isabell. Ser man dette i sammenheng med sosial kontroll som mål og virkemiddel vil ikke verken arkitektene eller politiet være hovedaktør i selve kontrollen. Med utgangspunkt i de ulike forståelsene av aktørenes eget arbeid kan de heller sies å være med på å tilrettelegge eller fremme sosial kontroll som ideelt eksempelvis gjennom sin rådgivende posisjon. Hvor inngripende denne sosiale kontrollen faktisk vil være kan variere i praksis (Ugelvik, 2019: 37). På denne måten er det dermed heller ikke gitt at den jevne flyten av mennesker vil ha ønsket effekt i lys av sosial kontroll, noe som kan gjelde både de formelle og de uformelle kontrollmetodene (ibid.). Tar man utgangspunkt i store og komplekse byrom så kan dessuten det å gjenskape en primærlignende kontroll gjennom arkitektur være en utfordring (Moe & Moe, 1999: 125). Størrelsen kan dessuten tenkes å gi begrensninger for om det vil være mulig å realisere en jevn flyt av mennesker overalt. Siden arkitektur er fastsatte konstruksjoner når de først er bygd, kan dette være problematisk å endre i eksisterende omgivelser. Uavhengig av dette kan fysisk design og utforminger bidra til å skape en slags

forestilling om primærkontroll i et område, i tillegg til å tilrettelegge for sekundærkontroll (ibid.). Nybygg eller områder som bygges opp fra bunn kan dermed ha større mulighet til å ta slike hensyn. På denne måten kan hensiktene ved en jevn flyt av mennesker bestå av en kombinasjon av primær- og sekundær, samt formell og uformell sosial kontroll, men det kan variere om det vil finnes begrensninger for dem.

Til tross for at informantene i stor grad ser ut til å vektlegge en slik tilstrømming av mennesker som gunstig, har flere studier vist at store folkemengder kan øke risikoen for kriminalitet (Armitage, 2017: 238). Disse studiene ser dog ut til å ha varierende resultater (Armitage, 2017: 239). Med dette som utgangspunkt kan de tilfellene hvor informantene ser ut til å vektlegge en slik tilstrømming som et formål være beskrivende for at aktørenes mentalitet *ikke* bygger på en forståelse om at mennesker i seg selv utgjør en risiko. Ifølge en slik tankegang kan en jevn flyt av mennesker benyttes for ulike formål, uten å nødvendigvis skape risiko for uønsket atferd.

6.1.3 Rommets bruk og funksjon

For å skape en jevn flyt av mennesker forutsetter dette at det utføres noen grep med sikte på å tiltrekke mennesker til et område, noe et situasjonelt forebyggingsperspektiv vektlegger (Brantingham & Brantingham, 1990: 34). Hvilken bruk rommet er ment å ha ut ifra informantenes tanker blir dermed sentralt. En strategi for å skape tilstrømming av mennesker i et område ser ut til å være tett knyttet opp til at det bør være tilbud eller aktiviteter som passer til alle. Dersom rommet har flere bruksområder, faller det naturlig at sjansene for at flere vil benytte seg av området øker. Dette er noe arkitekt Erik sier mer implisitt når han snakker om ideelle rom:

*«en stor plass i midten som er så stor at den kan gi plass til flere forskjellige..
altså selv om en ting skjer på den ene siden, så kan noe annet skje på den andre
siden uten at det konkurrerer om oppmerksomheten, på en måte at det gir
åpenhet for flere ting til å skje samtidig».*

Sitatet indikerer at det er ideelt med flere brukere, noe som i praksis vil forutsette flere tilbud. Et tilbud som passer til flere er noe arkitekt Jenny også fremmer for å øke bruk:

*«egenvektstrening, tror det er det det kalles. Det ser man veldig mange steder.
Og det, jeg har lyst til å tegne det mange steder, også fordi at det fremmer
positiv aktivitet og det er fra alle, det kan både brukes av barn til lek og det kan*

brukes av voksne til trening og det kan brukes av ungdom både på å henge ute og trene».

Dette eksempelet på et fysisk utformingstiltak illustrerer hvordan et element i rommet kan ha flere funksjoner – hvor det her henvises til at slike apparater kan benyttes både til lek og trening. Det indikerer at menneskelig aktivitet anses som noe positivt for rommet, noe som kan minne om en inkluderende form for sosial kontroll. Dette med tanke på at en aktivitet som passer for flere vil kunne styrke et potensielt fellesskap, noe som kan oppleves inkluderende for de som tar del i aktiviteten (Ugelvik, 2019: 41). Legger man til grunn at kriminalitet er et rutinefenomen, kan tanken om aktivisering dessuten være i tråd med rutineaktivitetsteoriens forebyggingsmodell, på bakgrunn av at man bryter et mønster og legger opp til at det skal forekomme en bestemt type aktivitet (Cohen & Felson, 1979: 604). Politi Thomas fremhever i likhet med arkitektene at menneskelig aktivitet er ideelt ved bruken av et rom:

«det skal være aktivitet der, det vil si, menneskelig aktivitet fra personer som beveger seg der. Områder hvor det faktisk er kafeer, hvor det er sykkel, hvor det er ulike type aktivitet, ulike typer muligheter til sosialt, for folk å droppe innom og, og hvor det faktisk er flyt ut av mennesker i ulike aldersgrupper med ulik motivasjon for å være der, tenker jeg er et bra, bra rom. Og da er det nevnte jeg også det her med at man faktisk ikke har smuglignende områder, hvor, kall det gjerne kriminelle, kan gjemme seg bort».

Fellesnevneren i de tre sitatene er hvordan aktivitet forstås som ideelt, og gjerne at det skal være rom for at det skjer flere aktiviteter på en gang i samme område. Utsagnet fra arkitekt Jenny kan sies å skille seg litt mer ut med tanke på at det er et konkret eksempel på et element som kan ha flere funksjoner – i tillegg til å skape *positiv* aktivitet. Totalt sett kan dette indikere at et område uten aktivitet forstås som ugunstig, samtidig som det forutsetter at et rom kan inneholde elementer som vil kunne resultere i negativ aktivitet. En rapport fra transportøkonomisk institutt (Meyer mfl., 2019: 75) viser blant annet at folketomme områder kan oppleves som utrygge, men at 'skummel aktivitet' gjerne oppleves som mer utrygt enn folketomme områder. Sett i sammenheng med sitatene over vil dermed økt bruk både kunne fremme positiv aktivitet, samtidig som slike former for uønsket aktivitet unngås. På denne måten får særlig utformingen betydning for at det skal tiltrekke seg mennesker, samtidig som det kan styrke trygghetsfølelsen. Dermed ligger det implisitt at de ulike elementene vil kunne forsterke hverandre.

I likhet med dette sier politi Linn at «det handler om hvordan tiltrekke, hvordan lage et attraktivt område for å tiltrekke folk. At dette er et attraktivt sted å være. Tilstedeværelse av folk flest vil jo kunne være kriminalitetsforebyggende i seg selv», noe som kan ses i sammenheng med at slike tiltak kan ha en forsterkende effekt. Det kan dermed forstås som en strategi for å forsterke den sosiale kontrollen i området. Dermed bør også rommets funksjoner ses i sammenheng med ønsket om en jevn flyt av mennesker. I et slikt tilfelle blir blandingen av funksjoner et virkemiddel ved målet om å skape sosial kontroll. I tråd med dette sier arkitekt Stella «at man har ulike tjenester og kulturtilbud som omfavner mange mennesker, tror jeg kan være et veldig, eller gjøre et område attraktivt for flere». Tar man utgangspunkt i de trendene man har sett ved urbaniseringen i byrommene, er dette en motsetning til tendensen om at rommene blir omgjort til homogene soner (Lomell, 2007: 29). På den måten kan intensjonene bryte med utviklingstrendene, selv om det ikke er gitt at det skjer i praksis.

Som nevnt kan også tilfeller av negativ aktivitet ha sammenheng med hvilken bruk som foregår i et område. Et av tiltakene her synes å handle om estetikk, noe arkitekt Isabell kommer inn på: «det er egentlig det at kanskje folk må bry seg, du må lage fysiske miljøer som folk bryr seg om, og da må de være vakre, det må være gode materialer». Dette kan forstås som en parallell til ideen om 'broken windows', hvor man istedenfor å reparere «den første knuste ruten» (Lie, 2011: 212), heller sørger for at materialene er av god kvalitet i forkant – slik at man unngår ødelagte ruter i utgangspunktet. Hvilke uttrykk og opplevelse brukerne av rommet har kan dessuten være avgjørende for om det provoserer frem kriminell atferd eller ikke (Lie, 2011: 262). Dette er også noe politi Lars kommer inn på når han viser til at «så lenge det er velstelt så søker folk seg dit fordi de føler at det er behagelig å være der. Hvis det er råttent og nedslitt og uggent så har ikke folk lyst til å være der». I tråd med denne oppfatningen legger arkitekt Jenny frem hvordan dette også kan oppfordre til *uønsket* aktivitet på et område, i forbindelse med et prosjekt hun har jobbet på forteller hun at:

«det har vært folk som har sovet i luftkanaler hvor det har vært brann, og du ser at det ligger sprøytespisser, det ligger klær-rester, det ligger matrester, det ligger mye forskjellige ting (...) der er det mye sånn ungdom som sitter og henger og røyker hasj. Da på en måte da kjeder jo de seg, og sitter og liksom og drar opp, tegner på bordet og sparker ned bord og, bare sånn. Ja. Henger bare og».

Sitatet illustrerer eksempler på hvordan konseptet om territoriality og image forstås i praksis, i tråd med prinsippene for CPTED. Det sender signaler om hvilken aktivitet som er ønskelig i området. At rommet har ulike funksjoner og bruksområder, i tillegg til å bestå av gode materialer og se velstelt ut, er forenelig med et mål om at brukerne skal ta eierskap og ansvar for områdene (Newman, 1972: 52). Dette kan også forstås å være et av aspektene ved det å forsterke effekten av sosiale kontrollører, da det er sannsynlig at flere vil ta ansvar for området hvis de føler eierskap til stedet (Newman, 1972: 51). I tillegg kan områdene med slike kjennetegn tiltrekke flere personer, og på denne måten vil man kunne få flere sosiale kontrollører. Selv om en rekke av disse tiltakene kan kobles opp mot forsterkning av trygghetsfølelsen, kontrollører eller hindre kriminalitet, er det ikke nødvendigvis det som er hovedhensikten. Arkitekt Jenny sier videre at:

«men vi lager, vi er jo opptatt av å lage gode steder for folk der folk kan møtes og som, oppmuntrer til positiv aktivitet. Ikke lage ikke-steder, som man på en måte, sånn på en måte restarealer og. Men lage sosiale byer, det er jo gjerne en stor folkeutfordring eller folkesykdom, det er jo faktisk ensomhet. Tilrettelegge for at man snakker sammen. At ikke man går sånn som ensomme ulver og er i fred men at man får, treffer folk, blir glad i omgivelsene, ikke bli stresset og redd av biler som kommer for tett på og.. lage rom hvor man kan gjemme seg bort, og. Vi er jo opptatt av å lage gode steder for folk. Den gaten her hadde vært mye bedre hvis det var, den utenfor her, hvis det ikke var biler som gjorde at du ikke ser om det kommer et barn med sykkel som på en måte kan plutselig løpe ut i veien eller.. mye sånne uoversiktlige situasjoner som byen består av, men når vi kommer inn og skal tilrettelegge på en måte så.. er det egentlig så enkelt som å si at vi prøver å lage gode, fine, steder å være. Og som oppmuntrer til fellesskap og sosial interaksjon».

Sitatet illustrerer hvordan tilrettelegging for bruk og sosial interaksjon på områder kan forstås som en løsning på utfordringer knyttet til ensomhet. Ved å betegne dette som en utfordring i konteksten av kriminalitetsforebygging, kan det illustrere hvordan andre hensyn er i fokus fremfor de som er relatert til hindre forekomsten av kriminalitet. Arkitektens eksplisitte formål kan dermed være et uttrykk for at kriminalitetsforebygging er implisitt, på bakgrunn av at disse kvalitetene også potensielt sett kan være beskrivende for tilrettelegging av sosial kontroll, som igjen kan ha en forebyggende effekt på brukerne. På denne måten blir bruken og oppfattelsen av rommet som *et godt rom* fremhevet fremfor at kriminalitetsforebygging vektlegges som et

mål. Dette kan ses i sammenheng med hvordan det kan handle om ulike prioriteringer – at rommet kan ha andre gunstige effekter utover de som virker kriminalitetsforebyggende. Sitatet kan dessuten illustrere at alle de kriminalitetsforebyggende tiltakene som omhandler en tilstrømming av mennesker og aktive rom kan være verdifulle i seg selv – de trenger ikke nødvendigvis å gi resultater i reduksjonen av kriminalitet for å være nyttige. Å hindre kriminalitet kan dermed heller se ut til å være et element som medfølger andre funksjoner om man tar utgangspunkt i arkitektens intensjoner. Ethvert tiltak som oppfattes å ha en positiv effekt på samfunnet kan i en bred forstand defineres som kriminalitetsforebyggende, selv om virkningen ikke kommer direkte (Gundhus, 2014: 179). Dette kommer arkitekt Kristoffer inn på når han sier at kriminalitetsforebygging ikke er «noe hovedoverskrift. Jeg går ikke på jobb for å drive kriminalitetsforebygging, men jeg prøver jo ikke å lage prosjekter som skaper kriminalitet heller». Dette illustrerer som tidligere poengtert at kriminalitetsforebygging er en mer indirekte side ved deres ordinære arbeid. Informantene i politiet ser også ut til å betegne et aktivt rom som verdifullt, men de ser i større grad ut til å se det i sammenheng med kriminalitet enn det arkitektene gjør. Dette kan gjenkjennes i det politi Anka sier:

«at det er folk der er en kontroll i seg selv. At de sitter ute på en benk, følger med, spiller spill, sånn som du har enkelt steder i Italia med eldre som sitter og spiller brettspill på gata mens ungene leker foran, det er jo litt sånn ideell situasjon da. At du har litt flerartet tilbud, så det ikke bare er de som skal hoppe på skateboard ikke sant, for da er det ingen som regulerer de hvis de går i klinsjen på hverandre for eksempel, eller hvis det blir narkotikasalg der, ja altså, da har du en blanding hvis bestemor og bestefar sitter og spiller brettspill ved siden av».

Totalt sett kan dette forstås som at bruken av rommet på en side kan være en faktor som er verdifull i seg selv, og selv om den kan være gunstig for å skape en sosial kontroll, så trenger ikke bruk utelukkende å handle om kontroll som formål. Arkitekt Tone uttrykker dette på et mer generelt grunnlag når hun sier at «det verste er jo å bygge noe som ikke blir brukt. Det bare står der til forfall og minner om noe som er brukt masse penger og tid på og så er det bare mislykket». Når dette trekkes frem som et ugunstig utfall, ligger det implisitt at bruken i seg selv kan forstås som et formål. Setter man dette opp mot kriminalitetsforebygging kan det også synes å handle om hva man ønsker å prioritere. Arkitekt Stella sier at «man har jo lyst til å lage gode rom der hvor folk har lyst til å oppholde seg og føle seg trygge da». Tankesettet bak dette

arbeidet kan dermed anses for å ikke nødvendigvis være synonymt med kriminalitetsforebygging. Å tenke på kriminalitetsforebygging i sammenheng med hva rommet skal kunne tilby kan dessuten gå på bekostning av andre kvaliteter ifølge arkitekt Erik:

«Jeg tror vi må være veldig bevisste på hva det gjør med de andre rommene i byen og om vi faktisk ønsker den type arkitektur som er, altså sånn, som er kriminalitetsforebyggende, men kanskje den reduserer andre kvaliteter. Fordi det jeg tror på en måte den store faren er, er at man med et fokus på sikkerhet og kriminalitetsforebygging så har vi hvert fall sett internasjonalt, og begynner å se i Norge, det er at det reduserer andre kvaliteter i byrommet. Som.. åpenhet, retten for alle mennesker til å bevege seg der, romlige kvaliteter, ja.»

Hva det gode rom består av er svært sammensatt og består av mange elementer. Et alternativ til dette er å *blande funksjoner* – som vil si å tilrettelegge for flere ulike alternativer til aktivitet som kan foregå i rommet. Dette er også anerkjent som et sentralt grep for forebygging av kriminalitet (Unstad & Christophersen, 1999b: 24). Arkitekt Isabell sier at «hvis du bygger by må du blande funksjonene. Offentlig næring og kontor i første og andre etasje også boliger i alle hus, for dermed får du liv til alle døgnets tider». Dette er gjerne brukt som redskap nettopp for å sørge for at det ikke blir folketomt (ibid.). Når kombinasjonen av offentlige og private elementer i rommene fremmes som gunstig kan grensene mellom dem også være et betydningsfullt moment (Unstad & Christophersen, 1999b: 25). Det handler ikke utelukkende om å blande offentlig næring og private boliger i samme bygg, men også overgangene mellom slike soner. En tilsløring av det offentlige og det private vil kunne være avgjørende for om et rom kvalifiserer som godt, noe arkitekt Marcus er inne på når han sier at:

«ved å ta veldig godt hånd om de overgangssonene mellom det private og det offentlige.. for det er jo også litt sånn hvis du. Hvis du, hvis du klarer å, å forme det godt. Og du lager offentlige rom som fungerer og er gode å være i. Og du har soner hvor man liksom kan, kan ta skrittene fra sitt private og liksom et skritt av gangen etter hvert som man bygger tilliten til å komme. Til å våge seg helt ut, så, så bidrar det til å utvikle den tilliten i samfunnet som, som er rett og slett det limet».

Dette kan ses i sammenheng med at det vil være fordelaktig å sørge for at overgangene mellom sonene som går ut fra kjerneområder, eksempelvis som et bysentrum, blir lagt ut mot boligområder (Unstad & Christophersen, 1999b: 25). Dette på grunn av at det da vil kunne føre

til at den uformelle sosiale kontrollen vil påvirke aktiviteten i områder (ibid.). Som arkitekt Marcus viser til er tillit også et aspekt ved slike overganger, som tidligere poengtert kan styrke sosial kontroll. Når slike kjennetegn ved gode offentlige rom beskrives som ideelle indikerer det også at områder uten slike karakteristikk kan gi uønsket aktivitet. Arkitekt Tone nyanserer dette bildet i forbindelse med sine refleksjoner rundt rommets funksjoner i sammenheng med utrygg arkitektur. Hun sier at:

«hva er det som er utrygg arkitektur da, hva er det? Det er liksom litt spørsmål, for hvis, det er en tunell eller, hvis man bygger en tunell, hvordan skal funksjonen, sant. Kanskje det oppstår noen. Det føles mørkt og utrygt og, du har ikke oversikt over hva som er rundt neste hjørnet, da. Vi bruker jo for eksempel også medvirkning, hvem er det som bor i området, hva, jeg vet ikke. Det er kanskje en funksjon da. Lage da området tilpasset de som bor der, i tillegg da til den tunnelen. Lage det pent. Men jeg vet ikke hva som liksom, hva liksom utrygg arkitektur.. det er noe som oppstår. Ja det er jo liksom, man kan ikke kontrollere det heller, det er jo det som er tingen på en måte. Men ja det er liksom veldig vanskelig å si akkurat hva som gjør at man forebygger kriminalitet med liksom, med liksom på en måte det fysiske.. altså, man kan prøve og det er jo mange ting man vet og som er, belysning liksom, ja, aktiv, legge til rette for aktivitet. Det vil jo sannsynligvis bidra, men du kan ikke kontrollere det og du kan ikke garantere det».

Dette understreker at tilfeldighetene også kan ramme et område til tross for at alt er tilrettelagt for at rommet skal ha en ønsket funksjon. Det samme kommer arkitekt Stella inn på når hun snakker om byrommene i Oslo:

«sånn designmessig så er det veldig vanskelig å si da, for sånn som Brugata den er jo fint opplyst og, mye sosial kontroll og, aktive fasader og, politiet er der ofte og folk går der hele tiden. Men det er jo, veldig mye som skjer der som ikke burde skjedd. Som, tung kriminalitet, assa det er ikke den typen kriminalitet som jeg tenker er det verste. Jeg tror at det bare er folk som sliter og som ikke har noe sted å være.. Jeg vet ikke om man ikke klarer å løse det problemet eller om man bare flytter det et annet sted».

Det er ikke nødvendigvis slik at tiltak for aktivisering fører til en reduksjon i kriminalitetsnivået (Brantingham & Brantingham, 1990: 22). Dette skyldes at aktivitetene i området ikke

nødvendigvis er attraktive for potensielle kriminelle (ibid.). Dette henviser dessuten til at tiltakene kan virke ekskluderende fordi det ikke nødvendigvis vil appellere til mennesker som faller utenfor (ibid.). Arkitekt Isabell sier at «i stedet for å fokusere på å avverge kriminalitet, vil jeg lage en inkluderende by hvor du for eksempel også uten penger også har et sted du kan sitte eller henge uten at noen kommer og sier at du ikke kan være her». Dette utsagnet kan tolkes i sammenheng med hvordan marginaliserte mennesker ekskluderes på grunn av mangler på eksempelvis økonomiske midler, samt det faktum at de som *ser ut* til å ikke passe inn blir bedt om å forlate områder (Christie, 1982: 22; Lomell, 2007: 154). Samtidig kan det forstås som en motstridende logikk mot mentaliteten ved ‘gated communities’, som tidligere nevnt bygger på å beskytte en kjerne ved å regulere adgang, slik at man kan ekskludere de man ikke ønsker i områdene sine (Crawford, 2006: 125). I lys av de kritiske blikkene slike praksiser har fått (Balvig, 1995: 169; Lie, 2011: 293), ser det ut til at dette har blitt reflektert rundt hos arkitektene. Arkitekt Stella viser til at slike ekskluderingsprosesser har blitt diskutert innad i virksomheten, hvor tankegangen var at: «noen benker eller noe som var liksom fiendtlig arkitektur, at man, at møblement i offentlige rom ikke skulle være så behagelig at uteliggere kunne ligge og sove eller henge der». En slik mentalitet illustrerer i likhet med logikkene rundt ‘gated communities’ at det ikke er bare er lovbrudd som skal hindres, men også annen uønsket atferd (Lie, 2011: 291). Dette med tanke på om rommet organiseres på en slik måte som gjør at det blir vanskelig for hjemløse å *oppholde* seg i et område.

6.1.4 Sikkerhet implementert i omgivelsene

Tett knyttet opp til trygghet kommer også et spørsmål om sikkerhet. Sikkerhet kan forstås som et offentlig gode, og er dermed en tilstand som gjerne tas litt for gitt i et godt offentlig rom (Zedner, 2009: 12-13). Til tross for dette ser det som tidligere nevnt ut til at sikkerhet som et offentlig gode er mer komplisert, og at det ikke alltid er klart hva som skal være et offentlig gode og ikke (Crawford, 2006: 115). Forståelsene av sikkerhet slik det fremkommer hos informantene synliggjør i stor grad forskjellen mellom motsetningsparet objektiv sikkerhet og subjektiv følelse av trygghet. Dette kan sies å være de mest grunnleggende forskjellene mellom begrepene, da de i grunn gjerne ses i sammenheng med hverandre, slik arkitekt Stig viser til når han sier at: «vi føler at trygghet og sikkerhet går veldig hånd i hånd med den gode byen». En tilstand av begge disse momentene forstås dermed som ideelt, noe som også ser ut til å være et mål i det kriminalitetsforebyggende arbeidet (van Steden, 2017). Sikkerhet operer både på objektivt og subjektivt nivå, og den kan være både symbolsk og funksjonell (Crawford, 2006:

117). Forskjellen mellom sikkerhet og trygghet derimot skisseres i politi Aslak sin forståelse av kriminalitetsforebyggende tiltak. Han sier at:

«noen steder så skal det være synlige tiltak fordi det skal fremstå som sikkert, men andre steder så skal det være sikkerhetstiltak som ikke er synlige, fordi du skal føle det åpent og velkomment, ikke sant. Det blir litt hvilket uttrykk man ønsker å ha da. Jeg tror det er viktig å ha gode sikkerhetstiltak som fungerer i forhold til det målet man har satt det der for. For eksempel vi skal hindre terror, at man har kombinasjon av synlig og usynlig sikring».

Sikkerhet som tilstand henviser til det å være beskyttet mot potensielle farer, og kan forstås som den objektive delen (Zedner, 2009: 14). Ut ifra denne forståelsen er ikke sikkerhet utelukkende knyttet til de elementene som beskytter eller reduserer skade, men det er også viktig for hvilke signaler man sender til publikum. Hva som kvalifiserer som synlig og usynlig sikring kan variere. Når kriminalitetsforebygging forstås som trygghetsskapende kan det skilles mellom de tiltakene som faktisk reduserer kriminaliteten gjennom utformingen av de fysiske omgivelsene, versus det å gjøre at brukerne av rommet *føler* seg tryggere (Aas mfl., 2010: 55-56). Trygghet kan til slutt være sikkerhet med utgangspunkt i informantenes fremstillinger. Dette skyldes at jo tryggere man føler seg, jo flere mennesker vil oppholde seg i området, som til slutt vil resultere i at flere er tilstede for å kontrollere området. Sikkerhet og trygghet er dermed ment å ha en sammenheng, da den skal styrkes slik at borgerne opplever hverdagen sin som trygg (St.meld. 17, 2001-2002: 7). I likhet med at for mye synlig politi kan føre til tilstand av usikkerhet, kan også for mange sikringstiltak fremprovosere et lignende scenario. Polit i Espen kommer inn på dette når han viser til at:

«jo mer tiltak vi gjør for å forebygge terror i sentrum, hvis vi har en trusselvurdering som sier at det kommer kanskje ikke til å skje, så skremmer vi kanskje mer, så gjør vi folk utrygge kanskje, fordi de ser at 'okei, det er såpass farlig her at de må sikre'. Det er en balansegang her hele tiden, og skal, og hvis det hender noe og vi ikke har sikret, så skaper det utrygghet det også».

Et for stort fokus på forsterket kontroll i områder kan bidra til å skape mer frykt blant publikum (Gundhus, 2010: 148). Det samme kan gjelde sikkerhetstiltak, i tråd med både politi Pål og politi Aslaks forståelser. Frykten for å ikke være i sikkerhet kan også illustrere et annet aspekt, noe arkitekt Isabell kommer inn på når hun sier at: «det er noen som tjener veldig mye på alle disse sikkerhetsgreiene, på gjerder, på kamera, på overvåkning, på alarmer, det er en enorm

industri, og da jobber de med redselen». På den måten kan private aktører tenkes å tjene på en potensiell opplevelse av frykt eller utrygghet. Dette kan ses i sammenheng med at det har blitt et marked for å kjøpe tjenester for å hindre denne usikkerheten (Zedner, 2009), noe som kan forsterke at borgerne ansvarliggjøres for egen trygghet, beskyttelse og sikkerhet. Det er ikke bare trygghet som kan forstås som en verdifull tjeneste, sikkerhetstjenester kan også være produkt på markedet (Zedner, 2009: 12). Til tross for at den alminnelige borger i større grad har blitt ansvarliggjort for å kjøpe sin egen beskyttelse, betyr ikke dette at offentlige aktører mister sitt ansvar. Når sikkerhet forstås som et mål innebærer dette at publikum skal være beskyttet for farer – en ansvarsfordeling dem imellom som består av et gjensidig samarbeid (Zedner, 2009: 43). At dette er en arena hvor flere involveres kan være et resultat av et kollektivt ønske om å oppnå en tilstand av sikkerhet. Arkitekt Stig sier i forbindelse med et prosjekt at «det er veldig lite som trumfer sikkerhet da.. så, jeg har en følelse av at det konkurransegrunnlaget og, veldig mange av de store beslutningene der ble tatt litt sånn uavhengig av.. og ikke lyttet til andre.. andre aktører og interesser da». Dette er beskrivende for hvordan sikkerhet blir forstått som prioritert verdi over når det ses i sammenheng med andre «aktører og interesser». Denne forståelsen er dessuten å gjenkjenne i trendene rundt «war on terror», hvor det i flere tilfeller er tydelig at sikkerhet har blitt rettferdiggjort som en nødvendighet og dermed gått på bekostning av andre verdier (Aradau, 2008: 295; Aas, 2013: 115). Sikkerhet som et regjerende gode kombinert med at det er et marked for sikkerhetstjenester er noe arkitekt Marcus skisserer når han reflekterer rundt privat sikkerhetsindustri:

«hvis det skulle skje noe en gang, så vil, ikke sant det er sånn, det blir sånne salgsargumenter som det blir veldig vanskelig å si nei til. Hvis ikke du har like sterke argumenter til å begrunne et avslag og si at dette gjør vondt verre fordi at, sånn og sånn og sånn. Og den kunnskapen der, den må noen skaffe dem. Sånn at det går an å ta den diskusjonen».

Dette er en oppfatning arkitekt Erik også deler, da han som tidligere nevnt snakker om at kriminalitetsforebygging reduserer kvaliteter ved rommet. Dersom kriminalitetsforebyggende tiltak forstås som et redskap for å oppnå tilstand av sikkerhet, vil dermed en sikkerhetslogikk også kunne gå på bekostning av andre kvaliteter. Konkurrerende aspekter blir gjerne tilsidesatt dersom det ses i sammenheng med spørsmål om sikkerhetstiltak (Zedner, 2009: 45). I lys av funnene vedrørende trygghet kan det indikere at fokuset på objektiv sikkerhet i praksis vil være større enn fokuset på den subjektive tryggheten. At man likevel ønsker å oppnå en tilstand av

sikkerhet kan tenkes å bygge på en forestilling om sikkerhet som et gode (Zedner, 2009: 44). Kriminalitetsforebyggende tiltak i offentlige rom kan dermed på en side forstås å bygge på en tankegang om sikkerhet, mens på en annen side kan det også i større grad vektlegge trygghet. Skillet mellom disse er også noe som kan illustreres i det arkitekt Erik legger frem angående:

«det er ikke sånn at man, det er noen som sikrer og lager antiterroriltak, som gjør spesifikt mot en type trussel, men innen, altså når det kommer til forebygging av kriminalitet så er det ikke like.. klart på en måte at det tiltaket gjøres mot kriminalitet og samtidig så er det jo en.. for eksempel terroriltak gjør at, vil jeg si, det er min mening, det minsker jo mange andre kvaliteter. Mens man kan kanskje håpe at et kriminalitetsforebyggende tiltak ikke gjør det».

Dersom man forstår kriminalitetsforebyggende tiltak som de trygghetsskapende tiltakene, og antiterroriltak som sikkerhetstiltak, kan dette tolkes som at trygghetsskapende tiltak er å foretrekke. Arkitekt Isabell sier i tråd med dette at hvis folk føler tilhørighet «tar de vare på det og det er noe helt annet enn å bygge ‘gated communities’ og overvåkningskameraer og gjerder». Å legge vekt på trygghetstiltak forstås ikke bare som den ønskede funksjonen, men det kan også bety at man ikke vil ha like stort behov for sikkerhetstiltak. Dette er arkitekt Stig mer eksplisitt på:

«det er ikke sånn at jo mer sikkerhet, jo tryggere blir et sted. Jeg håper at vi klarer å få mer fokus på det med, godt og trygt bymiljø og det sosiale aspektet med sikkerhet, enn at det blir en sånn.. at alt skal regnes om i sprengkraft og hvor mye tåler en yttervegg».

Det sosiale tolkes her som å handle om bruk, funksjoner og en jevn flyt av mennesker fremfor bruken av sikkerhetstiltak. På denne måten kan dette være beskrivende for en underliggende mentalitet hvor sikkerhet som tilstand ikke er en realistisk forestilling i det offentlige rom (Zedner, 2009: 44). Arkitekt Erik sier i forbindelse med sikkerhetstiltak at det «finnes jo noen indikasjoner på at overvåkning også minsker kriminalitet, men det er.. betyr jo ikke at det, altså at man skal overvåke». Denne forståelsen utfordrer årsakene til hvorfor sikkerhetstiltak likevel benyttes. En mulig årsak til dette kan være at sikkerhetstiltak kan være en indirekte måte å kontrollere på (Ugelvik, 2019: 39). Sikkerhetslogikken er dermed svært nyansert. Til tross for at den på en side kan forstås som nødvendig, vil det å utelukkende bruke sikkerhetsstrategier kunne medføre noen ulemper. Politi Thomas sier:

«jaja, åpenbart at du kan sette piggrådgerde rundt det meste, det vil fungere bra i forhold til kriminaliteten, men er visuelt ganske, ikke helt bra. Men du kan bygge, bygge, legge ut såkalte.. sperringer, midlertidige sperringer av betong, med mye farge, som egentlig er veldig, veldig dårlig visuelle løsninger, arkitektmessige løsninger, men som fungerer i forhold til kriminaliteten».

Enkelte situasjonelle tiltak kan være ødeleggende for lokalsamfunn (Bjørge, 2007: 99). Et godt eksempel på dette er den israelske beskyttelsesmuren mot Vestbredden – den har fungert som et middel for å redusere antall selvmordsbomber, mens den ødelegger for bruk av landområder, skoler og arbeidsplasser (ibid.). Dette illustrerer avveininger man i så fall er nødt til å ta ved valg av forebyggende strategi, og nok en gang at det kan gå på bekostning av andre kvaliteter ved rommet. Om det faktisk er et reelt behov for sikkerhetstiltak er også et aspekt informantene kommer inn på. Dette er noe som er vanskelig å gi et konkret svar på, da det er vanskelig å si noe om hvilken reell trussel man står ovenfor (Zedner, 2009: 127). Som tidligere nevnt tar en risikobasert forebyggingsmodell gjerne utgangspunkt i hvilken trussel man står overfor (Bjørge, 2011: 18-19). På denne måten kan mentalitetene ved sikkerhetstiltak forstås som i lys av en oppfatning om at disse truslene er reelle. Sikkerhetstiltakene kan likevel forstås å være skapt for å motvirke risikoen for tap og skader (Zedner, 2009: 117). Dette er et aspekt som politi Pål kommer inn på:

«hvis vi slukker alle lysene i byen, så er jeg ganske sikker på at vi kommer til å få en negativ endring av kriminalitetsbildet. Så jeg er ikke i tvil om at den fysiske utforminga har betydning. Ikke bare for kriminalitetsutviklinga, men også for risikoen for skade og uønska hendelser, vil også komme til å øke hvis vi senker fokuset på utforminger. Når vi i dag ser at, skjermer gågater eller torg eller sånne åpne rom ved å sette opp fysiske hindringer for å hindre biler i å kjøre inn, så er det veldig mange som har fokus på at det er for å hindre noen i å bruke en bil som en brannbukk eller kjøre inn for å skade folk. Det behøver ikke bare være, å hindre en planlagt terrorhandling eller noe sånt no, vi har jo eksempler hvor personer har blitt syke fått illebefinnende og kjørt inn i en folkemasse. Og det at vi må tenke kriminalitetsforebygging og sette opp fysiske avskjerminger, så vil vi også kunne forebygge uhell. Ja. Så at tiltak som i utgangspunktet er tenkt som et kriminalitetsforebyggende tiltak, det kan også virke dempende for, for ulykker».

Beskyttelse kan på denne måten forstås å omfavne mer enn bare beskyttelse mot kriminalitet. På denne måten vil et sikkerhetstiltak også kunne ha flere tilsiktede funksjoner i det offentlige rom, i likhet med arkitektenes forståelser om at aktivisering kan ha flere positive effekter for områdene. En slik forståelse illustrerer dermed også hvordan tiltak som er ment å redusere ulike skader får forrang, særlig hvis de kan ha flere ønskede effekter – uavhengig av om det begrunnes i beskyttelse mot fysiske skader eller kriminalitet.

6.1.5 Hvilken kriminalitet skal reduseres?

«Mitt arbeid har ett eneste fokus, det er å forsøke å redusere risikoen for kriminalitet» sier politi Thomas, mens politi Jonas sier at «primærfunksjonen for meg, det vil jo da først og fremst være å bidra til å redusere kriminalitet». Til tross for at disse utsagnene kan se ut til å bestå av et relativt likt innhold ved første øyekast, henviser de til hver sin forståelse av kriminalitetsforebygging. Mens politi Thomas viser til et fokus på å redusere *risikoen* for kriminalitet, viser politi Jonas til et fokus på å faktisk redusere kriminaliteten. I konteksten av kriminalitetsforebygging i offentlige rom er dette to relativt ulike tilnærminger til forebygging som strategi, da det å redusere risiko versus kriminalitetsreduksjon kan ha forskjellige praksiser. Kriminaliteten tar stadig nye former, og til tross for at det kan forekomme en rekke forskjellige former for lovbrudd i det offentlige rom, så vil det også være begrensninger for hvilken type kriminalitet som kan oppstå – og dermed også begrensninger for hvilken type kriminalitet man har mulighet til å forebygge. Situasjonell forebygging derimot har gjerne rettet seg mot å redusere bestemte former for kriminalitet. Det har kanskje spesielt vært knyttet til «mischief offences, theft, and break and enters», samt «property crimes and nuisance behaviour that appears to be avoidable» (Brantingham & Brantingham, 1990: 29-32). Dette er også noen av formene for uønsket atferd som har blitt nevnt tidligere. Politi Anka svarer for eksempel på spørsmål om hvilken kriminalitet de tar sikte på å redusere at de forsøker å hindre «egentlig all kriminalitet», mens politi Linn sier at «jeg tenker at i de sakene hvor politiet skal inn tidlig så må vi tenke hele spekteret, ikke sant. Man må tenke, alt fra vold, vinningskriminalitet ved tyveri eller ran, til terror. Så det er egentlig hele spennet». Arkitekt Kristoffer mener derimot at det offentlige rom i større grad er begrenset til å kunne forebygge alle former for kriminalitet: «det meste er sann type ulik form for vinningskriminalitet og voldskriminalitet hvis du er inne på de tiltakene du kan hjelpe til å forhindre gjennom fysiske tiltak». Terrortrusselen i det offentlige rom er noe som dukker opp i informantenes syn på kriminalitetsformer. Å gjøre endringer i fysisk utforming blir gjerne knyttet til det å redusere sårbarhet for terrorangrep (Coaffee, 2003:

6). Terror er dessuten en av de kriminalitetsutfordringene som Justis- og beredskapsdepartementet anser som særlig relevant i trusselbildet, noe som kan sies å ha pålagt politiet arbeidsoppgaver relatert til forebygging av terror (St.meld. 17, 2001-2002: 30-32).
Politi Jonas sier at:

«man kan jo ha et geografisk avgrenset område som har en spesiell type kriminalitet, for eksempel et område som er ransutsatt, hvor det var høy hyppighet av ran, person-ran, og da må man jo gå, gjøre en trygghetsbefaring og se er det som følge av dårlig belysning, mange rom å skjule seg i, dårlig vedlikehold, skadeverk og slike ting. Og da kan man jo ta tiltak ut ifra det, så det er et avgrenset fenomen. Men så kan du jo få annen type kriminalitet som da kan være, tenker på vinningskriminalitet eller innbrudd.. og parkeringsplasser, innbrudd i bil, og da er det å skape innsyn og mest mulig ut, altså, innsyn for utenforstående sånn at det blir en sosial regulering som skaper utrygghet for kriminalitetsutøveren. Så jeg vil ikke peke på at det er en spesiell type kriminalitet vi jobber, prioritert med, men med ett unntak, og det er.. relatert til konstruksjoner i sivile bygg så og annen kritisk infrastruktur som tåler ekstreme laster. Altså eksplosjoner».

Sitatet illustrerer dessuten at man i konteksten av det offentlige rom kan plassere tyverier, skadeverk og vold i en kategori, mens terror inngår i en annen. På grunn av at terror knyttes til infrastruktur, kan sikringstiltakene på en side se ut til å rettes inn mot terror. Utfordringene med truslene mot det offentlige rom kan i likhet med kriminaliteten hele tiden endre seg og ta nye former (PST, 2019). Dette er noe som kan forklare hvorfor raske tiltak iverksettes. Politi Anka kommer inn på dette:

«selvfølgelig er det lettere å hindre at en lastebil kan dure inn på et torg hvis det er fysiske sperringer på det, ja. men så finner du andre måter som du kan angripe på, så det er litt sånn, ja. Men jeg tenker i forhold til for eksempel voldtekter og sånn da, så ser man jo at, har man åpenhet, altså du ser tilgang fra et garasjeanlegg, altså at du ikke går under skjul, så er det, da unngår du en sånn type kriminalitet ikke sant, så det er en del sånne type ting».

Slike fysiske sikringstiltak illustrerer at hensiktene ligger i å redusere skade. Midlertidige løsninger som kjøretøyssperrer og adgangsreguleringer på eksempelvis store arrangementer er noe arkitektene har andre formeninger om. Dette omtales gjerne som ugunstige, kortsiktige

løsninger. Arkitekt Stella sier for eksempel i forbindelse med terrrorsikring at «sånne sikringstiltak, er mer sånn.. tiltak som man gjør akutt, sånn, bare for å, liksom det er ikke langsiktige løsninger, det er mer sånn ‘okei, hvordan løser vi det på kort sikt’». Som en kontrast til fokuset noen av informantene fra politiet har på terror, har flere av arkitektene en motsettende forståelse av slike former for kriminelle handlinger. Dessuten anser de det også i større grad enn politiet å være unødvendig å vie terror all oppmerksomheten, som arkitekt Marcus sier: «den aller, aller laveste risikoen, er terrorisme, mens det å stanse liksom ødeleggelsene på Karl Johan det er, det regnes som så risikabelt at det kan vi ikke gjøre». Om man tar utgangspunkt i hvilken kriminalitet som forekommer hyppigst vil dette på den ene siden vise til hvordan man kan ha lettere for å forebygge slike handlinger (Clarke & Bowers, 2017: 110). På bakgrunn av at situasjonell forebygging retter seg inn mot to aspekter for å forebygge kriminalitet – henholdsvis å redusere de fysiske mulighetene eller øke sjansene for at den kriminelle blir oppdaget (Clarke, 1980: 139). Det kan være vanskelig å hindre skadene som kan skje ved et potensielt terrorangrep. Det har dessuten blitt hevdet at terror ikke nødvendigvis er en form for kriminalitet som man kan bygge seg vekk fra (Grönlund & Schock, 1999: 32). Dette illustrerer dermed en vesentlig forskjell i de ulike mentalitetene, henholdsvis politiets som på den ene siden ønsker å hindre store og omfattende skader, mens arkitektene på den andre siden heller vil fokusere på de elementene som kan hindre uønsket atferd som forekommer oftere. Arkitekt Stig sier at:

«på terrrorsida, så er det ikke så mye man kan stille opp med.. da, eller jo, da er det jo disse her pullertene og disse tingene som man ser vokse frem rundt.. rundt, Karl Johan og sånn nå. Og det må jo til også, men det er ting som skaper sikkerhet, mot.. den type handlinger, i større grad, men assa.. det er nesten håpløst, å skulle bygge seg bort fra.. fra terrorhandling da. Fordi man kan jo alltid finne på en ny måte å drive terror på».

Tiltakene som baseres på å løses gjennom de ulike formene for sosial kontroll vil ikke kunne hindre terrorangrep. Siden arkitektene i stor grad vektlegger tilretteleggelsen for sosial kontroll og ser ut til å være kritiske mot sikkerhetstiltak, kan dette gi en forståelse av hvorfor de mener det er vanskelig å bygge seg vekk fra terrorhandling, da sosial kontroll ikke nødvendigvis vil kunne hindre et potensielt terrorangrep. De ulike mentalitetene mellom arkitektene og politiet som fremkommer ved synet på terror fremhever også aspektet om at man ikke har noen garanti for hva som faktisk vil ha en reell effekt. Skadene fra et potensielt terrorangrep kan være såpass

omfattende at arkitekturen og designet ikke nødvendigvis vil ha noe å si, og hvilken trussel man faktisk står ovenfor vil uansett ikke være gitt (Zedner, 2009: 127).

6.1.6 Å måle en effekt

Med tanke på at kriminalitetsforebygging i offentlige rom er et både relativt nytt og ukjent felt for politiet, viser flere av informantene til at begrensningene rundt det å måle resultater av forebygging som et mulig svar på et manglende fokus. Fra et generelt ståsted sier politi Pål at «forebygging [har vært] nedprioritert fordi man ikke kan vise til resultater sånn umiddelbart». I lys av politiet som en resultatstyrt organisasjon (Wathne, 2018: 10), kan man med dette underbygge hvorfor man ikke har etablert seg på dette feltet.

«Å peke på og måle ting som ikke har skjedd, det er det som er vanskelig med kriminalitetsforebygging. Hvordan skal du måle resultater av noe som aldri har vært? Man kan selvsagt se på en ønsket utvikling gjennom for eksempel nedgang i kriminalitet men når vi er inne i. Da må man kunne finne gode indikatorer»

Dette sier politi Linn. Gjennom forskning på forebyggende tiltak har man blitt nødt til å anerkjenne at det å måle fraværet av kriminalitet kan være en utfordring (Bjørge, 2011: 16). Til tross for dette har man sett at situasjonelle elementer har vært en av de forebyggende aktivitetene som kan være *lettest* å måle fra politiets hold (Crawford, 1997: 99). Dette kan ses i sammenheng med at det man *kan* evaluere er hvorvidt forebyggingstiltaket har hatt de tilsiktede forebyggende virkningene man så for seg i den aktuelle konteksten (Bjørge, 2011: 16). I lys av informantenes forståelse av trygghetsfølelse kan det i et slikt tilfelle regnes som en tilsiktet effekt, fremfor kriminalitetsreduksjon. Dette er noe som fremkom i en studie hvor man sammenlignet gater i Oslo før og etter situasjonelle tiltak mot terror for å undersøke om tiltakene ville påvirke folks trygghetsfølelse (Meyer mfl., 2019: 51). Målingen vil avhenge av hvordan tiltakene er implementert, men det kan potensielt sett realiseres målbare gjennom situasjonelle tiltak (Bjørge, 2011: 16). Arkitekt Stig er derimot mer sikker på at situasjonelle tiltak i de offentlige rom vil ha en effekt: «kriminalitetsstatistikken og sånn har gått ned radikalt i de områdene. Det er selvfølgelig hånd i hånd med mange andre tiltak da, men.. men det er mye som tyder på at.. det har en ordentlig effekt. Assa jeg er ikke i tvil om det egentlig». Dette støtter opp mot arkitektenes tro på at deres arbeid kan påvirke kriminalitetsnivået. Troen på at disse tiltakene vil ha en effekt kommer dermed mer eksplisitt frem hos arkitekt Stig enn fra informantene i politiet. Til tross for det kan man ikke se bort ifra at politiet som organisasjon

har et større fokus på kriminalitetsforebygging enn det arkitektene tradisjonelt sett har og har hatt. Det kan dermed stilles spørsmål ved hvorfor forebygging er en såpass tungtveiende strategi innad i politiet hvis man tar utgangspunkt i forståelsen ved at det er vanskelig å måle. Politi Pål kommer inn på dette, hvor han har en fremtidsrettet forståelse av forebygging:

«du klarer kanskje ikke måle, du klarer kanskje ikke å se resultatet av det forebyggende arbeidet fordi, for denne generasjonen. Kanskje vi må jobbe med forebyggende arbeid i så langt perspektiv at vi har et mål at sånn, for neste generasjon, så skal vi kunne se klar bedring».

Her henviser han til at måleinstrumentet må være noe annet enn en 'umiddelbar effekt', samtidig som det også henviser til at målene mot 2025 kanskje er en litt kort tidsperiode å se endringer på – slik som primærstrategien viser til (Hermansen, 2016). Arkitekt Jenny har også et langsiktig fokus, og viser til at «men det på en måte nå ting begynner å bli bygget da, så vi har ikke kommet så langt at vi kan på en måte måle helt.. Vi er på en måte litt i startfasen av å få ting bygget, og vi har ikke kommet til det punktet hvor vi kan måle før og etter». Å undersøke de reelle effektene av kriminalitetsforebyggende tiltak kan dermed forstås om en oppgave som må tas stilling til i fremtiden, og et langtidsperspektiv kan dermed forstås som en ideell tilnæringsmåte. Til tross for at det er vanskelig å måle effekten og at det dermed ikke er garantert at de vil se noen effekt frem mot 2025, så fremstår ikke den utfordringen som avgjørende for om man fokuserer på forebygging eller ikke. Forebygging kan også forstås som noe ideologisk, når det presenteres som noe man *tror* på: «det er veldig vanskelig å måle, men jeg velger å tro at det arbeidet jeg gjør er med på å redusere kriminaliteten. Og jeg håper at de bymiljøene som vi er involvert i, og som vi jobber aktivt med, så vil vi kunne se en reduksjon av kriminalitet», sier politi Lars. I likhet er arkitekt Tone med på en slik tankegang: «man vil jo hvert fall tro at det har en eller annen positiv effekt da». Å forstå en slik form for arbeid som ideologisk kan se ut til å ha hatt en tendens til å komme i skyggen av andre problemstillinger, noe som kan skyldes uenigheter vedrørende tekniske og mekaniske tiltak og om de faktisk fungerer (Ericson, 2005: 219). På den ene siden har slike tiltak fått kredibilitet som et nyttig hjelpemiddel, mens de på den andre siden har blitt ansett som et hinder for andre arbeidsoppgaver. På bakgrunn av dette kan det dermed bli usikkert om man i det hele tatt har en garanti for at mekaniske hjelpemidler vil være avgjørende (ibid.), noe som kan prege aktørenes forståelse. Tar man dette for gitt kan det tenkes at måleinstrumenter som kriminalstatistikk er med på å styrke tankegangen om at hjelpemidler fungerer, men når man

på den andre siden erkjenner at det ikke nødvendigvis går an å måle forebyggende arbeid – så kan fokuset på det begrunnes i *forestillingen* om at det fungerer. Når forebygging til tross for dette er et en foretrukket arbeidsmetode, kan det antyde at det også vil være andre dimensjoner som gjør at forebygging blir mer sentralt.

6.1.7 Dyrt å komme i etterkant

Et kostnadsaspekt kan være en av årsakene til at forebygging i offentlige rom vil være gunstig. Studier av situasjonell forebygging har vist at flere ulike strategier har vært økonomisk lønnsomme, sett i sammenheng med at det ville vært dyrere å komme i etterkant (Welsh & Farrington, 1999: 365). Dette henviser til hvordan en proaktiv arbeidsmetode kan føre til mindre kostnader. Forskjeller mellom en proaktiv og reaktiv respons på eller mot kriminalitet kommer politi Espen inn på: «det koster for mye å komme i etterkant, å jobbe reaktivt. Det er en reaktiv hengemyr, så det å reparere koster mye mer enn å forebygge. Og konsekvensen er mye større hvis ikke du kommer tidlig, og derfor er det, derfor jobber vi med forebygging». Politi Anka sier at «man også sørger for å huske å få med seg kompetansen på hva dette er, kan gi, for det vil jo være en antakeligvis en totalt sett økonomisk bedre gevinst for samfunnet sånn til syvende og sist». Disse sitatene dekker flere aspekter ved de økonomiske fordelene forebygging har. Først og fremst illustrerer det hvordan en økonomisk motivasjon kan være en av årsakene til at forebygging er et lønnsomt fokus. Konsekvensene av både proaktive og reaktive arbeidsmetoder fremmes som noe som dessuten vil gå utover samfunnet i sin helhet. På denne måten er det ikke bare politiet som organisasjon som vil bli rammet av dette, men hele offentligheten. Som tidligere nevnt kan politiets arbeid forstås som et offentlig gode (Larsson & Gundhus, 2007: 19). På denne måten er det naturlig å tenke at politiets arbeid kan gi konsekvenser for allmennheten, men på et mer generelt grunnlag kan også arbeidstjenester i seg selv forstås å være kollektivt gode uten at det er politiet som utfører det (Torsvik, 2008: 355). Samtidig kan uttalelsene også tolkes i tråd med tankegangen om at forebygging *mest sannsynlig* vil ha en økonomisk gevinst, men at det er altså ikke garantert. Dette kan ses i sammenheng med vanskelighetene man har med å måle effekten av kriminalitet, noe politi Aslak kommer inn på:

«Altså det koster veldig mye å være reaktiv, vi vet hva det koster å gjenopprette en skade eller etterforske. Prislappen for å forebygge, da ser du ikke resultatet før du har gjort feil, ikke sant, du kan ha vært veldig god forebyggende i forkant

helt til det skjedde, men du har ikke sett resultatet før det faktisk kommer en hendelse».

Hva som faktisk koster ved det reaktive kan i denne konteksten være ressurser i form av arbeidskraft, men også de fysiske skadene som måtte oppstå – om det så måtte være hærverk eller tyveri mot privatperson. Sitatet illustrerer også en problemstilling som tilsynelatende virker å være kjent for flere av informantene. På bakgrunn av at resultatet av den investeringen forebygging kan sies å være, er det som politi Aslak fremmer ikke slik at dette er et *synlig* resultat, med mindre det skjer en feil. Dette kan resultere i at det er begrensninger for hva som prioriteres, noe arkitekt Kristoffer viser til: «det er en avveining hele tiden mellom hva man bruker penger på og hva er nødvendig for å oppnå det resultatet man ønsker». Finansiell kapital kan være en hindring for å få til strategiene eller resultatet man ønsker i det forebyggende arbeidet. De aller fleste virksomheter er avhengig av finansiering, og uten dette vil ikke nødvendigvis deres interesser ivaretas (Torsvik, 2008). Fysisk utforming, arkitekturutforming og kontroll er arbeidsoppgaver som er innom mange ledd og prosesser for å bli gjennomført (Colquhoun, 2004; Hvattum, 2015: 52-53). Dette medfører dermed at også andre aktørers interesser ivaretas i slike prosesser (Gundhus, 2014: 202-203). Som tidligere nevnt kan dette ha sammenheng med at aktører som eksempelvis byggherrer, utbyggere eller entreprenører tar valg på bakgrunn av at de ønsker å gjøre så mye profitt som mulig. Arkitektenes visjoner samsvarer dessuten ikke nødvendigvis med de andre aktørenes ønsker, særlig med tanke på at det skal koste minst mulig for eksempelvis utbyggerne. Dette er noe politi Lars kommer inn på:

«sånn som utsmykking og den finishen ekstremt viktig for å skaper gode bymiljøer. Men dessverre, ofte er det der de kutter først. Alle arkitekter som jobber med dette her ønsker jo, har en visjon om å skape noe vakkert. De vil gjerne sette sitt merke på det, men de opplever nok ofte at det, at det er pengene som rår og at man skal kutte kostnader. Men det blir liksom feil når utbyggerne selger inn et produkt som ser bra ut, men når sluttproduktet står ferdig så var det ikke sånn likevel. Og vi ser det jo i at hvis man skjærer, kutter ned på sånne ting.. så vil fellesområdene miste den statusen som de burde ha hatt. Som et samlingspunkt, der folk føler velvære av å være der. Det blir en interessekonflikt ved at utbyggerne skal gjøre dette rimeligst mulig fordi de ønsker størst mulig profitt, mens arkitektene er mer opptatt av.. skape noe varig, ikke sant».

Informantenes forståelse av hvordan utformingen av et sted bør være kommer i konflikt med hva utbyggerne ser for seg at de kan redusere utgiftene på. Dette kan tenkes å påvirke hvilken bruk som fremmes i rommet, noe det tilsynelatende ser ut til at informantene både i politiet og blant arkitektene ser verdien av. Forståelsen politi Lars har her skildrer en konflikt mellom de ulike organisasjonene sine interesser, og det fremstår som en negativ hindring for at resultatet skal bli ideelt. I lys av dette utsagnet ser politiet og arkitektene ut til å dele de samme oppfatningene og jobbe mot et felles mål, mens utbyggerne derimot ser ut til å være representant for et marked som her vil være en motarbeidende aktør. Et profittmotiv kan være førende for institusjonenes beslutninger, og avgjørelser kan dermed forekomme som et resultat av organisasjonens interesser (Torsvik, 2008: 358; White & Gill, 2013: 82). Dersom slike avgjørelser baseres på profitt er det ikke nødvendigvis slik at det oppfattes som et godt valg i konteksten av kriminalitetsforebygging. Dersom man i tillegg ser dette i sammenheng med forståelsene av kostnadene ved reaktive versus proaktive arbeidsmetoder, kan det dessuten implisere at det ikke nødvendigvis vil være gunstig å droppe investeringen i forebygging dersom kostnadene kommer i etterkant – men som det også er blitt presisert, så blir dette en vanskelig problemstilling når det ikke er garantert at det vil ha den effekten man ser for seg.

6.1.8 Generelle råd, situasjonell tilpasning eller lovregulering?

Designing out crime er et konsept som har hatt sitt utspring fra CPTED, som handler om å bygge byrom, hus og områder på en slik måte at de virker kriminalitetsforebyggende (Colquhoun 2004; Monchuk, 2011). I etterkant har også det som kalles ‘secured by design’ havnet i samme kategori (Colquhoun, 2004: 197). Begge disse initiativene har til felles at de tar sikte på å ha et design som er kriminalitetsforebyggende, som har ført til de har blitt nyttige redskaper i form av en designguide for kvalitetssjekk av offentlige rom (Armitage & Monchuk, 2017: 3). En viktig forskjell er derimot at secured by design kom som initiativ fra politiet. Dette med tanke på at de ønsket å få med byggindustrien på å ta kriminalitetsforebyggende hensyn allerede i planleggingsfasen (Colquhoun, 2004: 197). Initiativer for å lage veiledere som kan brukes i forkant er på et mer generelt grunnlag noe som også er kjent for våre informanter. I forbindelse med risikovurderinger snakker politi Linn om at:

«Det er virksomheter eller andre eiere som selv må gjøre gode risikovurderinger. De må vite hva verdiene deres er, hva er det de skal ta vare på? Er det folka, bygninger, penger, informasjon? Også må de vite noe om

hvilke sårbarheter som er til stede. Hvilke hull de bør tette for å ikke være så sårbare eller utsatt for kriminalitet. Vi som politi kan bidra med kunnskap om trusselbildet. Dette vil kunne bidra inn i arbeidet med å lage gode risikovurderinger som benyttes videre til å planlegge og iverksette gode, forebyggende tiltak. I tillegg så har vi gitt ut flere veiledere med råd om gode, kriminalitetsforebyggende tiltak som kan iverksettes. Dette synliggjør vår rolle som rådgiver for eksempel».

Som en forebyggende strategi kan dette være overførbart til veiledning rundt designmessige løsninger, med tanke på at det er i forkant man har muligheten til å tilpasse slike behov. Dette ved å ta hensyn til for eksempel materialvalg, høyde, gater, fotgjengerfelt og belysning slik som designing out crime og secured by design vektlegger (Colquhoun, 2004: 238). De nevnte elementene over er alle viktige før en byggeprosess starter, fordi de gir informasjon om hvordan fysisk design kan tilpasses et område på en slik måte at mulighetene for å begå kriminalitet blir mindre, men også at frykten for kriminalitet blir mindre blant de som oppholder seg i rommet (ibid.). Dermed vil det å både bruke og utvikle en veileder kunne forstås å være av forebyggende karakter. Polit i Jonas sier derimot at han finner foreliggende informasjon og kunnskap som nyttige redskaper, fremfor å utvikle dem selv:

«det finnes jo også en veileder, en kjempegod veileder som heter 'tryggere nærmiljø' og det er rett og slett en håndbok om kriminalitetsforebygging i fysiske omgivelser. Og det finnes mye annen god litteratur også, å støtte seg på (...) når man da kommer inn i en tidlig planprosess sånn som plan- og bygningsloven gjør for å sette noen krav til fysisk sikring og til standarder på utforming av bygg, belysning, arealregulering og arealplaner, så er jo det den billigste formen for kriminalitetsforebygging vi kan drive. Og bygg, det bygger vi jo i 100 års-perspektiv, og det er veldig kostbart å komme inn med kompenserende tiltak og skulle reparere det etter at bygget står der. Og da snakker jeg for så vidt ikke bare om bygg, men også hele byområder. Så det er usedvanlig viktig å komme inn på et tidlig tidspunkt og en mulighet som vi ikke benytter oss godt nok av».

Basert på å bruke kriminalitetsforebyggende sjekklister kan dette i samsvar med informantenes forståelser indikere at råd på et generelt grunnlag kan benyttes når man skal ta kriminalitetsforebyggende hensyn i offentlige rom. Arkitekt Kristoffer kommer også inn på

dette når han sier at: «risiko og sårbarhetskartlegging, som er litt sjekklisterarbeid, gå igjennom hvilke hendelser som er uønsket, også går du videre med noen temaer avklart med kommunen hva man skal gå i dybden på». Videre sier han at «det er ikke alltid man er så konkret på hva som faktisk skal gjøres for å oppnå, eller for å bekjempe kriminalitet». Dette kan igjen ses i sammenheng med at det er vanskelig å vite hvilken risiko man står ovenfor (Zedner, 2009: 127). I tråd med en slik tankegang vil råd og veiledning likevel kunne ha en funksjon som et nyttig verktøy, og på denne måten kan den rådgivende rollen informantene se for seg trolig utgjøre en nyttig funksjon i denne konteksten. Selv om man ikke *alltid* vet hva som skal til, er det i det minste utviklet noen indikasjoner på hva som er ideelt, noe som vil være gunstig å videreformidle. Arkitekt Jenny har derimot en oppfatning som kan belyse en annen side ved det å gi *generelle* råd, som fremkommer når hun sier: «det handler alltid om å gå inn i en situasjon og ikke besvare det generelt, men analysere situasjonen og komme inn og forstå akkurat det tilfellet her». Dette er forenelig med politiets økte fokus på kunnskapsbasert arbeid, hvor analyse er en essensiell strategi (Lie, 2011: 314). En slik prosess er ment å kartlegge årsakene til problemet (ibid.), noe som dermed illustrerer en likhet mellom arkitektene og politiets sitt arbeid. En slik type analyse som redegjøres for her kan dessuten forstås som en beskrivelse av kjernen i situasjonell forebygging. Dette med tanke på at situasjonell forebygging er basert på ideen om at en bestemt type kriminalitet har karakteristikk som kan analyseres, forstås og brukes i søken på en løsning (Brantingham & Brantingham, 1990: 25). Et miljøkriminologisk perspektiv tar for seg en helhetlig geografisk analyse av et fysisk område og forsøker deretter å finne en løsning på kriminalitetsproblemet (Lie, 2011: 253). Designing out crime og secured by design vektlegger særlig de fysiske utformingene, mens situasjonelle forebyggingstiltak i større grad går ut på mer tekniske løsninger (ibid.). Dette kan ses i sammenheng med at situasjonell forebygging kan ha en effekt hvor man føler seg overvåket (Bjørge, 2007: 98). For å få en formening om hvilke tiltak som bør iverksettes i et område er løsningen litt mer kompleks enn å følge en sjekklisteravisk. Det kan også eksempelvis være nyttig å foreta en analyse av kriminaliteten i området for å gjøre seg kjent med hvilke tiltak som bør prioriteres (Colquhoun, 2004: 77). I områder hvor kriminalitet ser ut til å forekomme relativt ofte vil et mulig tiltak være å sette opp overvåkningskamera. I et slikt tilfelle fremmes det at det er viktig å *evaluere* om det er behov for dette, eller om det er mulig å gjøre andre tiltak ved det fysiske rommet slik at man reduserer kriminaliteten uten bruk av overvåkningskamera (Colquhoun, 2004: 190). Dette understreker hvorfor det som tidligere nevnt ikke er noe som kan pålegges,

men at det heller bør forbli veiledende. Dette er en tankegang arkitekt Tone også deler, som sier at:

«du kan ikke på en generell basis, 'sånn funker det å så blir det bra'. Nøkkelen er å gå inn og analysere en situasjon og forstå steder på stedets premisser. Og ikke komme og si sånn.. det er derfor en plan- og bygningslov er.. generell. Det er ikke. Det er ikke så mye sjekklister du kan gjøre sånn og sånn, så fungerer det eller så fungerer det ikke. Det er ikke bare sånn at et fint sted så er det ikke kriminalitet. Det er mange fine steder som og er tatt over av negativ aktivitet. Det må noe mer til, det er en x-faktor som man må prøve å finne frem til».

Dette viser igjen hvordan arkitektene retter fokuset mot andre faktorer ved offentlige rom enn de som eksplisitt omhandler kriminalitet. Arkitekt Stig viser også til at han ikke synes det er ideelt med faste føringer, og understreker at dette kan være en av grunnene til at ordlyden i plan- og bygningsloven er formulert som den er. Han viser til et eksempel ved planleggingen av et sykehus:

«der er det også lagt ut en sånn førti meters sikkerhetssone rundt det sykehuset. Som, det gjør jo at dette blir en øy da. Og som dessverre ikke kan ta del i byen og bli et.. at et så stort program med så mye penger, kan brukes til så mye flott for å skape en aktiv by, også i stedet så sier du liksom, her skal vi ha førti meter bort til alle mennesker, assa, sånt er veldig synd da.. det kan være vanskelig. Hvis dette spikres i plan- og bygningsloven at ethvert sykehus skal ha førti meter til nærmeste vei, så.. så er det uheldig da, kan man vel si».

Dette kan ses i sammenheng med poenget som ble gjort tidligere om at sikkerhetstiltak kan redusere andre kvaliteter ved rommet. Ser man dette i sammenheng med veiledende designguider kontra lovpålagte føringer illuderer det hvordan sikkerhetstiltak kan gå mot sin hensikt. Står man fritt til å følge veiledningen så kan slike hensyn tas, men dersom det implementeres i lovverket vil det kunne ha en annen effekt på bybildet i sin helhet. Dette bidrar dermed til å styrke ulikhetene mellom aktivitetsskapende tiltak versus sikkerhetstiltak. En siste forståelse rundt plan- og bygningsloven kan identifiseres i det arkitekt Jenny sier om at: «det er jo bare på en måte, mer enn et lovverk, så det er jo.. så oppfatter jeg det mer som.. en oppmuntring til å være bevisst på hvordan man fremmer, for eksempel fysisk aktivitet i et område, og ja». Med denne forståelsen kan lovverket se ut til å benyttes som veiledende fremfor

en fast føring. Uavhengig av dette kan praksisen variere, og i en internasjonal kontekst ser det ut til at flere land har kommet lenger enn det vi har i Norge.

6.1.9 Lære av internasjonale standarder

Kriminalitetsforebygging i offentlige rom har i en årrekke fått mye oppmerksomhet i internasjonal sammenheng (Skouen, 1999: 10; Reynald & Elffers, 2009: 27; Armitage & Monchuk, 2017: 3). CPTED har blitt relativt godt utviklet i både England og i USA, men andre land som Japan, Nederland og Australia har også hatt et økt fokus på dette konseptet (Crowe, 2000: 8). England har siden 80-tallet hatt det britiske kriminalitetsforebyggende senter i Stafford til å gi politiet opplæring i CPTED (ibid.), hvor slike strategier gjerne blir brukt som kvalitetssikring av byrom (Reynald & Elffers, 2009: 27). I motsetning til de internasjonale trendene vedrørende CPTED, er slike prinsipper et relativt nytt fokusområde i både Norge og Norden generelt. Noen av informantene i politiet henviser til at vi henger noe etter eksempelvis England, og at det er mange land som har kommet lenger enn oss på det kriminalitetsforebyggende arbeidet innenfor offentlige rom. I motsetning til Norge, så blir for eksempel kanadisk politi som jobber med forebyggende arbeid opplært i situasjonell forebygging gjennom et kurs i CPTED (Brantingham & Brantingham, 1990: 28). Politi Thomas sier for eksempel at «da ønsker vi egentlig å bringe inn kunnskap, for eksempel fra England, hvor man har sannsynliggjort at man klarer å redusere kriminaliteten, med, ja. I noen tilfeller over 50% ved å gjennomføre ikke spesielt kostnadskrevenne tiltak». Politi Lars viser til at vi i Norge har noe som kalles «norsk standard» på det byggetekniske, mens de i England har noe som kalles «politistandard». Til tross for at flere trekker frem britene som forbilder, tar han samtidig litt avstand fra trendene i England, og viser til at «vi kommer nok ikke til å komme så langt i Norge at politiet bestemmer standarden på hvor tjukke vinduene skal være, men mye av de elementene som de jobber med, det å trygge det offentlige rom, det tar vi til oss da». En mulig årsak til at dette ikke benyttes i Norge kan også være at kriminalitetsnivået her er relativt lavt sammenlignet med andre land (Sætre mfl., 2018: 33), og at et fokus på CPTED eller andre situasjonelle tiltak som en del av forebygging derfor ikke har vært en prioritering.

Dette plasserer også relevansen av å forebygge innenfor en norsk kontekst som sentral for å forstå de ulike formålene aktørene i studien måtte ha. Secured by design er som tidligere nevnt politiinitiativ som kom i 1989 i Storbritannia, og som også andre land har latt seg inspirere av (Colquhoun, 2004: 197). At grupper innad i politiet engasjerer seg ved designing out crime, kan tenkes å gjøre det lettere å etablere et samarbeid med både planlegging og utbygging når

det gjelder for eksempel oversikt over kriminalitet i et område. Dette gir rom for innspill og utveksling av informasjon som kan være nyttig for sammen å bygge på en slik måte som er kriminalitetsforebyggende. Arkitekt Stig sier at «jeg tror i utgangspunktet at dette er noe veldig mange ser relevansen av, og at fysisk planleggingsprosess er et veldig godt tidspunkt å skape den type samarbeid». Man kan altså bruke dette arbeidet som en felles plattform for å øke kompetansen og få flere aktører på banen. Kombinert med trendene i andre land trenger det ikke utelukkende å være råd og inspirasjon til hvordan disse problemstillingene *bør* håndteres som internasjonalt arbeid viser, men også hvordan det *ikke* burde være. Dette fremkommer i det politi Aslak sier:

«så tror jeg det også er ganske forebyggende med kameraovervåkning enkelte steder, men jeg er ikke tilhenger av at vi skal overvåkes overalt, men enkelte steder tror jeg det har en svært god effekt. For eksempel på skoler på kveldstid når det ikke er folk der, så er det helt åpenbart at det er kriminalitetsforebyggende å ha kamerateknologi som avdekker forsøk på kriminalitet. Så en kombinasjon av alt, ikke noe sånn ekstremfunn som vi kan se enkelt andre land går i retning av, for eksempel Kina hvor de overvåker alt. Så det er en veldig, veldig skummel retning å gå, tenker jeg».

Dersom politiet utelukkende fokuserer på å overvåke for å ha kontroll over kriminaliteten kan det resultere i et stort tillitsbrudd mellom politi og publikum. Dette skyldes at det kan skape større avstand mellom dem, noe som kan føre til at politiet går glipp av verdifull kunnskap (Gundhus, 2010: 148). Det kan dessuten tenkes at det i en norsk kontekst ikke trenger å være et behov for dette – da det ikke nødvendigvis begås så mye *fysisk* kriminalitet. Dette med tanke på at forebyggende tiltak i fysisk design gjerne er noe som hindrer spesifikke former for kriminalitet som eksempelvis vold, hærverk eller tyveri (Armitage, 2017: 234). Tar man det for gitt vil det også øke forståelsen rundt hvorfor andre innsatsområder prioriteres.

6.2 En løsning på kriminalitetsproblemene?

Med utgangspunkt i de ulike forebyggingsmodellene som benyttes i Norge (Bjørge, 2011: 18), kan det sies at vi har både et veletablert kontroll- og straffesystem som eksempelvis ved inkapasitering og informasjonsformidling bidrar til å hindre at kriminalitet forekommer. I motsetning til slike hyppig brukte strategier er det som nevnt ikke tilfellet at

kriminalitetsforebygging gjennom situasjonelle tiltak er en veletablert arena. I forbindelse med dette sier arkitekt Stig at:

«den sosiale, det å jobbe mot.. motivasjonen hos folk da, i skolesystem og sånne ting, det er en godt utviklet sfære, av kriminalitetsforebygging, da har du på en måte, bevoktning, og gjerder, og de greiene der, det er også en ganske godt utvikla og allment vedtatt virkemiddel, mens det siste som er fysisk planlegging er til nå litt glemt, så sånn sett så tenker jeg at i hvert fall har en stor.. den er kjempeviktig».

Dette kan tolkes som at fysisk planlegging kommer i skyggen av andre forebyggingsmodeller. Ser man på forebyggingstrendene de siste årene kan en slik tankegang være et resultat av hva som har hatt fokus tidligere, som kan gi forklaring til hvorfor en slik logikk er fremtredende. Dette med tanke på at forebygging blant barn og unge for eksempel har vært et innsatsområde i en årrekke (Larsson, 2005: 272; Justis- & beredskapsdepartementet, 2013: 7). I lys av funnene som har blitt presentert tidligere kan det være mange årsaker til at man har fokusert på tematikken fremfor forebygging i offentlige rom, eksempelvis med tanke på at det er mangel på kompetanse om dette og uklareheter i hvilken rolle aktørene skal ha. Samtidig bør det også stilles spørsmål ved forebyggingsmetoden i seg selv. Ser man situasjonell forebygging som logikk vil det føre til at man i større grad fokuserer på å øke risikoen for å bli tatt enn å eksempelvis å øke straffene (Lie, 2011: 261). Det vil implisere at man tar sikte på å hindre situasjonen fremfor å endre lovbrøyteren gjennom straff, noe som kan medføre at sosiale årsaker til lovbrudd blir oversett dersom fokuset på å kontrollere omgivelsene blir tungtveiende.

Til tross for at det offentlige rom kan være objekt for mange forskjellige former for situasjonelle forebyggingstiltak vil det nok ikke være sannsynlig at en større satsning på dette feltet vil føre til at kriminalitet som fenomen forsvinner. Når man ser på kriminalitet med utgangspunkt i en situasjonell forståelse, så vil forståelser av 'root causes' som årsak til kriminalitet falle vekk fra fokuset (Clarke & Bowers, 2017: 110). Disse årsakene henviser blant annet til lovbrøyternes sosioøkonomiske status, noe som ikke vil la seg endre kun basert på hvordan man utformer det offentlige rom (Clarke, 1980: 137). På denne måten vil det dermed ikke være tvil om at løsningen på kriminalitetsproblemer ikke kan baseres utelukkende på strategier som vektlegger å hindre potensielle lovbrøytere gjennom situasjonelle tiltak (Clarke & Bowers, 2017: 110). Dette er også en oppfattelse flere av informantene deler, hvor politi Jonas sier i forbindelse med tiltak som kan iverksettes i det offentlige rom at: «vi har ikke løst de

sosiale problemene, men vi har i alle fall åpnet opp for publikum og for bruk, for offentligheten». I likhet med andre forståelser fra våre informanter, understreker dette hvordan denne formen for forebygging ser ut til å bli sammenlignet med andre forebyggingsformer eller andre problemer. Som tidligere poengtert kan denne sammenligningen også gi utslag for hva som prioriteres. Sitatet illustrerer også hvordan rommets funksjon i form av brukervennlighet og åpenhet forstås som ideelt, uten at det nødvendigvis har skjedd som et resultat av et kriminalitetsforebyggende fokus. Kriminalitet forstås som et sosialt problem, til tross for at fysiske hindringer og økt kontroll kan bidra til å hindre den i enkelte områder eller situasjoner. Selv om teorier innenfor miljøkriminologi kan sies å plassere aktøren i sentrum på bakgrunn av at kriminalitet forstås som et rasjonelt valg, begrenses likevel fokuset på individet når man ser på mulighetene for å hindre handlinger gjennom endringer i miljø. Sitatet belyser hvordan man likevel forsøker å inkludere individet – kriminalitetsforebyggingen handler ikke utelukkende om hva som er gunstig for befolkningen eller samfunnet i sin helhet, men det er snakk om menneskene. Kriminalitetsforebygging i offentlige rom kan dermed være et redskap for å unngå at den enkelte borger rammes, men også at befolkningen i sin helhet blir rammet. I denne konteksten kan en slik tankegang dermed ses i sammenheng med formålet bak situasjonell forebygging, som baseres på at det er vanskeligere å endre individers sosiale årsaker til kriminalitet enn det det er å endre situasjonen lovbruddene oppstår i (Lie, 2011: 252). Arkitekt Kristoffer sier i likhet med dette at:

«altså, 'you can't fix people by fixing the city'. Så alt funker, men det er på en måte, det er ikke der man nødvendigvis har mest å vinne. Jeg tror det er mye mer sosiale tiltak, gjør folk ansvarlige.. Jobbe med kriminelle miljøer for at, altså, det er mye som ikke nødvendigvis er fysiske tiltak, altså, spørsmålet er: sette opp et gjerde, hindrer det folk fra å gjøre en ulovlig handling for eksempel? Det er litt sånne ting jeg er på jakt etter. Hvis du ikke planter noen busker i en park eller noen trær og så videre, vil det hindre overfallsvoldtekter for eksempel. (...) Er gjerdet godt nok tiltak til å hindre terror? Ja, den kan hindre skade når noen har bestemt seg for å begå en kriminell handling, den kan redusere konsekvensene av det, men det er ikke sikkert den hindrer gjerningen som sådan».

Dette kan tolkes i lys av at fysisk utforming kan gi fravær av kriminalitet i et område umiddelbart, noe som vil kunne spare samfunnet for ulike typer skade, selv om det ikke fjerner kriminaliteten (Clarke & Bowers, 2017: 110). Den situasjonelle forebyggingsmodellen hevder

ikke å være en løsning på alle kriminalitetsproblemer, men den kan bidra til å redusere *noen* former for uønsket atferd – «it promise no more than it can deliver» (ibid.). Dette kan ses i sammenheng med forståelsen av situasjonell forebygging som en symptombehandling (Bjørgero, 2007: 99). Som poengtert tidligere har dette gjerne vært snakk om fysisk kriminalitet som ofte er planlagt på forhånd. Om det faktisk bidrar til noe mer enn å unngå uønsket atferd i et bestemt område vil uansett kunne avhenge av flere faktorer. Dette er ikke den eneste kritikken som kan rettes mot denne forebyggingsmodellen. Det kan også reises spørsmål ved om det faktisk fører til at den planlagte kriminaliteten blir borte, eller om den rett og slett bare forflyttes til et annet sted. Dette kommer arkitekt Erik inn på:

«som arkitekt så tror jeg man må se om, at man må tenke hva det faktisk er man kan gjøre med, rom og hva man ikke kan gjøre. Og jeg er av den tanken at man, altså sann, man kan kanskje forhindre noen typer kriminalitet gjennom å forsterke ting, men egentlig så har det.. på en måte, mener jeg, en liten effekt på reell samfunnsutvikling. At på en måte det leder som jeg og mange har sett på at det leder jo til en type displacement av hvor det skjer i stedet for at man forhindrer noe».

Denne utgreiingen viser til at til tross for anerkjennelsen om at design og utforming kan være avgjørende, så er det ikke nødvendigvis slik at det løser problemet i en større sammenheng. Forflytning, eller displacement, kan kanskje sies å være den mest vanlige kritikken mot situasjonell forebygging (Clarke & Bowers, 2017: 118). Dette går ut på at dersom man hindrer mulighetene for å utføre en uønsket handling et sted, så vil handlingen oppstå på et annet sted som er lettere å angripe (Bjørgero, 2007: 98). Motsvaret til dette er at man i case-studier gjerne har sett at displacement i svært liten grad oppstår, og at man ut ifra konteksten har sett at det har hatt en effekt på kriminalitetsproblemene i området (Clarke & Bowers, 2017: 110). Uansett om en forskyvning forekommer eller ikke, er det likevel sjeldent at disse tiltakene anses som unødvendige og ineffektive (Bjørgero, 2007: 98). Til tross for at en viss forskyvning av kriminaliteten kan forekomme, viser erfaringene med situasjonell forebygging til at statistikken ikke har økt mot andre mål – og på denne måten kan det bli en reduksjon totalt sett (ibid.).

Det har dessuten blitt hevdet at fysiske omgivelser avspeiler trekk og tenkemåter fremfor å produsere dem (Moe & Moe, 1999: 124). På denne måten er det dermed ikke gitt at arkitekturen vil produsere de ønskede handlingene som det er tiltenkt at de skal ha – de bare representerer det som anses som ideelt. Arkitektoniske løsninger kan for noen oppleves som

overfladisk, da det kan hevdes at «i store og kompliserte samfunn er spørsmål som gjelder årsakene til kriminalitet enda viktigere» (Moe & Moe, 1999: 125). De sosiale problemene kan ikke nødvendigvis løses gjennom fysisk planlegging, arkitektur eller kontrolltiltak. Det bør dermed stille spørsmål ved om det vil være gunstig å opprettholde eller øke fokuset på en slik forebyggingsmetode dersom det er andre arenaer som vil være mer hensiktsmessig å fokusere på. Eksempelvis vil det potensielt sett kunne bidra til å spare kostnader på ulik ressursbruk, så vil ikke det nødvendigvis forstås som en fornuftig prioritering dersom det faktisk ikke skjer såpass mye kriminalitet at det vil spare samfunnet for noen særlig stor kostnad. Dette er ikke nødvendigvis bakgrunnen for at kriminalitetsforebygging i offentlige rom ikke har et tungtveiende fokus innad i informantenes virksomheter. Som politi Pål viser til er «ethvert tiltak som kan forebygge den minste ting er bare å iverksette spør du meg». Om man derimot ser på trygghetsfølelse og bruk av rommet som optimalt kan det likevel tenkes å være verdifullt å ha kriminalitetsforebygging i bakhodet når man tar avgjørelser ved arkitektoniske løsninger. Selv om det ikke kan garantere fravær av kriminalitet, kan det i det minste bidra positivt til brukernes opplevelser av rommet – og da vil det kanskje forstås som en gunstig prioritering.

6.3 Oppsummerende betraktninger

Et gjennomgående tema i aktørenes tiltak og formål er hvordan *gode* rom blir sett i sammenheng med eller satt opp mot kriminalitetsforebygging. Gjennom omgivelsene er det rom for både sikkerhets- og trygghetstiltak, samt et fokus på bruk og funksjoner. Tiltakene informantene har fremmet kan ses i sammenheng med å løfte området i sin helhet, og ikke bare sørge for at kriminaliteten skal reduseres. Her har det kommet frem hvordan aktørene vektlegger ulike elementer, men hvor alle kan sies å passe innenfor rammen av ‘gode rom’ eller ‘gode byer’.

Innad i en virksomhet er det gjerne tilfellet at aktørene deler samme mentalitet (Burris, 2004: 342), og dermed er det ikke unaturlig at informantene innenfor lik yrkesgruppe deler oppfatninger som ligner på hverandre. Det bør likevel understrekes at mentalitetene også kan variere innad i organisasjonene til tross for lik yrkesbakgrunn (ibid.). Dersom man trekker en slutning som er beskrivende for arkitektene som yrkesgruppe ser det ut til at forestillingen om et godt rom er den mest tungtveiende verdien, basert på deres syn på sikkerhetstiltak kombinert med vektleggingen av rommets aktiviteter. Selv om bruken av et område i seg selv kan være et mål, vil det i tillegg kunne være med på å forsterke elementer i rommet som virker kriminalitetsforebyggende. Innenfor denne rammen ser sosial kontroll ut til å være essensielt,

og det å skape tilstrømming og en jevn flyt av mennesker i offentlige rom blir dermed et tungtveiende fokusområde for både arkitektene og politiet. For å realisere en jevn flyt av mennesker fremmes flere elementer som bør være tilstede. Arkitektene vektlegger først og fremst aktivisering, hvor aktive fasader og tilbud til mange, hele døgnet, anses som gunstig. Å skille mellom offentlige og private områder fremmes også som potensielt avgjørende fra arkitektens hold. Begge disse momentene kan ses i sammenheng med eierskap, da det kan bidra til at publikum i større grad tar ansvar for områdene sine, noe som kanskje spesielt vil kunne *forsterke* brukerne av rommet som kontrollører. På denne måten vil de verne om området sitt på egenhånd, noe som også vil kunne påvirke behovet for synlig politi – som er en oppfatning politiet også deler.

Det bør understrekes at den sosiale kontrollen både kan forstås som mål og middel – eller tiltak og formål om man vil. Dette skyldes at enkelte av informantene viser til at jo flere mennesker det er i et område, jo flere kunne kontrollere det aktuelle stedet. På denne måten får den jevne flyten av mennesker flere funksjoner. Det er særlig tre aspekter som vektlegges av alle informantene, henholdsvis å skape trygghetsfølelse, å avskrekke, samt at det er mennesker tilstede for å gripe inn dersom det skulle være nødvendig. Dette kan også gjelde ulykker eller andre uønskede hendelser, og trenger dermed ikke utelukkende å handle om kriminalitet. I tillegg til at det presenteres som en måte å skape trygghet på gjennom bruk og aktivisering. Tar man utgangspunkt i at disse tiltakene har ønsket effekt vil det i praksis innebære at et behov for politiets tilstedeværelse i de offentlige rommene kan falle vekk. Samtidig åpner det opp for at arkitektene får en større plass i det kriminalitetsforebyggende arbeidet, da de kan være med på å tilrettelegge for slike behov. På bakgrunn av at informantene fremmer at utformingen kan ha noe å si for om mennesker tiltrekkes et område, så får arkitektene en sentral rolle – særlig hvis tilrettelegging for uformell sosial kontroll er idealet. På denne måten vektlegges også uformell kontroll som den mest gunstige formen, men formene for sosial kontroll varierer også i forbindelse med hvilken hensikt den er ment å ha.

Dette analysekapittelet kan i likhet med kapittel fem sies å illustrere noen forskjeller i tankesett mellom arkitekter og politi som rolleinnhavere på det kriminalitetsforebyggende feltet, men også på tvers på av yrkesgruppene. På den ene siden kan likhetene sies å eksistere på bakgrunn av at rollene og formålene ligner, mens på den andre siden er disse likhetene også nyanserte. Arkitektens interesser og mål kan i større grad enn for informantene i politiet se ut til å omhandle at områdene faktisk tas i bruk enn at det oppfyller kriminalitetsforebyggende krav. Om man setter kriminalitetsforebygging opp mot bruk av et område illustrerer det i denne

konteksten en vesentlig forskjell mellom arkitektene og politiets intensjoner. Dette med tanke på at politiet i større grad omtaler tiltakene som strategier for å lykkes i å redusere kriminalitet eller andre farer, mens arkitektene ikke vektlegger reduksjon av kriminalitet som et mål på å lykkes i eget arbeid. Dette er ikke nødvendigvis overraskende med tanke på at politiet i større grad arbeider med kriminalitet, mens arkitektene, normalt sett, har andre fokusområder. Å skape trygghet kan i stor grad se ut til å være et av de elementene som vektlegges i størst grad av arkitektene, fremfor eksempelvis å fokusere på kriminalitetsforebygging. Målet om trygghet består av en rekke dimensjoner, og hva som faktisk *er* trygghet kan ikke tas for gitt. Trygghet som fenomen er ikke synonymt med fraværet av kriminalitet, men det kan tenkes å være et aspekt ved det. Dette understreker hvordan det ligger mye mer i kriminalitetsforebyggende tiltak enn å bare redusere kriminalitet. Det er mye som tyder på at det foreligger et implisitt fokus på at trygghet i arkitektenes arbeidsoppgaver, som samtidig trumfer kriminalitetsforebygging. Samtidig ser det ut til at trygghet og kriminalitetsforebygging er svært forenelig med hverandre, nettopp fordi de begge oppfyller momentet om sosial kontroll som begge aktørene vektlegger. Formålene kan dermed begrunnes i flere fellesnevner mellom gode rom og kriminalitetsforebyggende tiltak, og det er ikke nødvendigvis tilfellet at alle tiltak som kan forstås som kriminalitetsforebyggende utelukkende tar sikte på å redusere kriminalitet. Hvilke kvaliteter ved rommet som satses på kan handle om prioriteringer, og iverksettelsen kan være et resultat av hva de involverte aktørene har ansett som mest hensiktsmessig. Dette kan igjen tenkes å være styrt av organisasjonens interesser, samtidig som det bør ses i sammenheng med at man gjerne anser egne strategier som de viktigste (Bjørø, 2011: 22).

Empirien indikerer at det er et ulikt fokus mellom arkitektene og politiet hva angår formålene eller potensialet i designet. De ulike strategiene og tiltakene kan plasseres innenfor ulike forebyggingskategorier, som tidligere nevnt kan deles opp i sosiale-, risikoorienterte- eller situasjonelt orienterte modeller. De ulike modellene for forebygging kan forstås som konkurrerende tenkemåter (Bjørø, 2011: 17-18). På denne måten blir også mentalitetene ulike, avhengig av hva de sier om aktørenes forståelse av sine omgivelser. Det kan likevel sies å være enighet om at for mange sikkerhetstiltak i det offentlige rom, i likhet med for mye synlig politi, kan føre til at publikum føler seg utrygge. Potensielt sett kan for mange sikkerhetstiltak dermed føre til at folk holder seg unna området, og i lys av de andre funnene kan dette dermed skape større avstand menneskene imellom. Et slikt scenario står i motsetning til formålet om å skape en jevn flyt av mennesker, og kan dermed oppfattes som lite ideelt. Dette kan tenkes å gå utover den sosiale kontrollen, spesielt hvis den uformelle kontrollen er å foretrekke. Om man lar være

å tilrettelegge for tilstrømming av mennesker, kan man miste den uformelle sosiale kontroll og dermed et viktig kriminalitetsforebyggende element (Lomell, 1999: 52). Sikkerhet forstås likevel som en prioritering fra politiets hold, på bakgrunn av at man ikke ønsker noe skade på verken samfunn eller borgerne.

Hvorvidt tiltakene faktisk fungerer eller får den effekten det er ment å ha er i forebyggende øyemed generelt vanskelig å måle. Satt opp mot hverandre ser arkitektene i større grad ut til å ha troen på at tiltakene vil ha en reell effekt, sammenlignet med informantene i politiet. Dette underbygger påstanden i forrige analysekapittel om arkitektenes tro på at eget forebyggende arbeid har en betydning for kriminalitetsnivået. Fra politiets hold er det ironisk at de forebyggingsstrategiene som hevdes å være enklest å måle, er av de som det ikke er noe særlig fokus på. Samtidig fremkommer det hos både arkitektene og politi at det kan være andre årsaker som belyser hvorfor det eventuelt ikke blir en prioritert form for arbeid. Det er ikke nødvendigvis slik at et fokus på denne formen for forebygging forutsetter at man må slutte å forebygge andre individuelle årsaker til kriminalitet. Selv om dette alene ikke vil fjerne et kriminalitetsproblem i sin helhet, så vil det i lys av informantenes forståelser likevel kunne bidra til noe positivt, slik tiltakene er ment å virke.

7 Avslutning

Det er ingen enkel sammenheng mellom disse fenomenene – roller, tiltak og formål i det kriminalitetsforebyggende arbeidet i offentlige rom fremstår som svært komplekse. Innenfor den teoretiske rammen som er benyttet i denne oppgaven har vi presentert noen av dimensjonene ved fenomenene som kommer frem i informantenes forståelser. Med utgangspunkt i oppgavens empiri og teori kan roller, tiltak og formål forstås som tre separate deler ved det kriminalitetsforebyggende arbeidet i offentlige rom – men som likevel bør ses i sammenheng, da de i stor grad overlapper hverandre. Eksempelvis kan en rolle som initiativtager tenkes å være et tiltak for å fremme et fokus på kriminalitetsforebyggende arbeid i offentlige rom, hvor aktørene videre kan bidra som rådgivere ut ifra deres kunnskapsområder. Lignende kan tilrettelegging for sosial kontroll være et tiltak med formål om å skape trygghet, samtidig som det sier noe om hvilken rolle ulike aktører får som kontrollører. Å tre inn i en rolle kan dermed forstås som et tiltak, hvor formålene videre realiseres gjennom tiltakene, og deretter kan formålene igjen formidles gjennom aktørens roller. Dersom man ser disse i en helhetlig sammenheng så kan både rollene og formålene tolkes som redskaper for å skape et positivt utfall som er ment å gagne hele samfunnet, til tross for at aktørens tankesett også kan forstås å være preget av organisasjonens interesser.

Offentlige rom er både en arena hvor politiet har hovedansvar for å opprettholde ro og orden, samtidig som det er et potensielt objekt for arkitektens planleggings- og utbyggingsprosesser. Legger man til grunn at et godt rom er fritt for kriminalitet, er dette en arena hvor politiets og arkitektens formål kan sies å være forenelig med hverandre. Dette til tross for at arkitektene ikke definerer sine handlinger eksplisitt som kriminalitetsforebyggende, men at de kan ha en indirekte effekt. Politiets oppgaver og organisering er som en slags kontrast til dette i større grad sentrert rundt primærstrategien om å forebygge. Innsatsen i det offentlige rom er dermed kun en av mange potensielle arenaer som skal gjennomføres av forebygging som primærstrategi. Til tross for at flere og flere aktører involveres i det kriminalitetsforebyggende arbeidet, er det likevel ikke tydelig hvem som håndterer denne type forebygging. Det er et interessant moment at de aller fleste av våre informanter både ønsker å bidra i tillegg til å hevde at deres arbeid kan ha en gunstig effekt, men det er ingen som ser ut til å være komfortable med å ta på seg hovedrollen. På bakgrunn av ønsket om samarbeid fra begge aktører er det ikke nødvendigvis et behov for at en bestemt organisasjon må ha en ledende posisjon, men kanskje heller en tydeliggjøring av relevante aktørers rolle. Med tanke på at

politiet har gjort forebygging til en primærstrategi, kombinert med at de gjerne er involvert i forebyggende arbeid, er det ikke unaturlig at de ønsker å ha en plass i dette arbeidet. På den måten kan det se ut til at det er både organisatoriske og kunnskapsrelaterte utfordringer ved arbeidet, og at det ikke er en klar og tydelig rolle politiet står klare til å fylle.

Formålene som har blitt presentert kan variere, men de varierer nok ikke i så stor grad mellom aktørene av den grunn – det er det heller tiltakene og mentalitetene som gjør. Det finnes en rekke tiltak som kan iverksettes i det offentlige rom. Om man skal oppsummere informantenes forståelse av hva som er ideelle trekk ved offentlige rom så er svarene relativt like – det skal være steder hvor alle kan oppholde seg uavhengig av eksempelvis kjønn, alder og sosioøkonomisk status, det skal være liv der til alle døgnets tider og det skal være oversiktlig. Når man derimot går i dybden på de bakenforliggende årsakene til et slikt ideale ser bildet ut til å bli mer komplekst. Med tanke på at våre informanter befinner seg innenfor to ulike yrkesgrupper er det naturlig at ulike interesser blir fremmet på bakgrunn av ulike mål innad i organisasjonen, noe som kan prege hvilke tiltak og formål de har. Til tross for slike ulikheter kommer det frem i oppgaven at et par av fellesnevnerne ser ut til å være sentrert rundt trygghet og sikkerhet. Dette med tanke på at trygghet og sikkerhet som formål ser ut til å være kjerneverdier for begge aktører for å etablere gode rom. Ulike forståelser av trygghet, sikkerhet og kontroll kan forstås å være en del av politisære arbeidsoppgaver – som igjen vil være avgjørende for om et område anses som ideelt. I lys av oppgavens funn er kriminalitetsforebygging i offentlige rom ikke utelukkende basert på tanken om at en form for fysisk utforming skal forsvare seg selv, eller at formell og teknologisk kontroll alene er nok å forebygge, men heller en kombinasjon. Avslutningsvis kan man se at tankegangene rundt eyes on the street og naturlig overvåkning er å gjenkjenne i våre informanters beskrivelser, men omgivelsene som et forsvar i seg selv gjennom fiendtlig preg på arkitekturen er ikke nødvendigvis noe som er særlig fremtredende i våre informanters forståelser. Verken politiet eller arkitektene har denne formen for kriminalitetsforebygging som hovedoppgave, men de befinner seg likevel i posisjoner hvor de potensielt sett kan ha både innflytelse og handlingskraft. Det i seg selv er en rolle som bør bevisstgjøres og reflekteres over. Det handler kanskje i større grad om hvorvidt man vil prioritere de enkelte formålene med denne typen arbeid, noe som vil være en kompleks avgjørelse.

Det nærmeste man kommer en konklusjon i lys av oppgavens funn kan sies å være at den «den gode byen» eller det «å skape et godt rom» blir et gjennomgående tema for aktørene,

uavhengig av hvilke roller de har, eller hvilke tiltak og formål de vektlegger. Siden dette er en verdi det er naturlig at flesteparten av samfunnets borgere har, er det også logisk at dette ikke bare er en oppgave for politiet. Tar man utgangspunkt i internasjonal forskning ser man for eksempel at pluraliseringen av polisiære arbeidsoppgaver går på tvers av det tradisjonelle politiarbeidet og privat sikkerhetsindustri (van Steden mfl., 2016: 328; van Steden, 2017). En trend i den vestlige verden er nettopp at andre aktører deltar i polisiære arbeidsoppgaver og virksomhet, hvor fokuset nylig har rettet seg mot frivillige aktører (van Steden & Mehlbaum, 2018: 2). Arkitekter blir ikke nødvendigvis ansett som tradisjonelle polisiære aktører, men i denne studien har vi vist at de til tross for dette kan spille en viktig rolle i det kriminalitetsforebyggende arbeidet. Ikke kun basert på om de bevisst tar i bruk forebyggende strategier for å hindre kriminalitet, men særlig hvis man legger til grunn at rommets bruk, funksjoner, sikkerhet- og trygghetsskapende tiltak kan betegnes som kriminalitetsforebyggende arbeid.

Tradisjonelt sett har det vært politiet som gjerne kommer i fokus når det gjelder kriminalitet og sikkerhet, noe som har ført til en tett kobling mellom politiet som institusjon og policing som prosess eller praksis. Den stadige pluraliseringen, understreker til tross for dette et behov for å holde politiet og policing adskilte fra hverandre. Historisk sett har denne koblingen vært særdeles sterk, og det har nesten vært ensbetydende at policing innebærer politiet. Dersom man i større grad klarer å skille disse, altså politiet som institusjon og policing som prosess eller praksis, så åpner det opp for nye måter å forstå andres aktørers bidrag til det polisiære arbeidet. På den måten blir arkitektene en sentral aktør i lys av polisiær virksomhet og arbeid i det kriminalitetsforebyggende arbeidet i offentlige rom. Kombinasjonen av et fokus på hvilken bruk som fremmes, i tillegg til å redusere kriminalitet kan dermed være forenelig med idealet om gode steder. I lys av den pluraliserte policingen illustrerer dette hvordan polisiære arbeidsoppgaver er svært komplekse – og ikke minst at det kan omfatte andre oppgaver og aktører enn kun politiet og det de kan tilby. Med utgangspunkt i oppgavens funn kan dessuten denne utviklingen forstås som en reaksjon på ønsket om å produsere eller skape felles verdier – her forstått som gode rom. På den måten kan det tenkes at trenden om den pluraliserte policingen slik van Steden & Mehlbaum (2018) beskriver også har tendenser i en norsk kontekst. Dette er noe som kommer frem i informantenes ønske om å samarbeide med så mange som mulig for å skape slike ideelle områder.

7.1 Oppgavens bidrag og veien videre

Denne oppgaven har vist hvordan man kan bidra til å videreutvikle forståelser for kriminalitetsforebyggende aktører i lys av en utvidet politifamilie og arbeidsoppgaver som er ment å ha en proaktiv effekt. I denne oppgaven har vi kun tatt for oss to av potensielt sett mange involverte aktører, og til tross for mange likheter kan man ikke se bort ifra at andre aktører vil fremheve nye perspektiver. Samspeillet mellom alle de ulike interessene og hensiktene som måtte finnes gjør at de fysiske utformingene og kontrolltiltakene i de offentlige rommene vil kreve et samarbeid mellom ulike bidragsytere. Når flere aktører bidrar i dette arbeidet med sikte på å fremme sine intensjoner, vil det være en rekke hensyn som bør ivaretas. Dette gjør også et samarbeidsaspekt særlig relevant, med tanke på at politiet erkjenner at de ikke kan forebygge alene samtidig som arkitektene også viser til at dette er et felt de kunne tenke seg å skape et samarbeid på. Ut ifra våre informanternes perspektiver ser det ut til at et slikt samarbeid mangler. Selv om det på den ene siden har blitt ytret et ønske om å samarbeide for å nå dette målet, virker realiteten å være at aktørene i størst grad jobber adskilt yrkesgruppene imellom. Et potensielt samarbeid om forebygging i offentlige rom hadde dermed kunne oppfylle et ønske fra våre informanter. Et viktig poeng for fremtidens forebyggingspraksis kan være at enkelte aktører besitter relevant kompetanse, men at de til tross for dette ikke kommer helt frem i rampelyset. Dette kan skyldes at dominerende aktører får plass på bakgrunn av en forestilling om hvem som besitter bestemte former for kunnskap, eller eventuelt en manglende anerkjennelse av relevante aktører. Hvorvidt dette er reelt kan være vanskelig å si ut ifra oppgavens funn, men det er en problemstilling som er verdt å bemerke seg, og som bør vies en plass i videre forskning.

Store deler av policing-litteraturen tar utgangspunkt i politi og politivirksomhet, men denne oppgaven kan muligens bidra til å sette enda mer fokus på hvordan mindre tradisjonelle politisære aktører tar større plass i det forebyggende arbeidet – selv med avgrensningen til offentlige rom er arkitektene kun en av mange potensielle aktører utenfor politiet. Et alternativ for videre forskning kan i lys av dette være å inkludere og studere flere relevante aktører på feltet slik at kunnskapen fortsetter å vokse i retning mot trygge samfunn. I Storbritannia er det eksempelvis gjort noen studier på dette, hvor såkalte gatepastorer er med på å gjøre byen tryggere gjennom ivaretagelse av sårbare mennesker (van Steden, 2018: 403). En av årsakene til dette er nettopp å skape ideelle områder (ibid.). Å skape den gode og trygge byen er ikke en oppgave forbeholdt politiet alene, men en rekke aktører – hvor både frivillige, private aktører som arkitekter og offentlige virksomheter kan bidra. På et mer generelt grunnlag kan det hevdes

at det finnes behov for å undersøke hvordan politiaer virksomhet utenfor politiet utvikler seg fremover i tid (Lomell, 2014: 270). Vårt bidrag følger dermed denne tankegangen, og våre funn belyser en del av denne utviklingen. Her kan det også stilles spørsmål ved om politiaer virksomhet bør være et offentlig gode på samme måte som politiets tjenester, og hva innholdet av dette i så fall vil være (Lomell, 2014: 271). I lys av våre informanters utsagn kan det se ut til at det er ment å være et gode for mange, til tross for at man bør ta høyde for at det ikke nødvendigvis oppleves som tilgjengelig for alle (Crawford, 2006: 115). Med utgangspunkt i oppgavens funn kan offentlige goder implementert i offentlige rom være ment for alle, mens det i realiteten vil være avgrenset til det aktuelle området. Dette kan særlig være relevant ved spørsmålet om trygghet og sikkerhet, da det som nevnt kan anses som et gode folk tar for gitt, til tross for at det kan samtidig kan fremstå som varer på et marked. I et policing-perspektiv er det ikke tydelige begrensninger i forbindelse med hvem som kan involveres i politiaert arbeid, og ut ifra funnene i denne oppgaven er det mye som tilsier at ansvaret faller på den alminnelige borger – brukerne av de offentlige rommene. Hvilke tiltak som bør prioriteres og hvem som skal stå ansvarlig for dette kan dermed tilslutt forstås som en prioriteringssak. Dette bidraget illustrerer at aktører som befinner seg utenfor det tradisjonelle politiaere virksomhet-stemplet kan ha en sentral rolle i det kriminalitetsforebyggende arbeidet i offentlige rom. I lys av funnene som har blitt presentert i denne oppgaven kan dermed et alternativ være at flere aktører med nyttig kompetanse og gode intensjoner bør få større plass til å lage det som kan forstås som et felles mål og verdi for alle – gode rom for folk.

Antall ord: 54 844

Litteraturliste

- Aakvaag, G.** (2008): *Moderne sosiologisk teori*. Oslo: Abstrakt forlag AS.
- Aas, G., Runhovde, S., Strype, J., & Bjørge, T.** (2010): *Trygghet i det offentlige rom: i åtte norske kommuner og bydeler*. Oslo: PHS Forskning 2010: 7.
- Aas, K. F.** (2013): *Globalization and Crime*. Andre utgave. London: Sage.
- Akseth, S. M. W.** (2015): *Don't build clock towers, maybe?* [masteroppgave i kriminologi]. Oslo: Universitetet i Oslo.
- Aradau, C.** (2008): «Forget Equality? Security and Liberty in the 'War on Terror'» i: *Alterantives*, 33 (3). s. 293-314. DOI: 10.1177/030437540803300302.
- Armitage, R.** (2013): *Crime Prevention through Housing Design: Policy and Practice*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Armitage, R.** (2017): «Design, crime and the built environment» i: *Handbook of Crime Prevention and Community Safety*. Red: Tilley, N. & Sidebottom, A. Andre utgave. London: Routledge.
- Armitage, R. & Monchuk, L.** (2017): «What is CPTED? Reconnecting Theory with Application in the Words of Users and Abusers» i: *Policing: A Journal of Policy and Practice*. s. 1-19.
- Aubert, V.** (1964): *Sosiologi*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Balvig, F.** (1995): *Kontrolbilleder: udvalgte tekster 75-94*. Holte: SocPol.
- Balvig, F.** (2005): «When law and order returned to Denmark» i: *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention* 5 (2).
- Bayley, D. H. & Shearing, C. D.** (1996): «The Future of Policing» i: *Law and Society Review*, 30 (3). s. 585-606.
- Bayley, D. H. & Shearing, C. D.** (2001): *The New Structure of Policing: Description, Conceptualization, and Research Agenda*. Washington: National Institute of Justice.
- Bayley, D. H. & Shearing, C. D.** (2005): «The Future of Policing» i: *Policing Key Readings*. Red: Newburn, T. New York: Routledge. s. 715-733.

- Benan, R-A. & Kjenn, B. L. (2013):** *Kunnskapsstyrt politi: strategiske analyser i praksis*. [masteroppgave i politivitenskap]. Oslo: PHS.
- Biddle, B. J. (1979):** *Role Theory: Expectations, Identities and Behaviors*. New York: Academic Press.
- Bjørge, T. (2007):** «Strategier for forebygging av terrorisme» i: *Polisiær virksomhet. Hva er det - hvem gjør det?* Red: Gundhus, H. O., Larsson, P. & Myhrer, T. G. Oslo: PHS Forskning 2007: 7. s. 85-109.
- Bjørge, T. (2011):** «Strategier for forebygging av terrorisme, del I» i: *Forebygging av terrorisme og annen kriminalitet*. Red: Bjørge, T. Oslo: PHS Forskning 2011: 1.
- BoTryggt (2018):** *Tryggare Sverige, Bo Tryggt 2030*. [Internett]. Tryggare Sverige. Tilgjengelig fra: <http://botryggt.se/> [Lest 18.10.18].
- Brantingham, P. & Brantingham, P. (1990):** «Situational crime prevention in practice» i: *Canadian Journal of Criminology*, 32 (1). s. 17-40.
- Brantingham, P. & Brantingham, P. (1993):** «Nodes, Paths, and Edges: Considerations on the Complexity of Crime and the Physical Environment» i: *Journal of Environmental Psychology*, 13. s. 3-28.
- Braun, V. & Clarke, V. (2006):** «Using thematic analysis in psychology» i: *Qualitative Research in Psychology*, 3 (2). s. 77-101.
- Burris, S. C. (2004):** «Governance, Microgovernance and Health» i: *Temple Law Review*, 77. s. 335-362.
- Carmona, M., Tiesdell, S., Heath, T., & Oc, T. (2010):** *Public places – urban spaces: the dimension of urban design*. Andre utgave. Oxford: Architectural Press.
- Carr, S., Francis, M., Rivlin, L. G. & Stone, A. M. (1992):** *Public Space*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Christie, N. (1982):** *Hvor tett et samfunn?* Andre utgave. Oslo: Universitetsforlaget.
- Christie, N. (1996):** «Sosial kontroll» i: *Kriminologi*. Red: Finstad, L. & Høigård, C. Oslo: Pax Forlag.
- Clarke, R. V. (1980):** «‘Situational’ Crime Prevention: Theory and Practice» i: *British Journal of Criminology*, 20 (2). s. 136-147.

- Clarke, R. V. & Bowers, K. (2017):** «Seven misconceptions of situational crime prevention» i: *Handbook of Crime Prevention and Community Safety*. Red: Tilley, N. & Sidebottom, A. Andre utgave. London: Routledge.
- Coaffee, J. (2003):** *Terrorism, Risk and the City – The making of a contemporary Urban Landscape*. Aldershot: Ashgate Publishing Ltd.
- Cohen, E. L. & Felson, M. (1979):** «Social Change and Crime Rate Trends: A Routine Activity Approach» i: *American Sociological Review*, 44 (4). s. 588-608.
- Cohen, S. (1979):** «The Punitive City» i: *Contemporary Crises* 3.
- Cohen, S. (1985):** *Visions of Social Control*. Cambridge/Oxford: Polity Press & Blackwell Publishers Inc.
- Colquhoun, I. (2004):** *Design Out Crime: Creating Safe and Sustainable Communities*. Oxford: Architectural Press.
- Cozens, P. M. (2002):** «Sustainable Urban Development and Crime Prevention Through Environmental Design for the British City. Towards an Effective Urban Environmentalism for the 21st Century» i: *Cities*, 19 (2). s. 129-137.
- Crawford, A. (1997):** *The Local Governance of Crime: Appeals to Community and Partnerships*. Oxford: Clarendon Press.
- Crawford, A., Lister, S., Blackburn, S. & Burnett, J. (2005):** «Plural policing: The mixed economy of visible patrols in England and Wales» i: *Researching Criminal Justice Series*. Bristol: The Policy Press.
- Crawford, A. (2006):** «Policing and security as ‘club goods’: the new enclosures?» i: *Democracy, Society and the Governance of Security*. Red: Wood, J. & Dupont, B. Cambridge: Cambridge University Press. s. 111-138.
- Crawford, A. (2008):** «Plural Policing in the UK: Policing Beyond the Police» i: *Handbook of Policing*. Red: Newburn, T. Cullompton: Willan Publishing. s. 147-181.
- Crawford, A. & L’Hoiry, X. (2017):** «Boundary crossing: networked policing and emergent ‘communities of practice’ in safeguarding children» i: *Policing and Society*, 27 (6). s. 636-654. DOI: 10.1080/10439463.2017.1341508
- Creswell, J. W. (2013):** *Qualitative inquiry & research design. Choosing among five approaches*. Tredje utgave. London: Sage.

- Crowe, T.** (2000): *Crime Prevention Through Environmental Design. Applications of Architectural Design and Space Management Concepts*. Andre utgave. Boston: Butterworth-Heinemann.
- Cullen, F. T., Agnew, R. & Wilcox, P.** (2014a): «Environmental Criminology» i: *Criminological Theory: Past to Present*. Red.: F. T. Cullen, R. Agnew og P. Wilcox. Femte utgave. New York: Oxford University Press. s. 454-468.
- Cullen, F. T., Agnew, R. & Wilcox, P.** (2014b): «Defensible Space» i: *Criminological Theory: Past to Present*. Red.: F. T. Cullen, R. Agnew og P. Wilcox. Femte utgave. New York: Oxford University Press. s. 489-491.
- DBS**, Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (2016): *Samfunnets kritiske funksjoner*. Versjon 1.0. Tønsberg: Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap.
- DeCoster, S. & Heimer, K.** (2017): «Choice within constraint: An explanation of crime at the intersections» i: *Theoretical Criminology*, 21 (1).
- Dupont, B. & Wood, J.** (2007): «Urban Security, from Nodes to Networks: On the Value of Connecting Disciplines» i: *Canadian Journal of Law and Society*, 22 (2). s. 95-112.
- Egge, M. & Barland, B.** (2007): «Klarer forebyggingsfeltet seg uten politiet?» i: *Polisiær virksomhet. Hva er det - hvem gjør det?* Red: Gundhus, H. I. O., Larsson, P. & Myhrer, T. G. Oslo: PHS Forskning 2007:7. s. 153-161.
- Ericson, R. V.** (2005): «The police as reproducers of order» i: *Policing Key Readings*. Red: Newburn, T. New York: Routledge. s. 215-247.
- Ericson, R. V. & Haggerty, K. D.** (1997): *Policing the risk society*. Oxford: Clarendon Press.
- Ericson, R. V. & Haggerty, K. D.** (2005): «The policing of risk» i: *Policing Key Readings*. Red: Newburn, T. New York: Routledge. s. 550-565.
- Eriksen, T. H.** (2006): *Trygghet*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Fellows, S.** (2013): «Role theory» i: *Encyclopedia of Management Theory*. Red: Kessler, E. H. Thousand Oaks: Sage. s. 672-674.
- Filstad, C., Karp, T., Glomseth, R. & Dahl, T.** (2016): *Farlige halvsannheter som fasit i politiet*. [Internett]. 28. desember 2016. Dagbladet. Tilgjengelig fra: <https://www.dagbladet.no/kultur/farlige-halvsannheter-som-fasit-i-politiet/66574914> [Lest: 24.04.19].

- Finstad, L.** (2012): «Byens voktere før og nå: Del 1: Byens voktere før» i: *Kriminologiske byvandringar*. Red: Andenæs, K., Eikvam, T., & Ystehede, P. J. Oslo: Novus forlag. s. 79-92.
- Finstad, L.** (2013): *Politiblikket*. Tredje utgave. Oslo: Pax Forlag.
- Finstad, L.** (2015): «Det enkleste er ikke pistol» i: *Ekstraordinære tider: Festskrift til Per Ole Johansen*. Novus Forlag. ISBN 978-82-7099-820-3. s. 225-247.
- Finstad, L.** (2018): *Hva er politi*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Foucault, M.** (1977-78): «Security, territory and population» i: *Lectures at the College de France, 1977-78*. s. 16-39.
- Garland, D.** (1999): «'Governmentality' and the problem of crime: Foucault, criminology, sociology» i: *Governable places: readings on governmentality and crime control*. Red: Smandych, R. Aldershot: Ashgate.
- Garland, D.** (2001): *The culture of control*. Oxford: Oxford University Press.
- Glaser, B. G. & Strauss, A. L.** (2008): *The discovery of grounded theory: strategies for qualitative research*. New Brunswick & London: A Division of Transaction Publishers.
- Granér, R.** (2014): «Selvstendige sheriffer eller lojale byråkrater» i: *Innføring i politivitenskap*. Red: P. Larsson, H. O. I. Gundhus og R. Granèr. Oslo: Cappelen Damm Akademisk. s. 134-152.
- Grimen, H.** (2008): «Profesjon og kunnskap» i: *Profesjonsstudier*. Red: Molander, A. & Terum, L. I. Oslo: Universitetsforlaget.
- Grönlund, B. & Schock, L.** (1999): «Den danske modellen» i: *Den trygge byen. Kriminalitetsforebyggende planlegging*. Red: Skouen, T. Oslo: Norsk Form. s. 29-48.
- Grønmo, S.** (2016): *Samfunnsvitenskapelige metoder*. Andre utgave. Bergen: Fagbokforlaget.
- Gundhus, H. O. I.** (2010): «Ekspertise eller dialog? Tillit og profesjonalisering av politiet» i: *Tillit til politiet*. Red: Runhovde, S. R. Oslo: PHS Forskningsserie 4: 2010. s. 141-162.
- Gundhus, H. O. I.** (2014): «Forebyggende politiarbeid» i: *Innføring i politivitenskap*. Red: P. Larsson, H. O. I. Gundhus og R. Granèr. Oslo: Cappelen Damm Akademisk. s. 178-204.

- Halvorsen, K.** (2008): *Å forske på samfunnet. En innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. Femte utgave. Oslo: Cappelen Damm.
- Hermansen, F.** (2016): *Politiets strategi mot 2025*. [Internett]. 21. november 2016. Politilederen. Tilgjengelig fra: <https://www.politilederen.no/64-nyheter/1579-politiets-strategi-mot-2025> [Lest 22.04.18].
- Holley, C. & Shearing, C.** (2017): «A nodal perspective of governance: Advances in nodal governance thinking» i: *Regulatory Theory: Foundations and applications*. Red: Drahos, P. Canberra: ANU Press. s. 163-180.
- Holmberg, L.** (2014): «Hva gjør politiet?» i: *Innføring i politivitenskap*. Red: P. Larsson, H. O. I. Gundhus og R. Granèr. Oslo: Cappelen Damm Akademisk. s. 153-176.
- Hvattum, M.** (2015): *Hva er arkitektur*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Irvine, A., Drew, P., & Sainsbury, R.** (2013): «Am I not answering your questions properly?» *Clarification, adequacy and responsiveness in semi-structured telephone and face-to-face interviews*. *Qualitative Research*, 13 (1).
- Jacobs, J.** (1962): *The Death and Life of Great American Cities*. London: Jonathan Cape.
- Johnston, L. & Shearing, C.** (2003): *Governing security: explorations in policing and justice*. New York: Routledge.
- Jones, T. & Newburn, T.** (2006): «Understanding plural policing» i: *Plural Policing: A comparative perspective*. Red: Jones, T. & Newburn, T. London: Routledge.
- Justis- & beredskapsdepartementet** (2013): *Handlingsplan for forebygging av kriminalitet* (2013-2016). (978-82-457-0472-3). Oslo: Justis- & beredskapsdepartementet.
- Kaufman, M.** (2018): «Kriminalitetskontroll eller sikkerhet?» i: *Nytt norsk Tidsskrift*. 35 (1).
- Klem, C.** (2018): *Arkitektur mot kriminalitet*. [Internett]. 2. mai 2018. Arkitektnytt. Tilgjengelig fra: <https://www.arkitektnytt.no/tema/arkitektur-mot-kriminalitet> [Lest: 02.05.18].
- Kvale, S. & Brinkmann, S.** (2009): *Det kvalitative forskningsintervju*. Tredje utgave. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Larsson, P.** (2005): Kriminalitetsforebygging og politirollen. *Nordisk Tidsskrift for kriminalvidenskap*, 92 (3). s. 271-281.

- Larsson, P. & Gundhus, H. O. (2007):** «Policing i et norsk perspektiv» i: *Polisiær virksomhet. Hva er det - hvem gjør det?* Red: Gundhus, H. O., Larsson, P. & Myhrer, T. G. Oslo: PHS Forskning 2007: 7. s. 11-31.
- Lie, E. M. (2011):** *I forkant*. Første utgave. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Loader, I. & Walker, N. (2007):** *Civilizing Security*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lomell, H. M. (1999):** «Byens enøyde voktere» i: *Den trygge byen. Kriminalitetsforebyggende planlegging*. Red: Skouen, T. Oslo: Norsk Form. s. 49-63.
- Lomell, H. M. (2004):** «Targeting the Unwanted: Video Surveillance and Categorical Exclusion in Oslo, Norway» i: *Surveillance & Society*, 2 (2/3). s. 346-360.
- Lomell, H. M. (2006):** «Kriminalpolitikkenes rekkevidde i det offentlige rom» i: *Nordisk tidsskrift for kriminalvidenskap*, 93 (3). s. 274-288.
- Lomell, H. M. (2007):** *Selektive overblikk - en studie av videoovervåkingspraksis*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Lomell, H. M. (2012):** «Byens voktere før og nå: Del 2: Byens voktere nå» i: *Kriminologiske byvandringar*. Red: Andenæs, K., Eikvam, T., & Ystehede, P. J. Oslo: Novus forlag. s. 93-102.
- Lomell, H. M. (2014):** «Polisiær virksomhet utenfor politiet» i: *Innføring i politivitenskap*. Red: P. Larsson, H. O. I. Gundhus og R. Granèr. Oslo: Cappelen Damm Akademisk. s. 255-272.
- Lundeberg, I. R. & Mjåland, K. (2017):** *Åpne russcener i Bergen etter stengningen av Nygårdsparken: En studie av strategi, tiltak og brukererfaringer* [rapport, sosiologi]. Bergen: Universitetet i Bergen.
- Lynch, M. (2002):** «The culture of control: crime and social order in contemporary society» i: *Political and legal anthropology review: PoLAR*, vol 25 (2).
- Merton, R. (1957):** «The Role-Set: Problems in Sociological Theory» i: *The British Journal of Sociology*, 8 (2). s. 106-120. DOI: 10.2307/587363.
- Meyer, M. (2010):** «The Rise of the Knowledge Broker» i: *Science Communication, SAGE Publications*, 31 (1). s. 118-127.

- Meyer, S., Fyhri, A., Evensen, K. H., Nordh, H. & Ævarsson, G. (2019):** *Hvordan skape trygge og levende byrom? Sluttrapport for prosjektet «Trygghetsskapende tiltak for levende byrom»*. [rapport TØI]. Oslo: Transportøkonomisk institutt.
- Midtveit, E. (2004):** *Planlegging av ekskluderende fellesskap. En avhandling om forebygging av kriminalitet gjennom planlegging og design av de fysiske omgivelsene* [hovedfagsoppgave i kriminologi]. Oslo: Universitetet i Oslo.
- Moe, K. & Moe, M. (1999):** «Arkitektur: en motor, en magnet eller et speilbilde på kriminalitet?» i: *Den trygge byen. Kriminalitetsforebyggende planlegging*. Red: Skouen, T. Oslo: Norsk Form. s. 117-126.
- Molander, A. & Terum, L. I. (2008):** «Profesjonsstudier - en introduksjon» i: *Profesjonsstudier*. Red: Molander, A. & Terum, L. I. Oslo: Universitetsforlaget. s. 13-27.
- Monchuk, L. (2011):** «The way forward in designing out crime? Greater Manchester police design for security consultancy» i: *Safer Communities*, 10 (3). s. 31-40.
- Myhrer, T-G. (2014):** «Politiretten – samfunnsbeskyttelse og rettssikkerhet» i: *Innføring i politivitenskap*. Red: P. Larsson, H. O. I. Gundhus og R. Granèr. Oslo: Cappelen Damm Akademisk. s. 79-109.
- Newman, O. (1972):** *Defensible Space: Crime Prevention Through Urban Design*. New York: Macmillian.
- Nordbø, B. (2018):** *Subjektiv*. [Internett]. 11. desember 2018. Store Norske Leksikon. Tilgjengelig fra: <https://snl.no/subjektiv> [Lest: 04.05.19].
- NOU (1981):** 35. *Politiets rolle i samfunnet*.
- NOU (2003):** 14. *Bedre kommunal og regional planlegging etter plan- og bygningsloven*.
- NOU (2009):** 12. *Et ansvarlig politi. Åpenhet, kontroll og læring*.
- Nøkleberg, M. (2016):** «Security Governance – An Empirical Analysis of the Norwegian Context» i: *Nordisk politiforskning*, 3 (1).
- Nøkleberg, M. (2019):** «The public-private divide revisited: questioning the middle ground of hybridity in policing» i: *Policing and Society*. DOI: 10.1080/10439463.2019.1576673.

Plan- og bygningsloven (2010): *Lov om planlegging og byggesaksbehandling av 27. juni 2008 nr. 71.*

Politidirektoratet (2018): *Kriminalitetsforebygging som politiets primærstrategi 2018 – 2020.*

Politiet (2017): *Politiet mot 2025 – politiets virksomhetsstrategi.*

Politielloven (1995): *Lov om politiet av 4. august 1995 nr. 53.*

PST (2019): *Trusselvurdering 2019.* [Internett]. 15. februar 2019. PST. Tilgjengelig fra: <https://www.pst.no/alle-artikler/trusselvurderinger/trusselvurdering-2019/> [Lest: 25.04.19].

Regjeringen (2015): *Ny organisering for styrket kriminalitetsforebygging.* [Internett]. 8. oktober 2015. Justis- og beredskapsdepartementet. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/ny-organisering-for-styrket-kriminalitetsforebygging/id2457497/> [Lest: 09.05.19].

Reynald, D. & Elffers, H. (2009): «The Future of Newman's Defensible Space Theory» i: *European Journal of Criminology*, 6 (1). s. 26-46.

Roberts, K. H., Desai, V. M. & Madsen, P. (2005): «Organizational Reliability, Flexibility, and Security» i: *Work and Life Integration*. Red: Kossek, E. E. & Lambert, S. J. New Jersey: LEA Publishers.

Rowe, M. (2008): *Introduction to policing.* London: Sage publications.

Runhovde, S. R. & Skjevraak, P. E. (2018): *Kriminalitetsforebygging på norsk - en kunnskapsoversikt.* Oslo: PHS Forskning 2018: 3.

Røssland, O. M. (2017): *Liv og røre i nyåpnede Nygårdsparken.* [Internett]. 9. september 2017. Bergensavisen. Tilgjengelig fra: <https://www.ba.no/nygardsparken/nyheter/natur-og-miljo/liv-og-rore-i-nyapnede-nygardsparken/s/5-8-646267> [Lest: 22.03.19].

Schiefloe, P. M. (2019): *Mennesker og samfunn: innføring i sosiologisk forståelse.* Tredje utgave. Bergen: Fagbokforlaget.

Shearing, C. & Stenning, P. (1981): «Modern Private Security: Its Growth and Implications» i: *Crime and Justice*, 3. s. 193-245.

- Skouen, T.** (1999): «Introduksjon» i: *Den trygge byen. Kriminalitetsforebyggende planlegging*. Red: Skouen, T. Oslo: Norsk Form. s. 9-14.
- Sollund, R.** (2006): «Racialisation in police stop and search practice – the Norwegian case» i: *Critical Criminology*, vol. 14 (3). s. 265-292.
- St.meld. nr. 17** (2001-2002): *Samfunnssikkerhet*.
- Stryker, S.** (2001): «Traditional Symbolic Interactionism, Role Theory, and Structural Symbolic Interactionism» i: *Handbook of Sociological Theory*. Red: Turner, J. New York: Kluwer Academic/Plenum. s. 211-231.
- Svensson, L.** (2008): «Profesjon og organisasjon» i *Profesjonsstudier*. Red: Molander, A. & Terum, L. I. Oslo: Universitetsforlaget. s. 130-142.
- Sætre, M., Hofseth, C. & Kjenn, B. L.** (2018): *Trender i kriminalitet 2018-2021: Digitale og globale utfordringer*. [rapport politiet]. Oslo: Oslo politidistrikt.
- Thagaard, T.** (2003): *Systematikk og innlevelse - en innføring i kvalitative metode*. Tredje utgave. Bergen: Fagbokforlaget.
- Tjora, A.** (2017): «Emergens: Konseptutvikling og generalisering i kvalitativ forskning: Refleksjoner og eksempler. Sosiologisk Poliklinikk: NOTAT 1/2017.
- Torsvik, G.** (2008): «Profesjonar i økonomisk-teoretisk perspektiv» i: *Profesjonsstudier*. Red: Molander, A. & Terum, L. I. Oslo: Universitetsforlaget. s. 355-366.
- Tryggare Sverige** (2018): *Om trygghet*. [Internett]. Tryggare Sverige. Tilgjengelig fra: <https://tryggaresverige.org/trygghet> [Lest 18.10.18].
- Turner, R.** (2001): «Role theory» i: *Handbook of Sociological Theory*. Red: Turner, J. New York: Kluwer Academic/Plenum. s. 233-254.
- Ugelvik, T.** (2019): *Sosial kontroll*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Unstad, M. & Christophersen, J.** (1999a): *Bedre planlegging, færre farer. Kriminalitetsforebyggende sjekkliste for planleggere*. Oslo: KRÅD.
- Unstad, M. & Christophersen, J.** (1999b): «Kriminalitetsforebyggende bygging» i: *Den trygge byen. Kriminalitetsforebyggende planlegging*. Red: Skouen, T. Oslo: Norsk Form. s. 15-28.

- van der Horst, M.** (2016): «Role Theory» i: *Sociology - Oxford Bibliographies*. DOI: 10.1093/OBO/9780199756384-0175.
- van Steden, R., Wood, J., Shearing, C. & Boutellier, H.** (2016): «The many faces of nodal policing: Team play and improvisation in the Dutch community safety» i: *Security Journal*, 29 (3). s. 327-339.
- van Steden, R.** (2017): «Municipal Law Enforcement Officers: towards a new system of local policing in the Netherlands?» i: *Policing and Society*, 27 (1). s. 40-53. DOI: 10.1080/10439463.2015.1017494.
- van Steden, R.** (2018): «Street pastors: on security, care and faith in the British night-time economy» i: *European Journal of Criminology*, 15 (4). s. 403-420.
- van Steden, R. & Mehlbaum, S. M.** (2018): «Police volunteers in the Netherlands: a study on policy and practice» i: *Policing and Society*. s. 403-420. DOI: 10.1080/10439463.2018.1523165.
- van Stokkom, B. & Terpstra, J.** (2018): «Plural policing, the public good, and the constitutional state: an international comparison of Austria and Canada – Ontario» i: *Policing and Society*, 28 (4). s. 415-430.
- Wakefield, A.** (2003): *Selling Security: the private policing of public space*. Cullompton: Willan Publishing.
- Wathne, T. C.** (2018): *Målstyring i politiet: i teori og praksis*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Welsh, B. C. & Farrington, D. P.** (1999) «Value for money? A review of the costs and benefits of situational crime prevention» i: *The British Journal of Criminology*, 39 (3). s. 345-386.
- White, A. & Gill, M.,** (2013): «The Transformation of Policing From Ratios to Rationalities» i: *British Journal of Criminology*, 53 (1). s. 74-93.
- White, R. & Sutton, A.** (1995): «Crime prevention, urban space and social exclusion» i: *ANZJS*, 31 (1). s. 82-99.
- Wilson, J. Q. & Kelling, G. L.** (1982): «Broken Windows» i: *The Atlantic Monthly*, 249 (3). s. 29-38.

Wilson, J. Q. & Kelling, G. L. (2014): «Broken Windows» i: *Criminological Theory: Past to Present*. Red.: F.T. Cullen, R. Agnew og P. Wilcox. Femte utgave. New York: Oxford University Press. s. 497-508.

Wood, J. & Shearing, C. (2007): *Imagining security*. Portland: Willan Publishing.

Zedner, L. (2007): «Pre-Crime and post-criminology?» i: *Theoretical Criminology*, 11 (2). s. 261-281.

Zedner, L. (2009): *Security*. London: Routledge.

Vedlegg

Vedlegg 1 – godkjenning fra NSD

Martin Nøkleberg
Postboks 6706 St. Olavs plass
0130 OSLO

Vår dato: 27.06.2018

Vår ref: 61174 / 3 / BGH

Deres dato:

Deres ref:

Forenklet vurdering fra NSD Personvernombudet for forskning

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 18.06.2018.
Meldingen gjelder prosjektet:

<i>61174</i>	<i>Kriminalitetsforebyggende arbeid i offentlige rom</i>
<i>Behandlingsansvarlig</i>	<i>Universitetet i Oslo, ved institusjonens øverste leder</i>
<i>Daglig ansvarlig</i>	<i>Martin Nøkleberg</i>
<i>Student</i>	<i>Marina Hiller Foshaugen</i>

Vurdering

Etter gjennomgang av opplysningene i meldeskjemaet med vedlegg, vurderer vi at prosjektet er omfattet av personopplysningsloven § 31. Personopplysningene som blir samlet inn er ikke sensitive, prosjektet er samtykkebasert og har lav personvernulempe. Prosjektet har derfor fått en forenklet vurdering. Du kan gå i gang med prosjektet. Du har selvstendig ansvar for å følge vilkårene under og sette deg inn i veiledningen i dette brevet.

Vilkår for vår vurdering

Vår anbefaling forutsetter at du gjennomfører prosjektet i tråd med:

- opplysningene gitt i meldeskjemaet
- krav til informert samtykke
- at du ikke innhenter [sensitive opplysninger](#)
- veiledning i dette brevet
- Universitetet i Oslo sine retningslinjer for datasikkerhet

Veiledning

Krav til informert samtykke

Utvalget skal få skriftlig og/eller muntlig informasjon om prosjektet og samtykke til deltakelse.

Informasjon må minst omfatte:

- at Universitetet i Oslo er behandlingsansvarlig institusjon for prosjektet
- daglig ansvarlig (eventuelt student og veileder) sine kontaktopplysninger
- prosjektets formål og hva opplysningene skal brukes til
- hvilke opplysninger som skal innhentes og hvordan opplysningene innhentes

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

- når prosjektet skal avsluttes og når personopplysningene skal anonymiseres/slettes

På nettsidene våre finner du mer informasjon og en veiledende mal for [informasjonsskriv](#).

Forskningsetiske retningslinjer

Sett deg inn i [forskningsetiske retningslinjer](#).

Meld fra hvis du gjør vesentlige endringer i prosjektet

Dersom prosjektet endrer seg, kan det være nødvendig å sende inn endringsmelding. På våre nettsider finner du svar på hvilke [endringer](#) du må melde, samt endringskjema.

Opplysninger om prosjektet blir lagt ut på våre nettsider og i Meldingsarkivet

Vi har lagt ut opplysninger om prosjektet på nettsidene våre. Alle våre institusjoner har også tilgang til egne prosjekter i [Meldingsarkivet](#).

Vi tar kontakt om status for behandling av personopplysninger ved prosjektslutt

Ved prosjektslutt 01.06.2019 vil vi ta kontakt for å avklare status for behandlingen av personopplysninger.

Gjelder dette ditt prosjekt?

Dersom du skal bruke databehandler

Dersom du skal bruke databehandler (ekstern transkriberingsassistent/spørreskjemaleverandør) må du inngå en databehandleravtale med vedkommende. For råd om hva databehandleravtalen bør inneholde, se [Datatilsynets veileder](#).

Hvis utvalget har taushetsplikt

Vi minner om at noen grupper (f.eks. opplærings- og helsepersonell/forvaltningsansatte) har [taushetsplikt](#). De kan derfor ikke gi deg identifiserende opplysninger om andre, med mindre de får samtykke fra den det gjelder.

Dersom du forsker på egen arbeidsplass

Vi minner om at når du [forsker på egen arbeidsplass](#) må du være bevisst din dobbeltrolle som både forsker og ansatt. Ved rekruttering er det spesielt viktig at forespørsel rettes på en slik måte at frivilligheten ved deltakelse ivaretas.

Se våre nettsider eller ta kontakt med oss dersom du har spørsmål. Vi ønsker lykke til med prosjektet!

Vennlig hilsen

Marianne Høgetveit Myhren

Belinda Gloppen Helle

Kontaktperson: Belinda Gloppen Helle tlf: 55 58 28 74 / belinda.helle@nsd.no

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet

Kriminalitetsforebyggende arbeid i offentlige rom

Bakgrunn og formål

Dette prosjektet er en masteravhandling som skrives ved Institutt for kriminologi og rettssosiologi ved Universitetet i Oslo. I dette prosjektet ønsker vi å gå i dybden på kriminalitetsforebyggende tiltak som iverksettes i offentlige rom, med særlig fokus på fysisk utforming og omgivelser. Formålet med studien er å belyse hvordan ulike aktører bidrar på feltet, og få et innblikk i hvilke ulike strategier som kan benyttes. Vi ønsker derfor å intervju personer som jobber med eller som har arbeidsoppgaver tilknyttet eller relatert til kriminalitetsforebyggende arbeid i offentlige rom.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Ved å delta i studien samtykker du til å delta i intervju. Intervjuene vil bli tatt opp med båndopptaker hvis dette godkjennes. Informasjonen om deg vil utelukkende være basert på det du forteller i intervjuet, vi kommer ikke til å innhente opplysninger om deg fra andre steder. Varigheten på intervjuene vil være mellom 30 og 60 minutter (med forbehold om avvik). Spørsmålene vil omhandle dine arbeidsoppgaver, kriminalitetsforebyggende tiltak, samarbeid med andre aktører, lovverket og ditt forhold til kriminalitetsforebyggende arbeid.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt og ingen enkeltpersoner vil kunne gjenkjennes. Vi er to studenter som skriver masteroppgaven, og vi vil være de eneste som har tilgang på identifiserbare personopplysninger som eksempelvis navn, alder og arbeidssted. Identifiserbare personalia vil anonymiseres i publikasjonen, men kan fremkomme på opptak under intervju. Vi har fullstendig taushetsplikt om all informasjon og opplysninger som fremkommer. Personlig informasjon om deg som *ikke* vil anonymiseres i studien, er yrke og kjønn.

Båndopptakeren med intervjuene vil fysisk låses inn i et skap, lydfilene lagres på passordbeskyttet pc, og opptakene slettes etter at intervjuene er transkribert. I transkriberingen vil navn byttes ut med et fiktivt et. De transkriberte intervjuene vil lagres og oppbevares på en passordbeskyttet pc. Vi og våre veiledere vil ha tilgang på transkripsjonene i sin helhet, og dette vil være grunnlag for studiens analyse. Anonymiserte utdrag og sitater fra intervjuet vil benyttes i avhandlingen. De innsamlede opplysningene vil ikke benyttes til noe annet enn dette forskningsprosjektet. Prosjektet skal etter planen avsluttes i juni 2019, og ved prosjektslutt vil alle opplysninger om deg slettes.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn, helt frem til prosjektet ferdigstilles i 2019. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli anonymisert og ingen deler av intervjuet vil bli brukt i oppgaven.

Kontaktinformasjon

Dersom du ønsker å delta eller har spørsmål til studien, ta kontakt med Camilla Farstad Lamprecht på tlf. [redacted] eller Marina Hiller Foshaugen på tlf. [redacted]

Veilederne for oppgaven er Martin Nøkleberg [redacted] og Stian Lid [redacted]

Studien er godkjent av Personvernombudet for forskning, NSD - Norsk senter for forskningsdata AS.

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Intervjuguide

- Tema: kriminalitetsforebyggende arbeid i offentlige rom
- Form: individuelt, semi-strukturert intervju

1. Informasjon om prosjektet og problemstilling

- Bakgrunn og formål for samtalen:
 - Undersøke ulike forståelser og praksiser rundt hvordan kriminalitetsforebyggende arbeid utføres i offentlige rom.
- Forklar hva intervjuet skal brukes til:
 - Ønsker å belyse hvordan ulike aktører jobber kriminalitetsforebyggende, benytter intervju for å få en kvalitativ forståelse av kriminalitetsforebyggende arbeid som fenomen.
- Informer om anonymitet og taushetsplikt:
 - Gjennomgå samtykkeskjema.
 - Informer om båndopptak og forsikre at begge parter har skrevet under samtykkeskjema før start.
- Avklar om informanten har spørsmål.
- **Start lydopptak**

2. Oppsett etter tema

2.1 Bakgrunn: arbeidsrelatert og oppgavens tema

- Avklar og ta utgangspunkt i informantens arbeidsplass og yrke
- Navn, alder, stilling
 - Antall år i denne stillingen/innenfor dette feltet?
 - Hvilken utdanning har du?
 - For politiet; eventuell tilleggsutdanning ved siden av PHS?
 - Kurs rettet mot byplanlegging og fysisk utforming?
- Hva legger du i «det offentlige rom»?
 - Vær obs på for eksempel internett
- Hva legger du i «å forebygge kriminalitet»?
- Hvilke tanker gjør du deg om kriminalitetsforebygging i offentlige rom?
- Hvilke tanker gjør du deg om kriminalitetsforebygging ved fysisk utforming?

2.2 Arbeidsoppgaver

- Kan du beskrive hva du gjør når du er på jobb?
 - Er de relatert til kriminalitetsforebygging? På hvilken måte?
- Hvordan forholder arbeidsplassen seg til det «offentlige rom» som arbeidssted?
- Hva er de viktigste arbeidsoppgavene du har/gjør for å forebygge kriminalitet?
- På hvilken måte bidrar dine arbeidsoppgaver til kriminalitetsforebygging?

2.3 Roller

- Hvilken betydning kan ditt arbeid ha for kriminalitetsnivået?
 - Eventuelt: hvilken betydning *har* det?
 - Eventuelt: hvorfor er den slags type arbeid verdifullt?
- Hvorfor er dine arbeidsoppgaver hensiktsmessige for kriminalitetsnivået?
- Hvordan jobber du sammenliknet med andre aktører på dette området?
 - Oppfølgingsspørsmål: Hva gjør dere/du annerledes enn de? Hva er likt?
- Hva gjør dere for å senke kriminaliteten?
 - Vær obs på ytterpunkter, formell/uformell kontroll versus fysiske tiltak ved situasjonell forebygging
 - Oppfølgingsspørsmål: hva kan gjøres annerledes? Eventuelt bedre?
- Hvordan kontrollerer man et offentlig rom på best mulig måte?
 - Eventuelt: er det noen foretrukne kontrollører?
- Hvilken rolle ønsker dere å ha i det kriminalitetsforebyggende arbeidet?

2.4 Virkemidler og formål

- Hva er motivasjonen deres for å forebygge kriminalitet?
- Hvilken type kriminalitet kan dere bidra til å begrense eller hindre i det offentlige rom?
 - Hvordan får man til dette i praksis?
- Hvordan ser det ideelle offentlige rom ut?
 - Hvordan er det ideelle offentlige rom kriminalitetsforebyggende?
 - Oppfølgingsspørsmål: vil det beste være å starte fra scratch eller forbedre/oppgradere et område som allerede eksisterer?
- Hvordan vil et offentlig rom kontrolleres?
- Hva kan gjøres annerledes for å forebygge kriminalitet i fremtiden?
 - Oppfølgingsspørsmål: Hva vil du si er de største utfordringene med dagens kriminalitetsforebyggende praksiser og hvorfor?
- Hvilke kriminalitetsforebyggende tiltak er de mest hensiktsmessige?
 - Oppfølgingsspørsmål: hvorfor er akkurat disse viktige?
- Opplever du at noen tiltak som utføres er mer/mindre hensiktsmessige enn andre?
 - Oppfølging; i så fall hvilke tiltak? Hvorfor? Av hvem?
 - Er det noen tiltak som utføres som er hensiktsløse/har ingen effekt på kriminalitetsforebygging?
 - Hvilke og hvorfor?

2.5 Lovverk

- I Lov om plan- og byggesaksbehandling står det at man skal «fremme befolkningens helse og motvirke sosiale helseforskjeller, samt bidra til å forebygge kriminalitet». Det presiseres ikke hva å «forebygge kriminalitet» innebærer. Kjenner du til noen konkrete tiltak som utføres?
- Har du lagt merke til endringer rundt dette etter at loven trådte i kraft i 2010?
 - *OBS: vær bevisst på hvor lenge informanten har jobbet innenfor feltet*

- Forskjeller, samme som før, likheter?
- Hvilke utviklingstrender har skjedd etter denne lovendringen?
 - Eventuelt: finnes det noen trender ved det kriminalitetsforebyggende arbeidet i offentlige rom?
 - Ytterpunkter mellom kontroll og tiltak i fysisk utforming
- Hva betyr lovverket for deg?
- I hvilken grad er lovverket noe du forholder deg til i din arbeidshverdag?
 - Oppfølging; hvorfor er lovverket viktig/mindre viktig?
 - Ved eventuelt lite kunnskap om lovverket: Hva kan være grunnen til at du/arbeidsplassen din i mindre grad tar utgangspunkt i lovverket?
- I hvilke prosesser deltar du for å forebygge kriminalitet etter lovverket?
 - Startfase? Under utbygging? I etterkant?
- Hvorfor tror du det vokste frem et behov for å lovfeste kriminalitetsforebygging?
 - *OBS: Politiloven versus plan- og bygningsloven*
 - **For politiet:** Hvorfor er forebygging primærstrategi?

2.6 Relasjoner til andre aktører

- Hvilken rolle tilskrives samarbeid i deres organisasjon?
- I hvilke situasjoner oppfatter du at samarbeid er nødvendig/viktig?
- Hvem samarbeider dere med i det forebyggende arbeidet?
 - Hvem samarbeider dere med ellers?
 - Hvilken relasjon har dere til politi/arkitekter/utbyggere/plan- og bygg?
- Hvilke aktører anser du som essensielle i det kriminalitetsforebyggende arbeidet? (Dette går også på rolle)
 - Eventuelt: hvorfor?
- Hvem tar initiativ til samarbeid?
 - Hvem gjør hva? Ansvarsområder (kontrollerende, veiledende, koordinerende)
 - Hvilken type samarbeid er det snakk om?
 - Mulige utfordringer ved dette? For eksempel taushetsplikt
- Hvordan opplever du at andre aktørers arbeid er kriminalitetsforebyggende?
- Opplever du at andre involverte aktører utfører mindre gunstige tiltak?

3 Avslutning

- Oppsummering og gjennomgang av sentrale funn
- Er det noe som er uklart? Er det noe du vil spørre om eller legge til?
- **Stopp lydopptak**